

શ્રી ચિન્તામણિ પાંચ નાથાય નમઃ
શ્રી જ્ઞાતમગ્નય લખિત્તૂરીશ્વરેકયો નમઃ

શ્રાદ્ધ ધર્મ દીપિકા

સંયોજક તથા લેખક

પૂ. પ. મહારાજશ્રી પ્રવીણવિજયજી ગણિવર

૧૯૮૦-૮૧

પૂ. ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી જયન્તવિજયજી
ગણિવરના શિષ્યરત્ન એ પૂ. મુનિરાજ
શ્રી અણ્ણતવિજયજી મહારાજના સ્મરણાર્થે
કેટલાક ભક્તજનો તરફથી

લેટ

આરંભ ૧ લી

વી. સ. ૨૪૭૮

નવમ્ ૭૫૦

વિ. સ. ૨૦૦૪

દીપિકા

વાંચો વચાવો

୫୨

ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅବସ୍ଥା ୫୨
ଏ ପ୍ରାନ୍ତ ୫୨
ସାମାନ୍ୟତା

૧ આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય નિમિત્તીશ્વર
 મહારાજના વિજય ઉપાધ્યાય
 શ્રીમદ્ જ્ઞાનવિજયજી પ્રશ્નિકરના વિજય

૫ નવ મુનિગજો અજયવિજયજી મહારાજ

૧ મ વિ મ ૧૬૧૬ શ્રી ૧ ૧ અમાન

૨મા વિ મ ૧૬૧૭ મા મુ ૧૧ અમાન

૩મા વિ મ ૨૦૦૦ ૧ મુ ૫ મુમહ

બી પી પ્રેસ-ભરીનારા

મુનિશ્રી— અણતવિજયણની અમર કહાણી

અમારી વિરાટ મપાળી પર માનવ દેહધારીઓ અનેકવિધ
મેરો મેરીંગે જુડે જુડે આવે બહુને માનવ દેહનો વેડ પડી
અન્ય વેપની અનત પાડીમા ચોપ મધ જાર છે વરન્મનુ, જુવનુ
અને મૃત્યુસાધ્યામા એમણી પોતી જુવુ એ તો અનાદિ નિવન જુવા
તમાઓનો સ્વભાવ જ છે પણ વરન્મીને યજ્ઞશ્રી હિતગતન અને
અનેકોના કલ્યાણ માધ્યમ જુવને જુવનાર મહામોખા ત્વામી મતોજ
પોતાની મગજમર અમર પગનીઓ મારમ માટે પાડી જાર છે
મે આ શ્રી જીવીઓની ચેતનવળી અમર પગનીઓ અોકો મા
પયમ શ્રી જુની રહે છે,

ગુજરાતીઓએ ભારતવર્ષનું નદનન ગણાય છે તે દેશમાયે
 પણ રથબનપુર (ખખાન) એ જેમ રાષ્ટ્રિય જ્ઞાની ખીપવટ
 ૨૨૩૩ પ્રાચીન જદુ-ગણાય છે તેમ ધર્મ આરાધકોની અને
 ઉચ્ચ અને ઉચ્ચતર મરિની હારમાનાથી મોખવુ એક તીથ પણ
 ગણાય છે એવે જ “ હરાવને થબણુ પામ ” એ સુવાચ્ય
 પ્રાત મનની સકેત તીથની સ્તુતિમાં અકાષ ચૂકવુ છે અને પ્રિધ
 આર્ત-પુરુષ રતોને ઉત્પન્ન કરનાર ને નગરને રોહણાયવ પર્વત
 પ્દીએ તો પણ ચાની શકે છે મલિકાગ સર્વ મગવાન શ્રીમદ્
 દેમય નાચારંજ મહારાજ અને ધર્મનિષ્ઠ શાદવર્ષ શ્રી ઉત્તમ મનીની
 પવિત્ર પ્રતિઓના વાતાવરણો ન્યા ગુજના હતા

આજે પણ એ નગરમાં પ્રતિવધ થતા મહાન ધર્મચાર્યોના
 ચાતુર્મામમાં વહેતી માનગ માનુ નીર અને સર્વ વિરતિધરો, દેશ
 વિરતિધરો અને ઉાર સદૃશ સ્થાને ઉત્પન્ન કરી રહ્યું છે તેજ
 નમરમાં આવક નવ વપરાણના જેઓનું જીવનન જવુ કિયાની
 અભિચ્ચી જેમનો શાસ હતો આવસ્થા કિયાઓની પ્રીતિનો જેઓમાં
 અપૂર્વ નિરાસ હતો, ત્યાગીઓની દેવના શ્રવણુ જેમનો રસમગ સુદર
 ખોરાક હતો દાન અને દયા જેમના સમીપના મિત્રો હતા પુખ્તના
 પ્રતિક સમા જેમના કુટુંબીજનો જેમની આધાતુ સ। અન્માન
 કરવા મગજ રહેતા રાત્ર રમારમાં પણ જેમનું સન્માન અપૂર્વ
 ગણાયુ, એવા એક મહાન માનવતા ધર્મનિ રાક કરતુગર્ભાર્
 અમરચ હતા નામથી કોણ અધાન છ ? ધર્મ આરાધવાના મુખ્ય
 રથાન તરીકે ખખાતમાં જિનશાળા ગણાય છે તેના અધ્યક્ષ પ્દો
 કે મારફતો કડો તો જો કરતુરખાઈ જ હતા ને કે આજે તેઓ
 આ શાની ફુનિરાને છોડીને ચા-ચા મરા છે પરંતુ જેઓ તેમના
 અગત પરિચયમાં આ-ચા ૭ તેઓ તેમની અમમદા અન કિયા
 કા ની અભિચ્ચીની મુક્તકદ આજે પણ પ્રસસા મરી રવા છ
 નેમી અનિ આમદભગી સિનનિથી ગુજના માચાર્ નેશ શ્રીમદ્

વિગત્ય નમિમ્મગીશ્વરજી મહારાજન આદિપ્રાણાનુ ચાતુર્માસ સવત
૧૯૮૮ માં ખબત મુકામે થયું હતું

આજ નગરમાં નાગરવાડમાં ધર્મરેખી શ્રીયુત્ કરતુરબાઈ
બાબાભાઈ નામના શ્રાવ વમના હતા તેમની 'ધર્મપત્ની' નામ
શ્રીમેત મેન હતું તેઓ ધર્મમ્મ જીવન ગુજરી રહ્યા હતા સવત
૧૯૬૬ ના આશુ વ. ૧ રનિવારની રોજ તે દપતિને ત્યાં એક
પુત્ર રત્નને જન્મ થયો જેઓનું મુર્ચનિધન નામ અમૃતનાન
પાડવામાં આનું પૂર્વજના પ્રગત મરગરોત્પત્તિ તેઓ પેતાના
માતપિતા સાથે દહેરાસર અને ઉપાધ્યે અતિ હર્ષથી જતા હતા
નાની ઉમ્મરમાં પણ આવા સમયે ભવિષ્યમાં આ પુત્રને ધર્મના
માર્ગે સંકેપાધ્યાય મસંદી જશે એવી આગાહી આવી રહ્યા હતા
પરંતુ વાડ વિના ચેલો ચતો નથી એ ન્યાયે મહેત્તે ત્યાંની સુરના
સસર્ગની અમૃતનાનના જીવનને અપેક્ષા તો રહેતી હતી અમૃતનાન
જેમ જેમ ઉમ્મરમાં વધતા ગયા તેમ તેમ મુર્ચનામાં પણ વર્ધતો જ
રહ્યો તેમના પિતાએ તો અમૃતનાનની નાની ઉમ્મરમાં જ દુનિયાથી
વિદાય લીધી હતી 'હવે માથ માતાની જ સોડ રહી શકી
બેને પણ તના જીવનને 'સુ સમગી જનાનના શક્ય પ્રયત્નો કરના
આનુ રાખ્યા હતા

જે કે શકીમેન પોને તો સસારથી વિરક્ત બાવનાવાના જની
ચૂક્યા હતા પરંતુ મારો પુત્ર પણ પ્રતુના મામે સચરે એ હતું
તેઓ રોકાયા હતા તે કામનાને મૂળ જનાવના પરમ પૂજ્ય પ્રત્યપ
પ્રાર્થા આચાર્ય દેવચની વૈરાગ્યવાદીની દેશનાનુ પાન કરવા માટે
પાનાના પુત્ર અમૃતનાને વાર વાર દેરણા કરનાનુ ચૂકતા ન હતા

નિષ્ક્રીય આખ્યાનના અવજીથી અમૃતનાનનું હે પ પીમે ધીમે
વૈરાગ્યવાદીત જનનુ બધુ અમૃતનાનના હે થમા નવપનનિન થએલા
વૈરાગ્ય વાસનાના છોડવાને પ્રમા. રૂપ જકરો ચરી ન બધ અગર તો

જામાનાના વિશાળી નાનાવરણ ઉપ સુધનો પ્રચક તાપ તેને ખાગિને
ખાખ ન ખરી ના ન એ હેતુથી અધ્યાત્મ મર્તિ મુનિરાગથી જા
તવિન્ન્યજી મહારાજ (હાન ઉપાધ્યાય મહારાજ) મ પૂજ્ય દાગજી
રાખના હતા માત્રુમાસ બાદ અમૃતનાને પોતાની વીથ વર્તની
જુવાન વયે નવમી મનરા મળેલા મકકમ રિચા પૂ આચાર
દેવેશો જાણી મા રોકરી ખેનના મવમમા અતરામ ખરી વિન
વાળી પણ આપોઆપ હવે વીખેરાઈ મર્મ મા દાખરાની દીખાનો
શુભ દિવસ નિર્ધૂન થયો

દીક્ષાખિનાથી અમૃતનાને ખખાનના જુલ જુલ મળી
ઓ સરથાઓ તરફથી અખિન ન પત્રો એનાર કરવામા આન્યા
ખખાનની ધમનિદ્દ જૈન જનનાએ મા દીખરાનો દીક્ષા મહોસવ
અત્યત દાપૂવક ઉમ થો અમૃતનાને પખ પૂનમા તથા ઉપધિ
આદિમા પોતાની વક્ષીનો દીક રીક સન્યસ કયા સવત ૧૯૮૯
ના માગર સુ. ૧૧ ના રાજ પોતાની જામ જુમિમાજ પૂજ્ય
ગુરુદેવ આમદ વિજય સન્ધિમુરિધરજી મહારાજના વગ્દ હરતે જ ને
જાણાએને પુત્રીન મદલ્લા માન અત્યત ધામવુમથી કરવામા
આન્ય અમૃતતાતલુ નામ પુનિત નામ થી અજીતવિજયજી રાખી
તમને મુનિરાગથી જાતવિજયજી મહારાજના સિન્ય તરીકે નાકર
કરી હતા રોકરીખનવુ નામ સાખીજી શ્રી સરરાગીથી ખવમા
આન્યુ જુ

સુજરના થો ૧ મુનિથી અજીતવિજયજીન નિપ્રતિલિન સયમ
રિકારને સાધવા નાન, લન અને આગિન એ રત્નવધીની આરાવ
નામા મન્ત બન્યા માફ કિરાથી વાકમાર ખની કમે કમે પ્રરભ
મ થ બાનરજ બ્યાર, કાન, કોષ આદિનુ યાન પ્રાપ્ત કરવા બાગ્ય
શાલી ગન્યા હતા

જેન સિદ્ધાન્તમા પણ તેમણે ત્રિક વીં પ્રવેશ કર્યો હતો. ખામ
રી જ્યોતિષના અભ્યાસમા સારી નિપુણતા પ્રાપ્ત કરી હતી મન
નિશ્ચય સૂત્ર સુધીના તેઓએ યોગેશ્વરન પણ કર્યા હતા.

વગમગ છ વર્ષના ગામા પર્ણિય પડી તેમને હારસ અને
હૃદયગતર સાચુ પડ્યા થોડા ઉપચારો વાનુ હોવા છતા અશાના
વે તીવ્ર કર્મના પ્રગન હો તે રોમ દાના રૂપમા પડાયો પગનુ
તે હવનેજ રાગની શરૂઆતનું દોષ જોવપુર અને પાનીના હવા-
પાણીના વાના અને શાનાવેલીય કર્મના જોરે સાવ નાશુ થઈ
ગયો હોય એમના લાગ્યુ આરી સાચ માગી નમીનન હોવા છતા
મુનિશ્રીએ જોસનમેર આર્મિ મારવાના અને તીર્થોની જનનાઓ પણ
કરી હતી સિદ્ધાન્તની વાના પણ ચાર પાચ વખત કરવા તેઓ
ભાગ્યશાળી બન્યા હતા નવજાણુ વાના પણ કરવાની કુર ન
તેમણે સાધી લીની હતી

૨૦ ૦ ની સાનનુ આનુમાસ રવર્ગએ પોતાની જન્મમુખિમા
દુગ્ધ આચાર્ય દેવેશ માનવ કુર્ આ પ્રસંગે પૂજ્યપાદ આચાર્ય
દેવેશ શ્રીમદ્ વિન્ધ્યવધિસૂત્રીશરણ મજારા નના ઉપદેશથી ઉદારચિત્ત
અને અનન્ય બક્ષા મહા કેલવનાવ વજ્યેશ્વરનાએ ઉપધાન તપ
ઉદાપન અને શ્રી સિદ્ધગિરિદત્તો છગી પાળનો સપ (રશર્નોગના
ગંગાના પ્રમી) એમ એકી માથે ત્રણ મહાન મેયો કરી અપૂર્વ
લામન પ્રતાપના કરી હતી, જે પ્રતાપનાના કાપોમા એ મુનિરી
પણ થોડા રમ લેતા હતા

શેઠ નમીનચદ રમવે શેઠ જીવનનાન પ્રતાપથી મેર રમ
બનાવ દ્વસુખમાર્ગ, નેક માનુનાન છગવથી, મેર શાન્તિનાન
ઉગમથી અને મહા કેલવનાન વજ્યેશ્વરના આર્મિ સુગૃહસ્થાના
આમદથી આચાર્યદેવેશ, પગમા ઘડેના ગગના ઉપચાર મા

મુખર્જી તોતજામ પધાયા હતા જ્યાં પુત્રવર્તીના ધર્મ પ્રાપ્તોથી
 બારી ધર્મ પ્રમાણના ક્ષણ દલી રમરમ મુનિશ્રી જન્મ ચાતુરમા
 મમા મુખર્જીજ દના

મુનિશ્રીની નાદુરમ તમીરના કાગળે ટાકરની સવાદથી
 તમન બારખાના જૈન ઉપાશ્રી મોકનવામાં આવ્યા હતા જ્યાં તેઓ
 પોતાની અત્યંત નાદુરમ તમીરના હોવા હતા ત્યાંની જનનાને રાગ
 દનાકે દો ધ્યાકે પ્રવચન સબજાવના હતા તેમની દગમુખી, ચાન્ત
 સરગ બો બીનખરચાગ પ્રકૃતિએ રસની જનનાના હાથે સાગી
 પડે આકે પા હતા જ્યુ પળુ ત્યાંની જનના રમરમના મુખેની
 મુખર્જી પ્રમાણ કરી ગદી છ

મુનિશ્રીની તમીરના દિવસ વિન અત્યંત લીધુ થતા લાગી
 તેમના શિષ્ય મુનિશ્રી સુધાકરવિજયજી કે જેઓ અભાગના જ
 વતની છ, તેઓ રાગ અને વિમ પડે પા જરાપણુ મુમ લાન્વા
 વિના સારામાં સારી વૈષ્ણવચ્ચ કરી સાધુત્વની અતિ જિલ્લી
 બને ફરજને અતિ કરવામાં મતિ સગર દના ત્યારે તેમના મુખ
 મહારાજ આદિ કાળા લાનવાગથી સરામાં લાગર થતા લગા રમરમ
 મુનિશ્રીની સતીતવાની મૌ કોષ અક મરખી પ્રમાણ કરી રમ
 હતા સાથે રહેના મુનિશ્રી તેની વૈરાગ્ય માત્ર તા પૂજાનું હોયજ
 નહિ પરંતુ રાત્રનપુગવાના તાત્પર્યમાં લાગુ જવામાં મગજ લતનાર્જ
 અને માકે રહાતાના તથા હર વી અમ સા પળુ ખ પો
 પોતાની સંવા અપણુ કરવામાં કમીન રહેના હતા પ્રમાણ પ્રમાણ
 મોર છવાનાર્જ આદિ પળુ પાતાની સંવા આપના હતા મમે તેરી
 દના કે હતા હોત અમર મમે તેરી જરસ માકગી હોય પળુ જ્યા
 પ્રમાણ રડે હતા હોતુ ચતલુ આવી શકે હા મુનિશ્રીની તમીરના
 હવે તન તા તાગી તેથી તેમની જ પ્રભુથી તેમને લાયક
 દુલ્લખીની જાતમાં એકલ અસેકામાં આ પા અને આ પા પગી

પણ મુનિગજની બીમારી વધતી ગઈ વલ્લીગતી બીમારીની સાથે
 તબીબે સ્પર્શ ન મળી દોર તેમ મુનિની અંતિમ ભાવના, ધર્મ
 જાગૃતિ અને રોમ સંન કરવાની અગ્ર વૈષ્ણવી પશુ વવતા લાગી
 તેમના શુક્ર મહારાજ તથા મુનિરાજશ્રી ચિકિત્સાવિજ્ઞાન આદિ મુનિરાજ
 દ્વારા બાવ દવાનો છુટા પાયામાં નિ ક્રમે રાત રમ્ત બન્યા
 આમરૂંકાર- ઘટના એ બનવા પામી કે કે જ્યારે વાત્સ્યામમાં અ
 શુરેવશી વિજય કમલમુગીચરે મહારાજની ૩૦ મી સ્વર્ગારોહણ
 નિધિ નિમિત્તે મહારાજા અષ્ટાન્દિકા મહોત્સવના ઊદ્ઘાટિતે શાન્તિ
 આત્ર સાબાળવા માટે તથા ઉત્તમ મુનિની ખર્ચ લેવા માટે ટ્રસ્ટ
 મારી પન્થાસર શ્રી પ્રવીણવિજયે આદિ અને પવાર્વા હતા તે
 સમયે મુનિશ્રી અનુવિજયે તેમને એક આગવી Cબી મરી એમ
 જાણાવ્યું હતું કે હવે હું માત્ર એમ જ દિવસ માટે છું જ્યાં તેમની
 વાગને સત્ય માનવાને માટે કેઈ મરણ ન હતું પરંતુ તેમની એ
 વાત સાર માની પડી કેટલેક પ્રમાણના વિશિષ્ટ ગાન વિના મુનિ
 શ્રીને મરણ માટે થયેલા અતરનો આભામ એ તેમની મગ્નતા
 અને સદ્ગતિ માખીપણના મુચક હતા એમ ખીએ તો પશુ ચાને

આખરે જુનીની જુની લોતી જ નથી મોત મોત કનાકો મુખી
 એમ્ધારા નધ નવમર મજના મજન ખનિને મુજના મુજના પર
 યોગની આરાધનામાં જ ખૂબ રમ્ત રહી ૨૦૦૩ ના શ્રાવણ સુ
 ૫ ના સતારના પગમમ અગીયાર વાગે નમમમ ૫ ૭ વાં મુખી
 નિમળ ચારિત્ર પાગી સમાધિપૂર્વક મુનિશ્રીએ જ્યાં હતા ફુનિયાથી
 વિદાય લીધી

તેમની પાછળ અને મમતવર્ગે તપશ્ચર્યા, આધ્યાત્મ અને ધર્માનો
 મન્થન કરતા અભિમતે હર્ષ હતા મુનિશ્રીના દેહને ચલન વિગેરથી
 ચર્ચાત મરી સિમિયામાં પધરાવી જાળવવાના ગળના પૂરક હકેરના
 બંધ સત્તામાં મર્ત મુનિશ્રીના મૃત્યુ દેહને માણુગમાં (સ્મશાન)

જુમિ પર વધ જવામાં આવ્યું હતું અનેક બાનુમેની એક્ટ્રીન
 થએલી વિશાળ મેની વચ્ચે અમિસસ્કારની બોલી બોલતા રે
 હમન-રાન મુતુગ્ય ની પેની તરફથી (૭૦૧) બોલી ગેડ રમણબાઈએ
 અમિસસ્કાર સખ્ત હે જે કયો હતો મકળ મધે રમણાનથી પાછા
 ર્યો ॥ ઉપાશ્વર આવી મગમ સાનત્યુ હતું પૂજ્યપા આચાર
 દેવેલની મધમનામાં સૌએ દેવવલ્લ મી અનિત્યનાનો ઉપદેશ
 માનગી સમ્મતના આત્માને શાન્તિ છઠ્ઠી હતી

સદ્ગત મુનિશીના માનમાં મુજમિા કુકડા મઝાર મધ રણ
 હતો મુનિશીના કાન ધમના સમાચાર તારારા મગના ઓ
 મધે દેવદન દ્રવામાં આ રા હતા તથા ખબારમાં અને લાવ
 માગમાં અકાઈ મરેલમવો દ્રવામાં આ રા હતા

મુનિશીના અશ્વમજોથી આમર્શ થઈ તેમનું મગ્નનુ તાત્તુ
 રકે એ હેતુથી મા મુનિશી નમિદ ગ્વા બા ભાગી થતા હીએ

તી

કેનાં બક્ષા~૩.

અનુક્રમણીકા

નંબર	વિષય	પાનું
૧	સાચા સુખનું માનન	૧ થી ૭
૨	મમ્મત્વનું સ્વરૂપ	૮ થી ૧૧
૩	બાગધોનોનું સ્વરૂપ	૧૨ થી ૨૫
૪	આવડ કોણ પ્રેરવાન?	૨૬
૫	આવડ આનિઆઓએ વિલ અને રાત્રે કરવા લાવડ કતબો	૨૭ થી ૫૨
૬	મન્નગિણીઓની સન્નકાવમા આવનાધર્મ કૃત્યોનીનોવ	૫૨ થી ૭૪
૭	આવડોના ૭૧ ગુણનું વર્ણન	૭૪ થી ૭૬
૮	માર્ગોનુમારીપણના પાત્રીશ ગુણો	૭૬ થી ૪૦
૯	પ્રનિકમણુ ધ્યો પડી ભાવવાની ભાવના	૪૦
૧૦	દેવનાગરોને સુ ૨ સિખામણુ	૪૧ થી ૪૨
૧૧	ખાલીશ અમરૂપ	૪૨
૧૨	ખત્રીશ અનત મમ	૪૨
૧૩	ચાગ અમરૂપ મહાવિગમ	૪૩
૧૪	સાત મોટા વ્યમનો	૪૪
૧૫	દશ નદરવાની વિગત	૪૪
૧૬	સાત ગળણા રાખવાની વિગત	૪૫
૧૭	સધમા પાગવાની ■ "રી"	૪૫
૧૮	લંરાસરની દશ મોગી આશાતના	૪૫
૧૯	સાતલેગોના નામ	૪૫
૨૦	આવડની ૧૧ પડિમા	૪૫
૨૧	આવડે રાખવાના સાત ઘોલીયા	૪૬
૨૨	તેર કાડીવાના નામ	૪૬
૨૩	નિયમને ચાગ પ્રકારના લાગતા હોયો	૪૬
૨૪	■ અઠાધઓના નામ	૪૬ થી ૪૮
૨૫	ચોમાખી કાળની વિગત	૪૮ થી ૫૦

વિષયો

પાનુ

૧૨	૫૦ થી ૫૧
૨૧ અભ્યાસી વસ્તુનું અગ્રપ	૫૧ થી ૫૨
૨૫ નાને કૃતિ પ્રનારા કારણે	૫૨
૨૮ નાને માનાનનારા કારણે	૫૨
૨૬ ના નિ આપવાના ૭ લક્ષણો	૫૨
૦ આવના સમાવસાની ફાની મમજાણ	૫૩
૧ સાધુમાયે આનંદે આ પ્રકારનો મન	૫૪ થી ૫૮
૩૨ વેપુળ અને સંનતી મદતા	૫૮ થી ૬૦
૩૩ પૂળ પ્રનારાઓને જરૂરી સુચના	૬૦ થી ૬૭
૩૪ સાન પ્રકારની શુદ્ધિ નહીં પૂળનો મન આ	૬૭ થી ૬૮
૩૫ ભગવાનની પૂળનો પ્રનાર	૬૮
૩૬ સુમાધુઓનો પ્રનાર	૬૮ થી ૭૦
૩૭ દિગ (નિગ) નું અગ્રપ	૭૦ થી ૭૧
૩૮ કાચોત્સર્ગનું ફળ	૭૧ થી ૭૫
૩૯ સામાન્ય મનનું રહસ્ય	૭૫ થી ૮૮
૪૦ ઉપધાનની આવશ્યકતા	૮૮ થી ૮૯
૪૧ રાત્રિ ભોજનથી થતા ગુણો	૮૯ થી ૯૧
૪૨ પચ્ચક્ષ્માનુની આવશ્યકતા	૯૧ થી ૯૩
૪ પચ્ચક્ષ્માનુ ફળ	૯૩ થી ૯૫
૪૪ બાધા બાગી નાખવી તેના પ્રતા ન લેવી હી	૯૫ થી ૯૮
એમ બોન નારા મહાનુભાવો પ્રમે	૯૮ થી ૧૦૧
૪૫ નરનું મનસ્ય	૧૦૧ થી ૧૦૪
૪૬ નાન કિરાબ્યામ ગોમ	૧૦૪ થી ૧૦૮
૪૭ સવ તા વિધિનો ખપ પ્રે	
૪૮ બનનું નરી એમ નહિ મોનો પલ્લુ કરવું નથી એમ મોનો	
૪૯ આવ ૩૨ પિની સક્ષિપ્તોદ	
૫૦ પમાતિની આરાધના	
૫૧ અધ્યાત્મ બાંના	

જૈનરત્ન વ્યાખ્યાન વાયવ્યપતિ પ્રવિઢુશ્વતી
 પૂ આચાર્યદેવેશ
 શ્રીમદ્ નિજલક્ષ્મિધનુશીશ્વરજી મલાગજ

શ્રાદ્ધ ધર્મ દાપેકા

વિભાગ ૧ લો.

સાચા મુખનું સાધન

સંસારના સમન્ત પ્રાણીઓને મુખ પસંદ છે, અને દુખ નાપસંદ છે, આ વાત બે દુચાર જેવી નિર્વિવાદ છે અને તેથીજ સૌ કોઈ મુખને પ્રાપ્ત કરવા માટે અને દુખોથી મુક્ત થવા માટે રાત અને દિવસ તનતોડ અને એક ધાગે પ્રયત્ન કરી રહેલા માલૂમ પડે છે છતાં પણ આપણે કોઈને હજી મુખી 'સમૂલ' મુખી થયેલા બેઈ શક્યા નથી ઇચ્છા કરવા માન્યી જ બે મુખની પ્રાપ્તિ થતી હોત તો તો જગતમા કોઈ પણ આત્મા દુખી નજરે પડત જ નહિ કારણ કે સૌ કોઈ સ્વ પ્રામા પછુ તેને જ ઝખી રહ્યા હોય છે પરન્તુ આશ્ચર્યની વાત છે કે મુખને ઇચ્છવા છતાં મુખ મળતુ નથી અને દુખની કોઈ ઇચ્છા કરતુ નથી છતાં દુખ આવીને ભેગી પડે છે

આમ બનવામા વાસ્તવિક શુ કારણ હોયુ બેઈએ ? એને વિચાર સાગ્યે જ કોઈ કરતુ હશે કારણ વિના કાર્ય ની ઉત્પત્તિ કી થતી નથી એટલે મુખ અને દુખ ઉત્પન્ન થવામા પણ કાર્ય કારણ તો જરૂર હોયુ બેઈએ આટલી વાત તો સામાન્ય બુદ્ધિવાળા પણ સમજી શકે એમ છે,

સુખ અને દુઃખની કારણરૂપે પૂજ્યપાદ હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી
મહારાજ શાસ્ત્રવાદી સમુચ્ચ નામના અન્યમા કરમાવે છે કે—

સુખ ધર્માન્ન દુઃખ પાપાન્ન, સર્વધર્મવ્યવસ્થિતિ ।
ન કર્તવ્યમતઃ પાપ, કર્તવ્યો ધર્મસત્ત્વઃ ॥

અર્થાત્—ધર્મથી સુખ અને પાપથી દુઃખ થાય છે આ
માન્યતા સર્વ ધર્મવાળાઓએ સ્વીકારી છે માટે પાપ ન કરતા
ધર્મનો સત્ત્વ કરવો જરૂરી છે

ઉપરોક્ત શ્લોકથી એ સિદ્ધ થાય છે કે સુખ અને દુઃખ
એ આત્માએ સ્વયં કરેલા પુણ્ય અને પાપના જ પરિણામો છે
જે હોઠો એમ માને છે કે સુખ અને દુઃખને અર્પણ કરનાર
ઈશ્વર છે તેમની એ માન્યતા બી કુલ કપોલ કષિત અને
મિથ્યા કરે છે કારણ કે નિરજન, નિરામર, પરમ કૃપાળુ
અને રાગ દ્રેષ વિનાના પરમાત્માને રાગ અને દેવની પ્રવૃ
ત્તિથી ભારોભાર ભેગી દુનિયાને ઉત્પન્ન કરવાનું અને તેને
સુખ દુઃખ આપવાનું કાંઈ પણ પ્રયોજન હોતું નથી વળી
એકને સુખી અને એકને દુઃખી કરનાર માણસ પણ સત્ત્વજનની
ક્રાંતિમા ગણાતો નથી તો પત્રી ઈશ્વર જેવી મહાન્ વિભૂતિ
એક ને સુખી અને અન્યને દુઃખી કરવાની સર્વ માધારણ
મનુષ્યો જેવી પ્રવૃત્તિ આચરે તો એને ઈશ્વર તો શુ પણ
મત્તજન પણ ની રીતે કહી શકાય ?

જો કે ઘણા અજ્ઞાની મનુષ્યો જ્યારે જ્યારે કોઈ દુઃખ
દાવાનવમા સપડાય છે, ત્યારે “ હે ઈશ્વર તને આ શુ સુખયુ ?

ખીજો કોઈ નહિ મળ્યો તે મને આવા ઘોર દુઃખમા નાખ્યો ”
આવું તદ્દન અઘટિત વચન બોલી સઘળો ટોપલો ઇશ્વરના
ગીરે નાખે છે, પણ પોતાના પૂર્વકૃત અશુભ કર્મોને જરા
પણ વિચાર કર્મો નથી કરે ? પોતાનો કોઈ સ્વજન મળી
દેવલોક થાય છે ત્યારે પરગામ લખાતા પોસ્ટ કાર્ડમા હજી
પણ લખવામા આવે છે કે “ ફલાણાલાકુ શુજરીગયા છે એમા
આપણું કાઈ ચલણ નથી ઇશ્વરને ગમ્યું તે ખરું ” આણ
લખનારા એમ માને છે કે મારા સ્વજનને માગી નાખનાર
ઇશ્વર છે અને એમ લખી શ્વરને નિર્દય માનવાનું મહાન
પાપ વહોરે છે અજ્ઞાની એટલું પણ સમજતો નથી કે આ
કાર્ય તો ઇશ્વરનું નહિ પણ આયુધ્ય નામના કર્મનું છે કર્મ
થી અરીને સમજનારાઓ આવું અઘટિત બોલે પણ નહિ અને
લખે પણ નહિ

કદી દેવ, કદી નારકી, કદી મનુષ્ય તો કદી તીર્થંચ આદિ
જીવોની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પણ કર્મ સત્તાનેજ આભારી
છે પુણ્ય અને પાપ એ પણ કર્મ સત્તાનાજ ભેદો છે પુણ્ય
અને પાપને સાળીત કરવા માટે કાઈ મોટા શાસ્ત્રની જરૂર
રહેતી નથી એ તો જગતમા માલૂમ પડતી જીવોની અનેક
વિવિધ ધર્મનાઓથી અત સિદ્ધ જ છે જીવોને મનુષ્ય
પન્થુ સહુમા એક મરખું હોવા છતાં તેમા અનેક
તરેહના ભેદો ઢ્યા નથી માલૂમ પડતા ? એમ કે એક
રાજા, અન્ય રૈયત એક ધનાઢ્ય, ખીજો રડ, એક જ્ઞાની,
અન્ય અનાની, એક દેખતો, એક અધો, એક ભોગી તો એક
ભોગી, એક મોટરમા મહાવનાર નો અન્ય પગે ચાલનાર, એક

ગીરાપુરી ખાનાર તો એક સુકા રોટલા માટે પણ ઘર લગકનાર, એક સુદૃઢ વગ્નોથી સજ્જ થઈ ફરનાર બ્યારે એક પોતાની લાજ ઢાકવા માટે કપડાના ટુકડા માટે કાફા મારનાર, એક રોગી તો એક નીરોગી, એક ઉચ્ચ તો અન્ય નીચ, એક શ્રેષ્ઠ તો એક મોઢર નાહિ, ઉપગ્રાન્ત અનેક પ્રકારની સચારમા સગી આખે નીહાળવામા આવતી વિચિત્ર ઘટનાઓ પુણ્ય અને પાપને જ આજ્ઞારી છે આ એક નિદાગ અઘાધિન અને નમ્ર મન્ય (Universal fact) છે

આથી એટલું તો નિશ્ચિત થાય છે કે સુખના અભિલાષી આત્માઓએ સુખની ઇચ્છા રાખીને માત્ર બેસી રહેવાનું નથી પરંતુ સાચું સુખ કેને કહેવું ? અને તે પ્રાપ્ત કરવા માટેના સાચા માધનો કયા ? આ વસ્તુનું જ્ઞાન કવ્વાની પ્રથમ આવશ્યકતા છે સાચા સુખની વ્યાખ્યા સમભક્તિ ભય તથા તેના માધનો પણ હાથમા આવી જાય, પરંતુ જ્યાંસુધી તે સાધનોના યોગ્ય અમલ ન થાય ત્યાંસુધી આત્માનો કર્મભવ કદી દૂર થાય નહિ અને કર્મભવ જ્યાંસુધી હોઈ નહિ ત્યાંસુધી આત્મા સાચા સુખને કદી પ્રાપ્ત કરી શકે નહિ

સાચું સુખ શાસ્ત્રકારો તેને જ કહે છે કે જે એક વખત આ યા પડી કદી પાછું ભય નહિ જે સુખની પાછળ દુખ હોયજ નહિ જે સુખ દુખથી મિશ્રિત નહિ, હોય જેનાથી કોઈપણ રથને ચીવાતું અન્ય સુખ હોય નહિ એવા સુખનેજ જ્ઞાનીઓ સાચું સુખ, સાચી શાન્તિ અને સાચું સ્વરાજ્ય (Home rule) કહે છે

ઉપરોક્ત કોલીલી વખતે વાળુ સુખ સસારમા કોઈપણ ત્યજે પ્રાપ્ત થઈ શકતું નથી, પરંતુ તે માત્ર મોક્ષમા જ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા પવિત્ર, મહાન્ અને મર્વશ્રેષ્ઠ સ્થાનની પ્રાપ્તિ માત્ર ખાવાપીવાથી અગર એશઆરામથી કદી મળી શકતી નથી અરે ! જગતમા પણ કોઈ ઉચ્ચ સત્તાવાળું સ્થાન મેળવવા માટે આખી છદ્મી તનતોડ પ્રયાસ કરવો પડે છે કોઈની પાછી કરવું પડે છે ભૂખ તરસ અને તિરસ્કાર આદિ અનેક પરિસહોનો સામનો કરવો પડે છે તો પછી મોક્ષ જેવા હલકા સ્થાનની પ્રાપ્તિ સહેજ સ્વભાવે થઈ જાય એ કદી જનતું નથી, જન્યું નથી અને જનશે પણ નહિ

શાસનાધિપતિ ચરમ તીર્થ કર શ્રીમન્મહાવીર મહાગજાએ સમસ્ત રાજ્યવૈભવોનો ત્યાગ કરી, સસાગના સમસ્ત પાપોને તિલાંજલિ આપી ભાગવતી દીક્ષા ગ્રહણ કરી, સાડા બાર વર્ષોસુધી ઘોર તપશ્ચર્યાઆચરી, અનાડી અને અજાની આત્માઓ તરફથી કરવામા આવતા અનેક ઘોર ઉપસંગોને સમભાવે સહન કરી, દેવજ્ઞાન (complete knowledge) ની જ્યોતિ પ્રાપ્ત થઈ બાહ્ય મોક્ષમાર્ગના સાધન તરીકે સમ્યગ્ દર્શન સમ્યગ્ જ્ઞાન અને સમ્યગ્ ચારિત્રને દર્શાવ્યા છે

સમ્યગ્ દર્શન (True faith) એટલે સાચી શ્રદ્ધા, સમ્યગ્ જ્ઞાન (True knowledge) એટલે સાચું જ્ઞાન, સમ્યગ્ ચારિત્ર (True conduct) એટલે સાચું આચરણ-વર્તન અને રત્નત્રયી કહેવામા આવે છે

અનાદિ અનંત કાળથી સુસાર સમુદ્રમા આમ તેમ ભટકી

રહેલી તથા જન્મ-મરણ આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ રૂપ
ખડકો સાથે વારવાર અથડાતી જીવન નૌકાને ક્ષીનારો બતા
વનાર જો કોઈ હોય તો આ રત્નત્રયીની અપૂર્વ આરાધના જ છે

માની શ્રદ્ધા અને સાત્ત્વ જ્ઞાન મોક્ષ પ્રાપ્તિમા ઉપયોગી
હોવા છતાં જો તેની સાથે મમ્યગ ચારિત્રનો અમલ ન થાય
ત્યામુધી આત્મા પોતાના દિ મ્યાને પહોંચી શકતો નથી
કોઈપણ દર્દી દવાના જ્ઞાનમાત્રને મેળવી લે તે દવાના ઉપર
વિશ્વાસને પણ રાખે, પરંતુ તે/લા માત્રથી તે કદી રોગોથી
મુક્ત બની શકતો નથી તે રોગોથી મુક્ત થવા માટે દવાને
ખાવી પણ પડશે

કોઈપણ ગામ જવાની ભાવનાવાળો મનુષ્ય રસ્તાનો જાણ
કાર પણ ધાય, રસ્તાના બતાવનારના ઉપર વિશ્વાસ પણ રાખે,
છતાં જ્યામુધી પોતે તે રસ્તા ઉપર ચાલે નહિ ત્યામુધી
પોતાના મ્યજે પહોંચી શકતો નથી તરવાના જ્ઞાન માત્રથી
સમુદ્ર નદી તરી શકતા નથી પરંતુ તેની માથે હાથ પગ પણ
હોલાવવાની ક્રિયા જરૂરી છે તેજ મુજબ અત્રે પણ સંસાર
સમુદ્ર તરવા માટે ત્રિતરાગદેવે પ્રફૂલેલા ચારિત્ર ધર્મની
આરાધના અતિઆવશ્યક ગણાય છે

જન્મ મને મરણના બે ઝાંખા શત્રુનો વિજય કરી અનંત
અ યાત્રાધ અને શાશ્વત મુખનો અપૂર્વ આનંદ હાટવાની મુદ્ર
તર પ્રાપ્ત કરવા માટે વીતરાગ પરમાત્માએ બે પ્રકારનો ધર્મ
અમુખે પ્રમા યો છે પહેલા નબળા ધર્મનું નામ સર્વ
વિરતિ અને બીજા નબળા ધર્મનું નામ છે દેશવિરતિ સર્વ

વિરતિમા સમસ્ત સસારનો ત્યાગ કરી પાવ્ય મહાવ્રત અને ધર્મ રાત્રિસોબનના ત્યાગનું સુદર પાલન હોય છે સસારના વૈભવ વિલાસોમા અત્યંત આસક્તિના કારણે અગર તો શારીરિક આદિની શિથિલતાના કારણે અથવા તો પ્રતિકુળ સંજોગોના કારણે સારા સસારનો ત્યાગ કરવા માટે અશક્ત આત્માઓ બી કુલ ધર્મથી વચિત ન રહી ભય અને ચત્કિચિત્ત ધર્મની આરાધના દ્વારા અનંતકાળની રખડપટ્ટી પછી પ્રાપ્ત થએલ મોઘેરા મનુષ્યભવની સફળતા કહી શકે એ હેતુથી તીર્થ કર્તવ્યોએ બીજા નળરમા દેશવિરતિ (ખારતોના પાલન ઉપ) ધર્મની પણ પ્રફુલ્લ કહી છે, જે મતોની સમ્યક્ આરાધના આવકોને પરપરાએ મોક્ષગતિને પ્રાપ્ત કરાવે છે જેનું વિસ્તારથી વર્ણન અત્રે આપવામા આવે છે

વિભાગ ૨ જો

સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ

હરકોઈ નત-પ ચખખાણુ તપ, જપ મર્મ વિ તિ અગર
તો દેશ વિરતિ આદિ તમામ ધર્મ ક્રિયાની વાસ્તવિક સક
ળતાનો સઘળો આધાર સમ્યક્ત્વ ઉપર જ રહે છે સમ્યક્ત્વ
એટલે સાચી શ્રદ્ધા તેને બોધિ બીજ પલ કહેવામા આવે છે
અર્થાત્ શુદ્ધ દેવ શુદ્ધ શુદ્ધ અને શુદ્ધ ધર્મ આ તત્ત્વપ્રધીના ઉપર
જેમને અડગ વિશ્વાસ હોય છે તેઓ સમ્યક્દૃષ્ટિ આત્મા કહેવાય છે

- ૧ ૧ દાનાતરાય, ૨ લાભાતરાય, ૩ વીચાતગય, ૪ ભોગાન્તરાય,
૫ ઉપભોગાન્તરાય, ૬ હાસ્ય, ૭ નતિ, ૮ અશતિ, ૯ બય
૧૦ બુશુખ્યા, ૧૧ શોદ, ૧૨ કામ ૧૩ મિધ્યાત્વ, ૧૪
અજ્ઞાન, ૧૫ નિદ્રા, ૧૬ અવિરતિ, ૧૭ રાગ, ૧૮ દ્વેષ આ
અઢાર દોષથી રહિત જે કાર્ત્ત હોય તેને જ શુદ્ધ કહેવામા
આવે છે તે સિવાય અન્યને દેવ તરીકે નહિ માનવા
- ૨ પાપ મહાવ્રતો અને હકુ રાત્રિ બોજન એમ છ વ્રતોનું
પાલન કરનારા, અને વીતરાગ કથીત ધર્મનીજ પ્ર
પણા જનારા શુશુદ્ધ કહેવાય, છે, તે સિવાય અન્યને શુદ્ધ
તરીકે નહિ માનવા
- ૩ શ્રી વીતરાગ જગવાને કહેવો અહિંસા, સયમ અને તપ
જેમા પ્રધાન છે એને જ સુધર્મ કહેવાય છે, તેવાજ ધર્મને
ધર્મ તરીકે સ્વીકારવો

ઉપરોક્ત નજી તત્વો ઉપર અટલ યદ્વા રાખવી તેનું જ નામ સમક્રીત એ સમક્રીત વિનાની ધર્મ ક્રિયાઓને જોઈ શાસ્ત્રકાર દ્વારા ઉપર લોપણા જેવી, એકડા વિનાના મીડા જેવી, અગર તો પાયા (Foundation) વિનાના મકાન જેવી જાણે છે. દરેક મતો રૂપી વૃક્ષોમા સમ્યક્ત્વ તો તેના મૂળ રૂપે હોવું જ જોઈએ જેની હયાતિમા દરેક ધર્મ તેનું સંપૂર્ણ ફળ આપવા સમર્થ બને છે.

ઉપરોક્ત સમ્યક્ત્વને દ્રષ્ટિ કરનાર રૂપજો, અતિચાર, તેમજ કારણ પડ્યે રાખવામા આવતા આચારો (છુટો) અને મિથ્યાત્વના પ્રકારો અત્રે દર્શાવવામા આવે છે.

સમ્યક્ત્વના પાંચ અતિચારો.

- ૧ શકા—જિન વચનમા શકા કરવી
- ૨ કાક્ષા—અન્ય મતમા જવાની અભિલાષા કરવી
- ૩ વિચિર્હિત્સા—ધર્મના ફળનો સંદેહ કરવો અર્થાત્તુ ધર્મ વળી કંઈ તેનું ફળ મને આવતા જવમા મળશે કે કેમ ? એવો વિચાર કરવો
- ૪ મિથ્યા દ્રષ્ટિ પ્રયસા—અન્ય ધર્મોઓની પ્રયસા કરવી
- ૫ તત્સસ્તવ—અન્ય ધર્મિતાયા કુર્લોગીઓનો પરિચય કરવો.

(બ્યાપા આદિના કારણુ સિવાય)

ઉપરના પાંચ અતિચારો ટાળવાથી સમ્યક્ત્વ અતિ ઉચ્ચવન બને છે માટે તે અતિચારો ન લાગે તે માટે જનતો ઉપયોગ રાખવો.

સમ્યક્ત્વના છ આગારો

કોઈ કોઈનીના પ્રસંગે કસાઈ જવાથી કારણ સર કુ કેવ
કુ શુર અને કુ ધમને નમસ્કાર આદિ કરે તો સમ્યક્ત્વ
નો જગ ન થાય તે માટે તેના છ આગારો—જયજ્ઞા—નુટ
(exception) રાખવામાં આવે છે

- ૧ રાયાભિયોગ—રાજ્ય અગર નગરના માલિકની આજ્ઞાથી
કરવું પડે
- ૨ ગણાભિયોગ—જન સમુદ્ધના બગાટનાની કરવું પડે
- ૩ બવાભિયોગ—બેર આદિના કહેવાથી કરવું પડે
- ૪ દેવાભિયોગ—દેવતા આદિના બગાટનાથી કરવું પડે
- ૫ શુરનિઘ્રહ—શુર આદિ વગીરના કહેવાથી કરવું પડે
- ૬ વૃત્તિકાતાર—આજીવીમના કારણ સર કરવું પડે

સમ્યક્ત્વથી વિપરીત તેજ મિથ્યાત્વ કહેવાય છે એટલે
મિથ્યાત્વના પણ પ્રસંગે જવયા હોય તો સમગ્રીતને દૂષણ
લાગવાનો જગર તેનો જગ થવાનો ભય નહિ રહે એટલે
તેના પછર પ્રાદો જણાવાય છે

મિથ્યાત્વના ૧૫ પ્રકાર

પાચ પ્રકાર

- ૧ અભિગ્રહીક—પોને ઝહણ કરેલા કુધમને છોડે જ નહિ
- ૨ અનભિગ્રહીક—સર્વ ધર્મોને એક મરખા માનવા
- ૩ અભિનિવેશિક—ખોટું બધવા છતાં માન પાત આનિ
લાલસાના કારણે તેને છોડવું નહિ

- ૪ શાસ્યિક—સર્વજ્ઞ વચનમા શબ્દ રાખે અર્થાત્ સર્વજ્ઞ ભગવાને આમ કહ્યું તે માન્ય હશે કે કેમ ?
- ૫ અનાલોગિક—અસત્તી જીવોને મનુષ્યોગપણે વર્તે છે તે

છ પ્રકાર

- ૧ લૌકિક દેવગત—રાગીદેવી દુઃખને સુખેવ તરીકે માને તે
- ૨ લૌકિક શુદ્ધગત—અનેક આરબ સમાજમા રક્ત અને સમારના સગીઓને શુદ્ધ તરીકે માને
- ૩ લૌકિક ધર્મગત—લૌકિક પવો જેવા કે હોળી, બળેવ, નોરતા આદિને લોકોત્તર પર્વની જુદી જો માને
- ૪ લોકોત્તર દેવગત—પીતરાગ દેવને આ લોક અને પર લોકના પૌદ્ગલીક સુખના ધરાદાથી માને—પૂજે
- ૫ લોકોત્તર શુદ્ધગત—કચ્છના કામી પીના ત્યાગી શુદ્ધોને દભય લોકના સુખના ધરાદાથી માને—આહારપાણી આપે
- ૬ લોકોત્તર ધર્મગત—સર્વજ્ઞ ભગવાને ઢંહેલા ઘાન, શીલ, તપ અને ભાવનારૂપ ધર્મને જાનને લોકના પૌદ્ગલિક સુખ મેળવવા માટે આરાધે

૪ પ્રકાર

- ૧ પ્રરૂપણા—જિન ભાષિત અર્થથી આવળી પ્રરૂપણા (દિશના) કરે
- ૨ પ્રવર્તન—લૌકિક અને લોકોત્તર મિથ્યાત્વની કરણી કરે
- ૩ પરિણામ—મનમા જુઠા હઠવાદ રાખે અને કેવળી ભાષિત નવ તત્વના યથાર્થ અર્થની શ્રદ્ધા ન કરે
- ૪ પ્રત્યેશ—આત્માની સાચે સત્તામા રહેલી મોહનીય ધર્મની સાત પ્રકૃતિ

વિભાગ ૩ જો

ભારતોના સ્વરૂપ

તે ભારતોના નવું વિભાગ પાડવામા આવ્યા છે પાંચ આધુનિક-નવું શુભુત અને ચાર શિક્ષામત

મુનિ મહારાજના પાંચ મહામતથી નાના હોવાથી તેને આધુનિક હોવામા આવે છે હકુ-સાનમુ અને આક્રમક મત, પાંચ અધુનિકને શુભુ (કાયદો) કરનારા હોવાથી તેને શુભુમત હોવામા આવે છે અને છેવડા ચાર મતોમા મુનિપણના પાલનની શિક્ષા (Practical) હોવાથી તેને શિક્ષા મતો હોવાય છે

૧ સ્થૂપ પ્રાણતિપાત વિગ્રમશુભ્રન

આ મતમા નિરપરાધી હાવના ચાલના (ત્રસ) છોડેને મારવાની શુદ્ધિથી નહિ માનવાની પ્રતિજ્ઞા હોવામા આવે છે

આ મતમા નીચે અપ્રાપ્ત પાંચ અતિચારો જામવા પછી આચરવા નહિ

- ૧ વધ-કોથથી પાંચ, ઘોડા પ્રમુખ જનવરોને મારવા તે
- ૨ બધ-ગાય બળદ પ્રમુખ જનવરોને ગાદ બધનથી બાધવા તે
- ૩ હવિરછેદ-બળદ વિગેરેના ઝાન, નોક છેદાવવા
- ૪ અતિસારારોપનુ-બળદ પ્રમુખ જનવર ઉપર જેટલો બોલો તે હિંચકી શમ્ના હોય તેના કરતા વધુ બરવો તે

૫ બાત પાણીનો વિરહેદ-પાણેલા જાનવરોને રોજ ખાવાનું
અપાત્ર હોય તેના કુળના જોડા આપણ અગર દાઈમથી
મોડું આપણું

૭ સ્તૂત્ય મૃપાવાદ વિગ્રમણ્ય મત

આ મતમા નીચે જણાવેલ પાત્ર મોટા જુઠા નહિ જોલ
વાની પ્રતિજ્ઞા કરાય છે

- ૧ કન્યાત્રીક-કન્યા સગાંધી મગપણ વિવાહ આદિમા જુકું
જોલવું નહિ, તેમજ સર્વ મનુષ્ય સગાંધી પણ જુકું
જોલવું નહિ
- ૨ ગવાલિક-એટલે ગાય, પશુ વિગેરે ચાર ધગ વાળા જાનવર
અગે દુધ સગાંધી જોડખાપણ સગાંધી જુકું નહિ જોલવું
- ૩ ભૂચાત્રીક-એટલે ભૂમિ, ખેતર, મકાન, દુકાન અગરતો
વાડી આદિ ભૂમિ સગાંધી જુકું જોલવું નહિ (બીજાની
જમીન ઉપર પોતાનો જોડો હક્ક કરીને ફળાવવી નહિ)
૪. થાપણ મોમો-એટલે કોઈએ અનામત મૃત્ત્વા આપેલી
થાપણ (દાનીનો અગર રોકડ મીલકત વિગેરે)ને જોગવવી
નહિ અર્થાત્ તે લેવા આવે ત્યાંજે તે મને ક્યારે આપી
જયો છે, એમ જોલવું નહિ
- ૫ કુડી શાખ-એટલે હજારો રૂપિયાનો નફો થતો હોય તોપણ
જોગી મામી કરી પુરવી નહિ (કોઈને દેહાન્ત દેડ
(કાગી) વિગેરે માટે અમૃત્ય જોલવું પડે તેની જયલા)

બીજા મતના પાત્ર અતિચાર

- ૧ સહસાત્મર-વિના વિચાર જેમ આવે તેમ જોલવું

- ૨ રહસ્ય-કોઈની શુભ વાત જાહેરમાં મૂકવી
- ૩ મત્ર લેઈ-ચોતાની સી-મિત્ર આદિ વિદ્યાસુઓના દ્વંષણ જોલવા શુભવાત ખુની કરવી (આમ કરવાથી કોઈ વખત તેને આપઘાત કરવાનો પણ પ્રસંગ આવે છે)
- ૪ મૃયા ઉપદેશ—જુઠો ઉપદેશ, જોટી સલાહ આપવી
- ૫ કુટ લેખ—અન્યને ઉઘે રસ્તે દોરવવો, જોટા ખાતા, દસ્તાવેજ કરવા કરાવવા તથા લખેલ અક્ષરોમાં ફેરફાર કરવો

૩ સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણ મત

આ મતમાં નીચે જણાવેલ યોગી ચોરી કરવી નહિ

- ૧ કોઈને ત્યા ખાતર પાડવું નહિ તેમજ બીજા પાસે પડા વસ્તુ નહિ
- ૨ ગાઠે જાયેલી કોઈ અમૂલ્ય વસ્તુ લેવી નહિ
- ૩ ખીસુ કાતણું નહિ
- ૪ તાણુ તોડવું નહિ
- ૫ કુટ કરવી નહિ
- ૬ કોઈની પડી ગયેલી અમૂલ્ય ચીજ લેવી નહિ
- ૭ કુકમાં રાજકુટે અને લોકલકુટે એવી ચોરી પ્રાણાત કપટે પણ કરી નહિ

ત્રીજા મતના પાંચ અતિચાર

- ૧ ચોર પાગેથી ચોરાઈ વસ્તુ સસ્તી બાળી, જાડી છુટીને દેરી તે
- ૨ ચોરને ચોરી કરવામાં મદદ કરવી
- ૩ સારી વસ્તુમાં બીજી યોગી વસ્તુ નાખીને આપવી, સારી દેખાડીને યોગી આપવી
- ૪ રાત્રી વિરૂદ્ધ ધ્યાનમાં જવું, અગર દાણ ચોરી કરી તે
- ૫ તોલ-માન-માપા યોગ્ય વધના રાખવા

૪ સ્તૂત મૈથુન વિરમણ પ્રત

આ પ્રતમા પુરૂષોએ પોતાની સ્ત્રીમા સતોષ રાખી પર સ્ત્રીનો ત્યાગ અને સ્ત્રીઓએ પર પુરૂષનો ત્યાગ કરવાનો છે તેમજ તીર્થ ચ અને દેવી સગધી મૈથુનનો પણ ત્યાગ કરવો પડે છે

આ પ્રતના પાંચ અતિચાર

- ૧ અપરિગ્રહીતાગમન—કોઈએ પણ જે સ્ત્રીને ગ્રહણ કરી નથી એવી સ્ત્રી સાથે ગમન કરવું તે
- ૨ ઈત્વરપર ગ્રહીતા ગમન—અનુક દિવસ સુધી વેશ્યા પ્રમુખને કોઈએ રાખી હોય તેની સાથે ગમન કરવું તે
- ૩ અનગ ક્ષીડા—સ્ત્રીઓના અગોપાગ નીરખવા તથા કામ વિકાર વધે એવી ચેષ્ટા કરવી
- ૪ પર વિવાહ કરણ—પોતાના પુત્ર પુત્રી સિવાય પારકાના વિવાહ કરવા
- ૫ તિવ્ર અભિવાધા—કામચેષ્ટામા અતિ તીવ્ર ઇચ્છા ધારણ કરવી તે

૫ સ્તૂત પરિગ્રહ પરિમાણ પ્રત

ધન-ધાન્ય શેત્ર (જમીન) હાટ, હવેલી, રૂપ, ચોતુ હલદી ધાતુ જે પગ વાલા નોકર-ચાકર, ચાર પગવાવા પશુ આ નવ પ્રકારના પરિગ્રહનું પરિમાણ કરવું પરિમાણથી (ધારેલી મર્યાદાથી) અધિક ઇર્ષ્ય વ્યવ તો ધર્મ માર્ગે વાપરી નાખવું

આ મતના પાંચ અતિચાર

- ૧ ધન ધાન્ય—ત્યારે ધારેલી ધાન્યાથી અધિક થઈ જાય ત્યારે ધર્મજાતામા વાપરવાના જતે પુન પુન અગર મીના નામે ચળવી દે
- ૨ મેત્રમા બે મેત્રોને એક કરી નાખી ધારેલા પશ્ચિમાણી અધિક રાખે
- ૩ રૂપુ પોતુ પણ કોઈના નામ ઉપર આધુ પાદુ કરી ધારમા કપ્તા અધિક રાખે
- ૪ ત્રાળા વિગેરે ધાતુઓમા પણ એ જ પ્રમાણે આડાઅવળા નામે ચળવી ગોટાળો કરે
- ૫ દામ-દાસી ગાય-બેસ વિગેરેમા પણ મર્યાદાથી અધિક રાખી ગોટાળો કરે

૬ દિમા પશ્ચિમાણ મત

ચાર દિશા ચાર વિદિશા, ઉર્ધ્વ અને અધો મવી દશદિશામા અમુક ગાઉ સુધી જવાનો નિયમ કરવો

(કાગળ, તાર, દાપા વાચવાની જયળા રાખી સમાય છે)

છઠ્ઠા મતના પાંચ અતિચાર

- ૧ મર્યાદા કરતા વધારે C ના જવું તે
- ૨ " " " નીચા જવું તે
- ૩ ચાર દિશાની મર્યાદાનુ ઉત્તર ધન ઠરવું તે
- ૪ બધી દિશાના ગાઉ બેગા કરી એક દિશાએ વધારે જવું અથોત રાખેલા પ્રમાણમા પોતાની ઈન્ડા મુજબ ઓછુ વધવું કરવું

૫ જેટલા ગાઉ સજ્યા છે એની ખખર ન રહેવાથી આગળ જવું તે

૭ ભોગોપભોગ વિરમણ વ્રત

ભોગ—એટલે ભોજન-વિલેપન વિગેરે જે એકવાર ઉપયોગમાં આવે તે

ઉપભોગ—એટલી જ વારવાર વપરાય, જેવા કે દ્રવ્ય અથવા કાર, ઘર, સ્ત્રી વિગેરે

ભોગ અને ઉપભોગોની વસ્તુનું આ મતમાં પરિમાણ કરવું અને તે માટે નીચે જણાવેલ ચૌદ નિયમોને મવાર-સાજ ધારવા અને સંકેલવાની જરૂર છે

ચૌદ નિયમોની વિગત

- ૧ સચિત્ત—દિવસમાં જેટલા સચિત્ત (છવ વાવા) દ્રવ્ય મુખમાં નાખવા હોય તેની સખ્યા નખી કરવી
- ૨ દ્રવ્ય—જુદા જુદા નામવાળી અને ગ્રાહ્યતાથી જેટલી નીજો ખાતી હોય તેની સખ્યા ધારવી
- ૩ વિગય—ધી, ગોળ, દૂધ, દહીં, તેલ અને ઢાં એ છ વિગયમાંથી નિરતર એક વિગયનો (મૂળથી ગયવા કાચી) નોતયાગ કરવો
- ૪ વાણક—જેડા, ચપ્પન, મોજા, પાવડી વિગેરેની સખ્યા ધારવી
- ૫ તબોલ—મોપારી, એનચી વિગેરે મુખવાસ ખાવાનું માંપ ધારવું

- ૬ વસ્ત્ર—દિવસમા આટલા વસ્ત્ર પહેરવાની સંખ્યા ધારવી
- ૭ કુસુમ—સુઘવાની વસ્તુનું વજન ધારવું
- ૮ વાહન—ગાડી, ઘોડા, ઉટ, મોટર, ટ્રેઈન, ટ્રામ, બસ
આદિ વાહનોમા બેસવાની સંખ્યા ધારવી
- ૯ ગયન—શય્યા, આસન, ગાદી ઉપર બેઠવાની સંખ્યાનું
માપ ધારવું
- ૧૦ વિલેપન—શરીરે વિલેપન કરવાની વસ્તુનું માપ
- ૧૧ ધ્વજાયર્થ—યથાશક્તિ તે વિગે નિયમ ધારવો
- ૧૨ દિશિ—દશે દિશામા જવાની મર્યાદા બાધવી
- ૧૩ સ્નાન—સ્નાનની ગણતરી કરવી (ધર્મ કાર્યમા જયજા)
- ૧૪ ભત્તેસુ—ભોજન પાણીનું વજન ધારવું
- પૃથ્વીકાય—ભાગી, ખારો, ત્રાક, મીઠું આદિ વાપરવાનું
પરિમાણ ધારવું
- અપ્પકાય—પાણી પીવાનું તથા વાપરવાનું વજન ધારવું
- તેઉકાય—બુલા, દીવાનું પરિમાણ કરવું
- વાઉકાય—પખા, હાડિલા, વસ્ત્રની જાપન વિગેરેનું પરિ
માણ કરવું
- વનસ્પતિ—ઉપયોગમા આવતી વીંચોતરીનું નામથી તથા
તોલથી પરિમાણ કરવું
- અમિ—ચોર, કાનર, સુડી, છગી, તરવાર આદિ વાપર
વાની સંખ્યાનું પરિમાણ
- મસી—ખડીયા, ઝલમ વાપરવાની સંખ્યા નાખરી
- કૃતિ—હાળ, કુહાડા, પાવડી, તરાજ (કોમ) વિગેરે વાપ
રવાની સંખ્યાનું પરિમાણ કરવું

જગતમા ખાવાની, પીવાની, ઝોઢવાની અને વાપરવાની અનેક ચીજો છે તે સમસ્ત વસ્તુઓનો ભોગવટો આપણે ઝોડી સાથે કરતાએ નથી અને કરી પણ શકતા નથી છતાં પણ પચ્ચખખાણુ (પ્રતિજ્ઞા) ના અભાવે તે તે વસ્તુ ઉપર આપણી ઇચ્છાઓ ચોટેલીજ રહે છે એટલે તે ઇચ્છાઓદ્વારા આપણો આત્મા તે તે વસ્તુઓને નહિ ભોગવવા છતાં પાપને ઉપાજન થયો કરે છે અર્થાત્ નાહકમા તે પાપોથી આત્મા લેપાય છે એટલે તે સમસ્ત પાપોમાથી મુક્ત થવા માટે દરેક શ્રાવક શ્રાવિકાએ ઉપર જણાવેલ નિયમોનું હંમેશ પાલન કરવું એમને તે જ મુજબ પદર કર્મોનાનોના વ્યાપારોનો પણ ત્યાગ કરવો અત્યંત જરૂરી છે એક આત્મા કાંઈ પદરે જાતનો વ્યાપાર કરતો નથી છતાં તેનો ત્યાગ નહિ હોવાથી તે પાપોનો પોન્હો પણ નાહક આપણા શીર ઉપર ચઢાવીએ છીએ માટે જે વ્યાપાર વિના આ જીનીકા નહિ જ ચાલી શકતી હોય, તેની માત્ર છુટ રાખી ગાફીના (કર્મોદાનો) ભયકર પાપવાલા વ્યાપારોનો મમજી શ્રાવકોએ ત્યાગ કરવો જરૂરી છે

પદર કર્મોદાનોના નામ

- ૧ અગાર કર્મ—ચુનો, ઈંટ, નીચા વિગેરે પકાવવાનો વ્યાપાર
- ૨ વન કર્મ—જમવ કાપવાનો, કુલ, શા, લાકડા વિગેરે વનસ્પતિનો વ્યાપાર
- ૩ શબ્દ કર્મ—ગાડા, હાથ પ્રમુખ તૈયાગ જી વેચવા
- ૪ ભાટક કર્મ—ગાડી, ઘોડા વિગેરે ભાડે ફેરવા,

- ૫ રેફાટક કર્મ—સુરજ ફેડાવતી ખાણ ખોદાવવી, ફેરકુવા વાવ ખોદાવવાનો ધંધો
- ૬ દત વાણિજ્ય—હાથીવાત વિગેરેનો વ્યાપાર
- ૭ લાક્ષ વાણિજ્ય—નાખ તથા ગુદર વિગેરેનો વ્યાપાર
- ૮ રમ વાણિજ્ય—ડી, તેલ, ગોળ વિગેરેનો વ્યાપાર
- ૯ વિધ વાણિજ્ય—અકીણુ, મોમવ, કે વગ્દનાગ આદિ જેરેનો વ્યાપાર
- ૧૦, ઢેશવાણિજ્ય—પશુ પખીના વાળ-પીંગલ વિગેરેનો વેપાર
- ૧૧ યત્ર પીક્ષલ—મીઠ, જીન, સચા, ઘટી, ઘાટી વિગેરેનો વ્યાપાર
- ૧૨ નિર્વાહન કર્મ—ખગદ, ઘોડા, વિગેરેને નપુસક કરવા તથા નાક, ઢાન આદિ અગોપાગ છેવડાનો વ્યાપાર
- ૧૩ કવનાન કર્મ—વનમા, ત્રીમમા ઠોઠપણુ જગ્યાએ અગ્નિ દાહ મૂકવો
- ૧૪ જળ શોષણ કર્મ—મરોવર-તળાવ વિગેરેના પાણી સૂકાવી નાખવા
- ૧૫ અસતી પોષણુ—રમતને ખાનર દુતરા-ખીલાડા મેના, પોપટ વિગેરે પાળવા તથા વ્યાપાર નિમિત્તે અસતી બી વેસ્થાદિકને પોષવી

માતમા પ્રતના પાચ અતિચાગ

- ૧ સચિત આહાર—સચિત વસ્તુ ખાવી તે
- ૨ સચિત પ્રતિબદ્ધ આહાર—સચિત વસ્તુની માથે વળેની વસ્તુ ખાવી
- ૩ અપન્ન આહાર—નહિ પાટેની વસ્તુ ખાવી,

- ૪ દુધપકવ આહાર—અર્ધા દ્રાચી પાકી વસ્તુ ખાવી
૫ તુરજ ઔષધિ—ખાવામા ઘોડુ આવે અને ફેડીદેવાનું
ધણુ હોય, જોવી વસ્તુ ખાવી જોર, શેડી, દાડમ, અન
નસ, ઇત્યાદિ

૮ અનર્થ દડ વિરમણ્યત

નાહકમા વિના મ્વાથે, જેમા આપણને ઈચ્છા લાભજ થતો
નહિ હોય એવી ક્રિયાઓ ઠરી આત્માને દડવો એતુ નામ
અનર્થદડ કહેવાય છે

આ મતમા રીથે જણાવેલ વસ્તુનો ત્યાગ કરવા પુરતો
ઉપયોગ રાખવો

- ૧ કોઈ પણ પગુ-પક્ષીને કીડા ખાતર પાળવા નહિ
- ૨ કુતરા, ખીલાડા, માખ, નોનીયા આદિને લડાવવા નહિ
- ૩ હાથી, ઘોડા, ઘેટા, કુકડાની રમત જોવા જવું નહિ
- ૪ ઢોળને કામી અપાતી હોય તો ત્યા જોવા જવું નહિ અને
તે ઠાથ રી અનુમોદના કરવી નહિ
- ૫ સ્ત્રીમ્થા, લોજનકથા, રાજમ્થા, ફેશકથા કરી કરવી નહિ
- ૬ રમ્તે ચાલતા વિના દારણે આડના ફળ, ફેલ, પાદડા
તોડવા નહિ
- ૭ ચેતરજ નોકટાળાણ, ગજીફા, આદિની રમત રમવી નહિ
- ૮ ઘટી, ખાણીયા, સાબેવા, હળ, ઠોઢાળી, ઠોશ આદિ
હથિયારો તૈયાર રાખી માગ્યા આપવા નહિ

૧ બાનીસ અમરુસ તથા મગસા અનેક કામનો ત્યાગ આ નવમા
કરમા આવે ૭ જ આગળ આપરામા આ ૪

(નવમન ન મધી, આદિમા દાક્ષિણ્યતાના કારણે આપણે
પડ તની જ્યાણા)

આઠમા મતના પાચ અતિચાર

- ૧ કદપ—વિઝાર વધે તેવી કુચેષ્ટા કરવી તે
- ૨ કુચ્ય—કામ ઉત્પન્ન થાય તેવી વાર્તાઓ કરવી તે
- ૩ મૌખ્ય—વાચાળપણાવી, જેમ આવે તેમ આડા અનંગા
અનંગ વાડયો બોલવા
- ૪ સયુક્તાધિશ્રુ—હિમાવાવા ઉપશ્રુણેને બેઠીને તૈયાર
રાખવા
- ૫ ભોભાતિરિ નતા—ભોગમા તથા ઉપભોગમા વપરાતી
ચીજો વરતા, લોભથી વધાર રાખવી

૬ સામાયકમત

બાર મહિનામા અમુક સામાયક કરી આપવાનો નિયમ
આ મતમા કરવો શરીર આદિના વરણે આગળ પાછળ વરી
આપવાની છુટ રાખી શકાય છે, મતધારી આત્માએ જનતા
પ્રધી એક સામાયક તો રોજ કરવુ જોઈએ

નવમા મતના પાચ અતિચાર

- ૧ મન હ પ્રણિધાન—મનમા ખોટા વિચાર કરવા,
- ૨ વચન હ પ્રણિધાન—પાપવાળું વચન બોલવું
- ૩ કામ હ પ્રણિધાન—અન્યત્રાએ કાયાને હલાવવી ચવા
વવી, ભીતે ઝોઠીગણુ દઈને જેમવું
- અનવરથા દોષ—જે દામને સામાયક લીધું હોય તે પુર
દામિ ન પાળે

૫ સ્મૃતિવિહીન—સામાયક લાગે તાઈમ ભેવો બૂલી જાય
અગર તો સામાયક પાળવું જ બૂલી જાય

૧૦ દેશાવગાસિક વ્રત

આખી જીવગાની માટે લીધેલા વ્રતોની વિશાળ મર્યાદાને
આ વ્રતમા અતિ સંક્ષેપ કરી લેવામા આવે છે મુખ્યતઃ
છઠ્ઠા વ્રતમા અમુક ગાઉ સુધી જવાની રાખેલી હટને અતિ
દુષ્કાવી દેવામા આવે છે હાલ આ વ્રતમા જઘન્યથી એકામત
કરી સવાર સાજના પ્રતિક્રમણ સાથે વચમા આઠ સામાયક
કરવામા આવે છે ઉપાશ્રયથી ઘેર સુધી અગર અમુક સ્થાન
સુધી જવાની મર્યાદા નહીં કમવ છે

દશમા નતના પાચ અતિચાર

- ૧ આનયન પ્રયોગ—ધારેલી ભૂમિથી આગળની ભૂમિથી
કોઈ વસ્તુ મંગાવવી
- ૨ પ્રેધ્ય પ્રયોગ—ધારેલી જગની બહારથી બીજા પાસે કોઈ
વસ્તુ મંગાવવી
- ૩ ચન્દાનુપાત—ચન્દ જીને હદ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી
- ૪ રૂપાનુપાત—રૂપ દેખાડીને હદ બહારથી વસ્તુ મંગાવવી
- ૫ પુદ્ગલ પ્રયેષ—ગ્રહરો નાખી પોતે અહીં છે એમ
જણાવી દેવું

૧૧ પાપધ વ્રત

હરવર્ષે આઠ પહોરના અગર ચાર પહોરના (માત્ર દિવ
મનો અગર માત્ર રાતનો અગરતો દિવસ અને રાતનો ભેગો)
અમુક પાપધ કરવા

પૌષધના ચાર પ્રકાર છે

- ૧ આહાર પૌષધ—દેશથી અને નવંથી હોય છે બાકીના સર્વથી હોય છે દેશથી આહાર પૌષધમા એમસણુ આખીવ નીસી કરાય છે સર્વથી આહાર પૌષધમા ચારે પ્રકારના આહારનો જેમા ત્યાજ કરાય છે
- ૨ શરીર નામનું પૌષધ—શરીરને પૌષધ નિમિત્તે શબ્દમા રહુ નહિ
- ૩ અધાપાર પૌષધ—ન પાત્રી આપાર કોઈપણ ઠરવો નહિ
- ૪ પ્રજ્ઞાનનું પૌષધ—પ્રજ્ઞાનનું પાલન કરવું

આ મતના પાંચ અભિપ્રાય

- ૧ અપ્રતિ લેખીત જગ્યા—સચારા આદિ ઉપધિને ન પડિલેહે ન પ્રમાણે
- ૨ અપ્રમાણિત દુષ્પ્રમાણિત—મજાગ આદિને પડિલેહે પ્રમાણે તો બરોણર ન પડિલેહે ન પ્રમાણે
- ૩ અપ્રતિ લેખીત દુષ્પ્રતિ—અધિક, માત્ર પરકવવાની જગ્યાની પડિલેહેલા તથા પ્રમાણના કરેજ નહિ
- ૪ અપ્રમાણ દુષ્પ્રમાણ—અધિક માત્રની જગ્યા પડિલેહે તથા પ્રમાણે પણ બરોણર ન કરે
- ૫ પૌષધ વિધિ વિપરીતતા—પૌષધ દાઈમસર લે નહિ અને વહેલો પાળે તે તથા પૌષધમા પારખાની બિતા રે

૧૦ અતિથિ સવિભાગ

મુખ્ય ગીતિએ આઠ પહોરનો (અહોરાત્રિ ચક્રવિહાર ઉપવાસ મહિત) પૌરુષ કરી, પારણે એકાસણું કરી મુનિરાજને પહોરાવી જેટની ચીજ મુનિરાજ પહોર તેટલીજ વાપગી આ મતને અતિથિ સવિભાગ મત કહેવામા આવે ॥ આ મત વર્ષમા જેટલા વાર કરવું હોય તેટલીવાર ધારી શકાય છે કદાચ આખા વર્ષમા મુનિરાજનો ભોગ ન જાને તો સાધર્મા ભાગને જમાડીને પણ આ મતનું પાલન કરવું

આ મતના પાંચ અતિથાર

- ૧ સચિત્ત નિગ્રેપ—સચિત્ત વસ્તુ અચિત્ત વસ્તુમા નાખીને પહોરાવવી તે
- ૨ સચિત્ત પિધાન—સચિત્ત વસ્તુ વડે ઢાંઢેની અચિત્ત વસ્તુ આપવી,
- ૩ અન્ય વ્યવહેશ—પોતાની વસ્તુ બીજાની છે અને બીજાની વસ્તુ પોતાની છે એમ દલીલ આપવી
- ૪ સમતસન દાન—ક્રોધ અભિમાન, ઇર્ષ્યાથી દાન આપે
- ૫ વાલ્મીકિમ—ગોથરીનો વાળ વીલી ગયા પછી મુનિને આમ ત્રણ કરવા જાય

વિભાગ ૪ થો.

આવક કેણું કહેવાય ?

આદિતિન વૃત્યમા આવક શબ્દોનો અર્થ જણાવતા પૂ. ૦
દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ લખે છે કે—

અદાલતના આતિ જિનેદ્ર શાસને,
ધનાનિ પાત્રેષુ વપત્યનારતમ ।
કરાતિ પુણ્યાનિ સુસાધુસવના,
દત્તોપિ ત આવરુમાદુરત્તમા ॥

આ—અખંધી ભગવાનના આસનમા અદાને પરિપક્વ બનાવે

ધ—પાત્રમા નિરતર પોતાના ધનને વાવે

ક—સુસાધુઓની સેવાદ્વારા પુણ્યને ઉપાર્જન કરે

ઉપરોક્ત નવું શુભ જોનામા હોય તે આવક કહેવાય છે
આવક એ તો શુભનિષ્પન્ન શબ્દ છે વતીક એ અખંધ સાતિને
જણાવનાર છે ઉપરના નવું શુભોને ધારણ કરનારો ગમે તે
સાતિનો હોય તો પણ તે ભાવ આવક કહી શકાય છે જ્યારે
માન આવકના કુલમા ઉત્પન્ન થયેા હોય પરંતુ ઉપરોક્ત
શુભો એ ન હોય તો તે નામનો જ (ડ્રવ્ય) આવક કહેવાય છે
વની આવક શબ્દની સ્વુત્પત્તિ કરતા આશ્ચર્યજનક જણાવે છે કે
જોતિ રૂપિ આવક અર્થાત્ જે નામજો એનું નામ આવક

પર તુ શુ સાલજીવુ ! જગતમા માલજીવાનુ તો ઘણુ છે અને
સાલજીવનારા પણ સખ્યાબધ છે એટલે તેનુ પણ સ્પષ્ટીકરણ
રસતા પૂં દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ જણાવે છે કે-

સંપત્તસળાદ પડદિયહ જડજના સુનેર્દ ય ।

સામાયારિ પરમ જો સલ્લ ત સાવગ પિતિ ॥

અર્થ—જે સમ્યક્ત્વ આદિ પ્રાપ્ત કર્યું છે, એવો જે કોઈ
માણસ પ્રતિદિન સાધુજન પાસે, સાધુ સમાચારી અને શ્રાવ
કની સમાચારી (શ્રાવકોની ફરજે) માલજે છે તે નિશ્ચયથી
શ્રાવક કહેવાય છે

શ્રાવક તથા શ્રાવિકાઓએ, દિવસે અને રાત્રે
કરવા હાયક કર્તવ્યો

- ૧ ચાર ઘડી રાત બાકી રહે એટલે શ્રાવકે જાગૃત થઈ
મર્મ મત્ર શિરોમણી સર્વ મંગલોમા પરમ મંગલ સ્વ
રૂપ શ્રી નવકારમત્રનુ સ્મરણ કરવુ (જોહામા જોહા
સાત આઠ નવગાર તો ગણવા)
- ૨ હું કોણ છું ? સાધુ છું કે શ્રાવક ? શ્રાવક છું તો શ્રાવકને
યોગ્ય અને મારાથી બની શકે એટલી ધર્મ કરણી કંઈ
છું કે નહિ ? કે શ્રાવકનુ નામ માનજ ધારણ કર્યું
છે ? વતી હું કયા કુલમા ઉત્પન્ન થયો છું ? જે કુલમા
ઉત્પન્ન થયો છું તે કુવને શોભે એવી માગી કાર્યવાહી છે
કે તે ઉત્તમ કુલ કલક્રીત થાય એવી છે ? વિગેરેનો એક
ચિત્તે વિચાર કરે વિચાર કર્યા પાદ જાણવા યોગ્ય
મુધાગણા કરે

- ૩ ત્યાર બાદ વિચાર કરવો કે હું માન મમ્યગ દિદિગ છું કે ગોઈ નવ નિયમ પણ માટે છે ? જો ન હોય તો બાર મતોમાથી જોટવા નવો પાળી શકાય તેટલા પ્રહણ કરવા પ્રયત્ન કરવો (રાજને રાજ પોની ભાવના ભાવીને જેસી રહેવાનું નથી)
- ૪ શુદ્ધ વચ્ચ પહેરી સામાયક લઈ વિધિ પૂર્વક એક ચિત્તે ધીમા સ્વરે (પડુઆવસ્થા) પ્રતિક્રમણ કરવું તપ ચિત્તવન કાઉસંગ સમય બારપર્વ તિથિઓમાથી આજે કઈ તિથિ છે ? કયા લગવાનન આજે કયું જ્યાણક છે ? એનો વિચાર કરી તે દિવસે જે તપ બની શકે તેનું પચ્ચખાણુ પ્રહણ કરવું એવડે આરભ સમારભના કાયો છોડી દેવા ધ્યાન રાખવું પ્રહાન્યનું પાલન કરવું
- ૫ ત્યાર પછી નસ-સ્થાવર આદિ જીવોની રક્ષા પૂર્વક પરિ મિત અચિત્ત જગથી (અગર ગણેલા પાણીથી) આન કરી ચેત વચ્ચો પહેરી આઠ પડનો મુખ ગોત્ત બાવી ઘર દહેરામરના મિતોની વિધિપૂર્વક પ્રમાનના કરી અષ્ટ પ્રારી પૂજા (દ્રવ્ય પૂજા) તથા ચેત્યવકન રૂપ ભાવપૂજા કરવી તથા પ્રતિક્રમણ સમયે આત્મ સાક્ષીએ પ્રહણ કરવા પચ્ચખાણુને પુન લગવાન સાક્ષીએ પ્રહણ કરવું ત્યાર બાદ ગામમા મોટું દહેરામર હોય તો વાજતે ગાજતે ત્યા જઈને પતા લગવાનની દ્રવ્ય અને ભાવપૂજા ભાનપૂર્વક કરવી લગવાનની પૂજા માટે જતા ન્સતામા અન્ય ખટપટમા અગર આરભ સમારભ ઉપદેશમા નહિ

પડતા સીધા દહેરાસરેજ આવવું જેથી મોઝો મો ટકા
ફળ પ્રાપ્ત થઈ શકે

૬ દહેરાસરનું કાર્ય પતી ગયા પડી જો ગુરુમહારાજનો ભોગ
હોય તો તેમની પાડે જઈ લાવપૂર્વક વદન કરી તેમના
મુખથી પણ ફરી પચ્ચગ્ગાણ કરવું

૭ ત્યાર બાદ તેમની પામે આગમ શાસ્ત્રનું શ્રવણ કરવું
જમણે ત્યાં પણ થોડો સમય કાઢી વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવું
જરૂરી છે વિના ઇન્દ્રિયો સામયેલું ભગવાન મહાવીરનું
એક વચન પણ રોહીત્કીના ચોરને ફાંસી આદિની યોગ
સજાથી મુક્ત કરી તેને દેવલોકની અપૂર્વ સદિ અર્પણ
કરનાર થયું તો પડી ભાવપૂર્વક અનેકવચનો સાંભળ
નારની મદગતિ માટે તો પૂછવું જ શું ?

૮ મહારાજને શરીર સજાથી સાતા પૂજી, સાતા પૂજ્યા
પડી તેમનો જે કાંઈ દવાઆદિ વસ્તુઓની જરૂર હોય તો
તેમને લાવી આપવી તોજ સાતા પૂજ્યાની સાર્થકતા
થઈ દહેવાય

૯ ત્યાર બાદ સંસારના કાર્યમાં બોધાય તો વ્યવહારથી વિરૂદ્ધ
અનેક પાપારભવાવા અને શિષ્ટ પુરોનોની અપેક્ષાએ
નિર્ભીય વ્યાપારો ન કરે

૧૦ ઠાવે જોડે સમયસર વખોડ્યા અગર વખાણ્યા વિના,
છાન્ડાની લોહપત્તા વિના શરીર જો ધર્મ આરાધવાનું
સાધન હોઈ તેને પોષવાની જરૂર છે, જોઈ ઇરાદાથી,
અને અણહિતી પદ પ્રાપ્ત કરવાની અભિલાષા પૂર્વક

આવક બોજન કરે પોતે બોજન કરવા બેઠે ત્યારે ઠાઠ અતિથિ (મુનિરાજ) આવી જાય તો દુ તેમને વહો રાવીને જમુ એવી ગુલ ભાવના રાજે થોડીવાર ઘર બહાર નીચી રાહ પણ જુએ તે પછી સાધર્મીભાઈની ભક્તિ કરવાનો લાભ ઉઠાવે, તથા પોતાના મ્વજન નોકર નોકર આદિઓ જમ્યા છે ? નહિ તેમની પણ સભાળ ગળે બોજન કરવાની આજ ખરી વિધિ છે નહિ કે પલાકી વાની પાલકા ઉપર થાની ગોઠી માન પોતાનું પેટ ભરવું

- ૧૧ જમી રહ્યા પછી મુઠમી ગળી આદિનું પ અખખાલ કરવું તે પચ્ચખખાલુ કરનાગને મહિનામાં અઠ્ઠાવીશ બોગળુ ત્રીસ ઉપવાસનો ખાતાખીતા લાભ પ્રાપ્ત થાય છે
- ૧૨ માજના સૂર્યોત્ત પહેલા વહેલા વાગુ પાળી કરી દહેશસર જઈ દીપ પૂજ, પૂપ પૂજ આદિથી ભગવાનની ભક્તિ કરે ચંડવિહાર, તિવિહારનું ચઢાશસ્ત્રિ પચ્ચખખાલુ કરવું
- ૧૩ તે પછી ઉપાગ્રયે જઈ દિવસ સળધી થએલા પાપોનો નાશ કરવામાં અપૂર્વ ઔષધ મમાન પ્રતિક્રમણ એક ચિત્ત થઈને કરે પ્રતિક્રમણ બાદ મુનિરાજની વૈયાવચ્ચ કરે (પ્રમગ આવે તો આવકની પણ વૈયાવચ્ચ કરવાની છે) ત્યાર બાદ પોતે જે અભ્યાસ કરેલો છે તેનો સ્વાધ્યાય કરી જાય (ઉપાગ્રયમાં પવન મારે આવે છે માટે લાભો થઈને મુઠ ન જાય)
- ૧૪ પ્રતિક્રમણ વૈયાવચ્ચ અને સ્વાધ્યાય આદિ ધર્મ ક્રિયાઓ કર્યા પછી આવક પોતાના ઘેર જાય અને પોતાના કુટુંબ

બને એકદુ કરી મુનિગજ પાસે સાબળેલો ઉપદેશ કહી
જાય, પોતે બળુતો હોય તો સારી મારી ધર્મ કથાઓ
કહે કે જેથી પોતાનું દુઃકુળ ધર્મ માર્ગ ઉપર સ્થિર
બની માનવ જન્મની સફળતા કરવાની મુંઝવે તક પ્રાપ્ત કરે

૧૫ મુતી વખતે ચોરાગી લાખ જીવાયોનિના જીવેને ખમાવી
અદાર પાપમ્યાનકોને આલોવી, અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ
અને દેવની ભાષિત ધર્મ એમ ચાર શરણા ગ્રહણ કરી
સાત નવકાર મંત્ર ગણી નિદ્રાવશ થવું, સુવાની આવિધિ છે

૧૬ શરીરનો સ્વભાવ સૂડન, પડન, અને વિધ્વસન છે તેની
મૂળે રાખી તેનાથી આરાધી શક્તતા ધર્મથી વચિત રહે
વાની જરૂર નથી વની શીના ચત્તન વિચાર
કરે, બારદા-થી દુર્ગ ધીને જ જરૂરી દાયાનો વિચાર કરે
જો શરીરનો બહારનો ભાગ અદર બંધ અને અદરનો
ભાગ બહાર આવે તો તે શરીર પામે કુતરા તથા ગીધ
સિવાય કોઈ ઉભો પણ ન રહે, એવા શરીરમાં હે ચેતન !
તું કેમ મૂઝાયો છે ? વિષયોનો ભોગવો અનતો કયો
છતા તૃપ્તિ થતી નથી વિષયના ભોગવટાથી વિષયની
ઈન્દ્રિય વધતી ગ્હે છે માટે તેનો ત્યાગ કરી બ્રહ્મચારી
જીવન બનાવવું એજ શ્રેષ્ઠ છે, વિગેરેનો વિચાર કરે

૧૭ શીના મગથી વિરક્ત થએલા મહા બ્રહ્મચારી આત્માઓની
દ્રગમા કરી તેમના ઉપર ગદ્ગદમાન નાખવું, સસારની
અસારતાનો વિચાર કરી તેનાથી મુક્ત થઈ ભોગવની
પીડા ગ્રહણ કરવાની તીવ્રભાવના કેળવવા પ્રયત્ન કરવો,

- ૨૩ આવના દુર્મોને રોકવા માટે મત પચ્ચખખાણુ આદિ કરવા તે સ્વર
- ૨૪ પાપકારી, નિહચ તુચ્છ ભાષા ન જોવની પરન્તુ વિનય વિવેક અને માધુર્ય બરેલી ભાષા જોલવી
- ૨૫ પૃથ્વી અપ તેડ, વાઉ વનસ્પતિ અને રસમય (હાલતા ચાલતા તમામ જીવોની) જીવો ઉપર દષ્ટા રાખવી
- ૨૬ ધર્મી મનુષ્યોનો સમાગમ કરવો
- ૨૭ પાત્રે ઇન્દ્રિયોનુ દમન કરવુ
- ૨૮ ચારિત્રના પગિણામ રાખવા
- ૨૯ ચતુર્વિધ સઘ ઉપર બહુમાન રાખવુ તેનો તિરસ્કાર કરી કરવો નહિ
- ૩૦, પુસ્તક(ધર્મના)વખવા-લખાવવામાધનનો મદ્દપયો : કરવો
- ૩૧ તીર્થની ઉત્તતિ થાય તેવા કાર્ય કરવા તેનુ નામ પ્રભાવના

આવકનો એકવીશ ગુણોનુ વર્ણન

- ૧ અશુદ્ધ—આવક તુચ્છ હૃદયવાલો ન હોય પરન્તુ દિલ્લાવર હૃદયવાલો હોય
- ૨ કેપવાન—પાત્ર ઇન્દ્રિયો જોને સપૂર્ણ મળી હોય
- ૩ પ્રકૃતિમૃદ્ય—સ્વભાવે શાન્ત હોય, ચીઢીયા સ્વભાવવાલો ન હોયો જોઈએ
- ૪ લોક પ્રિય—દાન, સદાચાર, વિનય, મીઠ જોલનાર આદિ ગુણોને ધારણ કરનારો હોય જેથી લોકમા પ્રિય બની શકે છે
- ૫ અકૃદ્ધ—સ્વભાવથી દયાલુ હોય પણ ક્રૂર નહિ હોય
- ૬ ભીરુ—પાપની કાયવાહીથી તેમજ અપયશથી ડરનારો હોય.
- ૭ અશકે—કમ વિદ્યા કરી અન્યને છેતરનારો ન હોય

- ૮ મ દાક્ષિણ્ય—કોઈની પણ પ્રાર્થનાનો છતી મકિતએ ભગ કરનારો ન હોય
- ૯ લાજપાત્ર—અથ કાર્યને કરતા કરનારો હોય.
- ૧૦ દયાળુ—તમામ જીવો ઉપર અનુકરણ ગણનારો હોય, હુ ખીને જોઈને જેનું હૃદય પીગળતું હોય એટલુંજ નહિ પરંતુ શક્તિ હોય તો તેના ઉપર ફર કરવા તૈયાર હોય
- ૧૧ મધ્યસ્થ—વિપરીત વૃત્તિવાળા પ્રાણીઓની ક્રમ ની ગહન ગતિનો વિચાર કરી તેના ઉપર દેવ નહિ કરનારો
- ૧૨ ગુણાનુરાગી—સર્વ જીવો થોડા ઘણા અવગુણથી ભરેલા તો હોય છે માટે જ્યાં જુઓ તેમાંય તેનેજ ગ્રહણ કરવા, તાપર રહેનારો, નિર્ગુપ્ત ઉપર ઈચ્છાભાવ ગણનારો હોય
- ૧૩ મત્કથ—વિશ્વાઓને છોડી ધર્મ કરાને જ કરનારો હોય
- ૧૪ અપક્ષયુક્ત—સુગીત અને અનુકૂલ પરિવારવાસો હોય
- ૧૫ સુદીર્ઘદર્શી—સામાજિકનો વિચાર કરીને કાય કરનારો હોય, આજ મીચીને ભુનડો મારનારો ન હોય
- ૧૬ વિશેષજ્ઞ—શુણને, દોષને, ધર્મને, અધર્મને માગી પેઠે સમજનારો હોય
- ૧૭ વૃદ્ધાનુગ—ગાનવૃદ્ધ, વયોવૃદ્ધ, આર્થિક વૃદ્ધ આત્માઓનો નેવક હોય, તેમની આત્માને અનુકરણનારો હોય, વૃદ્ધને પાજરાપોષમા જવાની સલાહ આપનારો ન હોય
- ૧૮ વિનીત—આપણાથી અધિક ગુણવાલાની ઉચિત રેવા વિનય, વિરેઃ અને મયો : માનવતાએ હોય-પણ થોડું ઘણું જાણુ એટલે અપ્પડ રહેનારો ન હોય
- ૧૯ કૃતજ્ઞ—કોઈએ આપણા ઉપર સહેજ પણ ઉપકાર કર્યો હોય તેને મોટા ઉપમા ગણાવવો અને તે ઉપકારને કરી

- ભુવવો નહિ, જની શહે તો બહો વાળવા પ્રયત્ન કરો,
પરંતુ અપકાર કરવાની નીચે હાથે તો જતું જ નહિ
- ૨૦ પરહિતકાઠી—બહાલી જનાપણ આગા રાખ્યા વિના
ગમે તેનું પ્રમગ આવે હિત-જાતુ કળવામા તપ્ત હોય
- ૨૧ લક્ષ્ય લક્ષ્ય—દરેક પ્રકારના ધર્મ કૃત્યમા ગુણિત હોય,
જે કાઈ ધર્મ ક્રિયા કરે તે એય જિન્દગીને લક્ષ્ય રાખીને
કરે, ઈગીત આગરથી અન્યના માનમીક ભાવોને જાળવવા
વાલો હોય

કળિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવાન પૃથ્વીપાદ શ્રી હેમચન્દ્રાચાર્ય
મહારાજએ યોગગાનમા ફરમાવેલ
માર્ગાનુમારીના પાત્રીશ ગુણોનું વર્ણન

- ૧ દરેક પ્રકારના વ્યાપારમા નિતિને ઓડની નહિ, દરેક પ્રયત્ન
અને કામ વિગ્રાથી પ્રાપ્ત કરેલી લક્ષ્મી લાભો સમય
ટપ્તી નથી અનીનિતુ ધન ન્યાયથી પ્રાપ્ત કરેલા ધનને
પણ ધમડી જાય છે સત્તર પચાસ પચાસ જેવા હિસાબ
ગણનાસએ “ દુધના દૂધમા અને પાણીના પાણીમા ”
એ દ્રષ્ટાતને યાદ કરવું
- ૨ જ્ઞાની, સલાચારી, ઈબીર અને ઉદાર, પુરુષોનાં આચારોની
પ્રશંસા કરવી તેમના સુદર આચારોનું અનુસરણ કરવા
પ્રયત્ન કરવો
- ૩ અન્ય ગોત્રવાલા પરંતુ સમાન કુલ અને એક સરખા
આચારવાલા માથે પોતાની પુત્રીનો વિનાહ કરે જેથી
ભવિષ્યમા ધર્મ ન જામી બહોટો પશુ ન થાય, અને પોતાની
સતતિ બેન ધર્મમા મક્કમ રહે

- ૪ સર્વ પ્રકારના પાપોથી કરતા રહેતુ
- ૫ જે દેશમાં વનતા હોઈએ તે દેશ પ્રમાણે વસ્ત્રઆભુષણ ખાવાની, પીવાની રીતિ રાખવી, પણ તે ધર્મથી વિરુદ્ધ તો ન જ હોવું જોઈએ
- ૬ ઘાઈ પણ માણસની નિદા કરવી નહિ તેમાં રાત્રે પ્રધાન આદિની તો ખામ કરીને નિદા કરવી જ નહિ
- ૭ જે ઘરમાં પેસવા નીકળવાના અનેક રસ્તા હોય તેવા ઘરમાં વનવું નહિ, કારણ કે ચોર પ્રમુખને તેવા ઘરમાં પેસવાની તથા શ્રી આદિને ગેરવર્તણૂક ચલાવવાની સુગમતા થકે તેમજ ચારે બાજુથી ઢાકેલ હોય તેવા સ્થાનમાં રહેવાથી અગ્નિ આદિના ઉપદ્રવમાંથી નીકળવું કઠીન થકે તથા પાટોશમાં સારા માણસ રહેતા હોય તેવા ઘરમાં રહેવું
- ૮ મહાચારી માણસોની જ સેવણ કરવી દુરાચારી અને મિથ્યાદિઓનો મગ તજવો
- ૯ જન્મદાતા માતા-પિતાની પૂજા એટલે ઉચીત સેવા કરનાર હોય, બાપડીની ઉશ્કેરણીથી તેમનો તિરસ્કાર કરનારો અગર દુખી કરનારો ન હોય
- ૧૦ દુકાળ, મારી, નરમી મૃતુ રાત્ર, આદિના લક્ષણોથી ચઢાઈ વિગેરેનો ઉપદ્રવ જ્યાં ન હોય ત્યાં રહેવું, જેથી ધર્મ, અથ અને કામનો વિનાશ ન થાય
- ૧૧ નિર્મિત કોઈમાં પ્રાણાતક્રમે પણ પ્રવૃત્તિ કરે નહિ
- ૧૨ આવકનો વિચાર કરીને ખર્ચ કરનારો હોય, આવક કરતા વધુ ખર્ચ કરનારો કેવા ૧૨ અને દુખી બની જાય છે ઉદાર બનવું પણ ઉદાર ન બનવું

- ૧૩ પોતાના પૈસા પ્રમાણે વેશ રાખવો ગરીબ હોય અને નવવશા ધનજી ચક્રને ફરે તો ખલ નિદા થાય અને ધનાદય હોય અને મવાત્રીના વેશમા ફરે તો ખલ નિદા થાય
- ૧૪ બુદ્ધિના આઠ ગુણોને ધારણ કરવા
૧ શાસ્ત્ર સાલગવાની ધર્મ, ૨ શાસ્ત્ર સાલગવુ, ૩ તેનો અર્થ સમજવો, ૪ તે અર્થને યાદ રાખવો, ૫ ઉહતકં કરી સામાન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું, ૬ અપોહવિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું, ૭ અર્થનું જ્ઞાન કરવું, ૮ તત્ત્વનો નિશ્ચય કરવો
- ૧૫ હમેશા ધર્મને સાલગનારો હોય, સાલગવાથી જ પુન્ય પાપનો માર્ગ જાણી શકાય છે
- ૧૬ પ્રથમ જોઈતી પછી ગયા પછી જ બીજી વખત જમે, ખરી રૂચી વિના જમનાથી અણખું થાય છે અને તેનાથી તમીચત બગડે છે, અને તમીચત બગડવાથી ધર્મઠાર્થમા અતરાય પડે છે
- ૧૭ જે કાળે ખાવાનો સમય હોય ત્યાગેજ ખાય ટાઈમ બે ટાઈમ ન ખાય
- ૧૮ ધર્મ અર્થ અને કામ એ ત્રણે પુરુષાર્થને એની ગીતે સાધ કે એક બીજાને (પીકા) હુકત ન પહોચે, ધર્મની મુખ્યતા સમજવી જાણ કે ધર્મ હશે તો ધન અને ધન હશે તો કામ, ધર્મને ગુરુશાન પહોચતું હોય તો અર્થ અને કામ (વિશ્વ વિવાસ) ને જતા રે
- ૧૯ યથાવકિત દાન દેવું સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવિક, શ્રાવિકાને સુપાન બુદ્ધિથી દેવું, અન્ય દુખી આત્માઓને દયાની બુદ્ધિની આપવું

- ૦ હમેશા ઠોઈ વાતમા ઠઠાચહ ન રાખે, સાચુ એ માફે
પણ માફ એજ સાચુ એમ નહિ માને
- ૧ હમેશા ગુણીઓનોજ પક્ષપાત કરે, નિગુણીનો પક્ષ-
પાત કરવાથી તેને પાપમા ઉત્તેજન મલે છે
- ૨ જે દેશમા જવાની રાખની મના હોય ત્યા ન જવું, જે
ઠાળે જે કરવાની આજ્ઞા હોય તેમ કરવું, ધર્મને સાચ
વીને દેશકાળ જોવા
- ૩ પોતાની શક્તિ અગર તો અશક્તિને તપામીનેજ ઠોઈ
વાર્થમા પ્રવૃત્તિ કરે, શક્તિ ઉપરાત જવાથી ધન અને
શરીરને નુકશાન પહોંચે છે
- ૪ મતધારી, વૃદ્ધ પુરૂષો અને જ્ઞાતી પુરૂષોનો પૂજક હોય
- ૫ પોતાના આશયે રહેલા પોષવાલાયક સર્વનું પોષણ
કરે, પોતાનું જ પેટ ભરીને ભેમી ન રહે
- ૬ દરેક કાર્ય કરતા પહેલા પરિણામનો વિચાર કરે
- ૭ વિશેષજ્ઞ વધુ જેથી કૃત્ય, અકૃત્ય ભક્ષ્ય, અભક્ષ્ય માન
અપમાનની સમજ પડે
- ૮ ઠોઈએ કરેલા ઉપદ્રારને વીસરનાને ન હોય
- ૯ મદાવાચી, વિનયથી, અને વિનેકથી લોકોને પ્રિય થનારા
હોય ખોટા કામમા પણ હાજી હા કરી લોકપ્રિય
થનારા માખણહામો જાનેનું જગાડે છે
- ૧૦ ઠી નિર્જાનજ જાને નહિ
- ૧૧ હુ ખી જીવે ઉપર કયાળુ હોય
- ૧૨ શાન્ત મુદ્રાવાલા થવું, ક્યાયવાવી પ્રવૃત્તિ નવી નહિ
- ૧૩ પરોપકાર કરવામા સદા ઝીવદ્ધ રહે

- ૧૩ પોતાના પમા પ્રમાણે વેશ રાખવો. ગરીબ હોય અને નવલશા ધનશ્રુ થઈને ફરે તો પણ નિદા થાય અને 'ધનાદય હોય અને મનાવીના વેશમા ફરે તો પણ નિદા થાય
- ૧૪ બુદ્ધિના ૧૦ ગુણને ધારણ કરવા
૧ શાસ્ત્ર સામગ્રવાની ૬, ૨ શાસ્ત્ર સામગ્રણ, ૩ તેનો મર્થ સમજવો, ૪ તે અર્થને યાદ રાખવો, ૫ ઉક્તકં કરી સામાન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું, ૬ અપોહવિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું, ૭ અર્થનું જ્ઞાન કરવું, ૮ તત્વનો નિશ્ચય કરવો
- ૧૫ હમેશા ધમને નામગનારો હોય, સામગ્રવાથી જ પુન્ય પાપનો માર્ગ જાણી શકાય છે
- ૧૬ પ્રથમ ભોજન પચી ગયા પછી જ ખીજી વખત જમે, ખજી રૂચી વિના જમનાથી અજીર્ણ થાય છે અને તેનાથી તમીયત બગટે છે, અને તમીયત બગડવાથી ધર્મકાર્યમા અતરાય પડે છે
- ૧૭ જે કાળે ખાવાનો સમય હોય ત્યારેજ ખાય ટાઈમ જે ટાઈમ ન ખાય
- ૧૮ ધર્મ અર્થ અને કામ એ ત્રણે પુરુષાર્થને એકી ગીતે સાધે કે એક ખીજીને (પીકા) હરકત ન પહોંચે, ધર્મની મુખ્યતા સમજવી જારણ કે ધર્મ હશે તો ધન અને ધન હશે તો કામ, ધમને સુસ્થાન પહોંચતું હોય તો અર્થ અને કામ (વિષય વિવાસ) ને જતા રહે
- ૧૯ યમાદાન્ટિ દાન દેવુ માધુ, સા વી, શ્રાવિન, શ્રાવિકાને મુપાન બુદ્ધિથી દેવુ, અન્ય કુખી આત્માઓને દયાની બુદ્ધિથી આપવુ

જૈન બાળકને સુદર શિખામણ

(ટાંકા)

શ્રી ચિંતામણી - પાશ્વનાથ, પ્રેમે પ્રણમ પાયા,
નામ જપતા પ્રાણીને, આવિધ્યાધિ ભય ભય ૧

અચીર અસાર સસારમા, ધર્મવિના નથી મુખ,
ધર્મવિનાના છવડા, પગ પગ પામે કુખ, ૨

મનુષ્ય જન્મ આવકકુલે, ઉત્તમ લહી અવતાર,
પાપ પ્રપચને છેડીને, ધર્મ હિયામા ધાર ૩

નિત્ય સ્વાગે ઉડીને, જરો મત્ર નવકાર,
જિન મહિર વહેલા જઇ, પૂજે જિન જયકાર ૪

સુરવદન વિભિશુ કરી, નવકારશી પરચખાણુ,
કરતા સાચા ભાવથી, પાપ કરમની હાણુ ૫

પાઠશાળામા પ્રેમથી, વિનય સહિત ગુરુ પામ,
આશાતના તજી જ્ઞાનની, ઠગે ધર્મ અભ્યાસ ૬

છવ કયા પાળો બહુ, જુડુ કહીય ન ભાખ,
ચોરીથી ચિત્ત વારણુ, લાજ હિયામા રાખ ૭

કકમૂળ અભ્યક્ષને, ખાતા બહુલા પાપ,
તે કારણ છડો મદા, સમજી મનમા આપ ૮

રાત્રિ ભોજન મત કરો, માત્રે કુગે ચોવિહાર,
લાભ અતિગ્રથ પામયો, યાચે મુખ શ્રીતર ૯

સામયિક સુદર ઠગી, ઠગે તત્ત્વ-વિચાર, ૧૦

પાપ કરમ દૂરે રાજે, વેગે લરો ભવપાર ૧૦

૩૪ બાહ્યશત્રુની ઉપેક્ષા કરી, (જતા જરી) રાગ દ્રેષ ક્રોધ
માન માયા હોભ ઇર્ષ્યા આદિ પ્રત્યન્તર શત્રુનો નાશ
કરવા તૈયાર હોય

૩૫ પાત્ર ઇન્દ્રિયોના વિષયો ઉપર નયન કેળવનારો હોય

પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી ભાવવાની ભાવના

(રાહુ)

અરિહંત અરિહંત સમરતા લાધે મુક્તિનુ ધામ,
જે નર અરિહંત સમરશે, તેહના સરશે કામ
મુતા બેસતા ઉઠતા, જે મમરે અરિહંત,
હુ ખીમાના હુ ખ ભાગશે, લહેશે મુખ અનંત
આશ દરે અરિહંતની, બીજી આશ નિરાશ,
જેમ જગમા મુખીયા થયા, પામ્યા લીલ વિલાસ
ચેતન તે એસી કરી, એસી ન કરે કોય,
વિચારનને કારણે, સર્વસ્વ મેઠા ખોય,
જે ચેતાય તા ચેતજે, જે જુઝાય તો જુઝ,
ખાનારા સૌ ખાઈ જશે, માથે પડશે લુહ
મુનિવર ચૌક હજારમા, શ્રેષ્ઠિક સભા મોઝાર,
વીર જીજીવ વખાણીયો, ધન ધત્તો અણગાર
પર્યો તો પરખ્યો નહિ, દહો કીધો ફર,
લ લાશુ લાગી રહ્યો, નતો રહ્યો હંજુર

ઉપર જણાવેલ બાવીશ અભિધ્ય તથા બીજી અનતમયોને
 સર્વ પાપહીન શ્રાવણ-શ્રાવિકાઓએ ત્યાગી દેવાની જરૂર છે
 બીજી તે બધીજ વસ્તુઓ લઈ રોજ ઉપયોગમાં આવતી નથી
 અરે કેટલીક તો એવી છે કે આખી જીવનની સુધી ખાવામાં
 પણ આવતી નથી, તેમજ તેના કર્શન પણ થવા બહુ દુર્લભ
 હોય છે છતાં પણ તે વસ્તુઓનો પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક અને ઈશ્વર
 પૂર્વક ત્યાગ કરવામાં નથી આવતો ત્યાં સુધી તે વસ્તુઓ ઉપ
 રની ઇચ્છાના કારણે નાહકનો પાપબંધ થયા કરે છે માટે
 સુદ અને સમજી મનુષ્યોએ પહેલી તક તે વસ્તુઓને શુદ્ધ
 સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા લઈ લેવાની આવશ્યકતા છે

ચાર અભિધ્ય મહા વિગત

૧ મધ ૨ માખણ ૩ માસ ૪ મહિના (દાડ)

વાઘરી લોકો મધમાખીના પુડા આગળ ધુમાડો કરી
 મધમાખીઓને અત્યંત નામ ઉપજાવી પુડામાંથી બહાર કાઢે
 છે તેથી તેઓ તથા તેમાં રહેલા અશક્ત નાના બચ્ચાઓ
 પણ મરી જાય છે આવી ઘોર હિંસાથી ઉત્પન્ન થએલા મધને
 છોડી દેવું એજ શ્રેયસ્કર છે વલી એ મધમાં નિરતર અમખ્ય
 જીવો ઉપજે છે તેથી પણ તેનો કયાંય આત્માઓએ ત્યાગ
 કરવામાં વિવેચન કરવાની જરૂર નથી

મહુડા આદિ પદાર્થોને ડોહડાવી બનાવવામાં આવતા દારૂમાં
 પણ અનેક જીવોની હિંસા થાય છે, તેમાં પણ સમયે સમયે
 અનખ્ય જીવો ઉત્પન્ન થાય છે માટેપણ તે પૈસા આપીને
 મખાઈ ખરીદના જેવું છે માખણ પણ દારૂ ઉપરથી બહાર

શાવડના બાવડતણા, એ મુદર આચાર,
 પાળે જે જાદુ પ્રેમથી, ઉત્તમ તસ અવતાર ૧૧
 મનુ આજ્ઞાને શિરધરી, ધર્મ તણ ધરે ધ્યાન,
 મુખ સપગા પામી કરી, અનુક્રમે લહે નિર્વાણ ૧૨

આવીશ અભિજ્ઞ

૧ મધ ૨ માખણ ૩ મહિત ૪ માસ ૫ ઉભરાના
 ફળ ૬ વડના ટેપા ૭ કાઠીબડા ૮ પીપગાની પીપડી ૯
 પીપડાના ટેપા ૧૦ જરકે ૧૧ અપીણ-સોમત (સર્વ જાતના
 ઝેરા) ૧૨ દરા ૧૩ ઢાચી માટી ૧૪ રાત્રિ ભોજન ૧૫ જાદુ
 બીજ ૧૬ બોગ અચાલ ૧૭ વિદગ (કાચા કુધ-હઢી સાથે
 ઢોકાર જમણુ તે) ૧૮ રીંગણા ૧૯ અભવયા ફળ ૨૦ તુચ્છ
 ફળ (જેમા ખાવાનુ અ પ અને ફેડી દેવાનુ ઘણું હોય તે)
 ૨૧ અલિત રસ (જેનો ત્યાહ બીલકુલ જગડી ગયો હોય તે)
 ૨૨ અનતકાય

બીસ અનતકાય

૧ મુરણુ ૨ લસણુ ૩ લીની ફળદર ૪ જાગરા (આણુ)
 ૫ લીલો ઠચુરો ૬ સતાવરી ૭ હીરતી કદ ૮ કુવર ૯
 ચોર ૧૦ ગળો ૧૧ સકીયા ૧૨ વંચ કાન્દેલા ૧૩ ગાજર
 ૧૪ હુણી ૧૫ લોગી ૧૬ ગીરી કલિમ ૧૭ કુમળા પાદડા
 ૧૮ ખરમયો ૧૯ થેકની લાણ ૨૦ લીની મોય ૨૧ હુનીના
 જાડની છાલ ૨૨ ખીવોગ ૨૩ અમૃતવેળી ૨૪ મુતાના કદ
 ૨૫ શ્રમિકેડા (બિલાડીના મેપ) ૨૬ નવા અકુરા ૨૭ વચ્ચુ
 લાની બાણ ૨૮ મુવેર મેલ ૨૯ પાવડાની લાણ ૩૦ કુણી
 (કુમળી) આમની, ૩૧ રનાણુ ૩૨ પીંડાણુ

આખીલની ઝોળી) ૬ ચૈત્ર માસ સળધી (આખીલની
લીની) કાગ્તક માસની કાગલ માસની અને અષાઠ માસની
દૃઢઝોમા મુદ ૭ થી તે મુદ ૧૪ સુધી વિવિધ પ્રકારની
પશ્ચિમ કરી લીલોતરીનો ત્યાગ કરવો બ્રહ્મચર્યનું પાલન
હું ધાવાનો, ખાડવાનો ફળવાનો ત્યાગ કરવો આ રીતે
જો અદ્વાઈને યથાશક્તિ સૌજો આરાધવી પૂર્ણીમા પદ્ય પર્વ-
તથિ છે તે માટે તે દિવસ પણ પાળવો

આમે અને ચૈત્ર માસની ઝોળીમા નવ આયળીલ કરવા
મા ઝોળી ઝેરી સાથે નવ કરવી બની શકે તો યાવન્નિજ્વ
મુધી તેની આરાધના છોડવી નહિ આ ઝોળીમા પણ આરભ
સમારભ છોડી દેવા અને બ્રહ્મચર્ય આદિ શુભ કાર્યોનું
પાલન કરવું અન્ય અદ્વાઈઝોમા દેવતાઓ નદીચરદ્વીપમા
જાત્રા કરવા જાય પણ ખગ ખગ ન પણ જાય પરંતુ આસો
અને ચૈત્ર માસની અદ્વાઈમા તો વિષયમુખમા મગ્ન રહેનારા
દેવતાઓ નિશ્ચયની જાય જ છે અને જો અપેક્ષાથી આ જો
ઝોળીને માથની અદ્વાઈઓ કહેવામા આવે છે

પર્યાપ્તમા અદ્વાઈ આવલુ મુદ ૧૨થી ભાદરવા મુદ ૪ સુધી
શુભાત છે આ પર્વ મર્ગ પર્વ શિવમણી છે, આ પર્વમા
નીચે જણાવેલ કાર્યોની આરાધના દર પર્વે જોઈ
અન્યથી તો કરવી જ

જાગવગથી અગર ધન ખર્ચા અમાગી પ્રવર્તન

આવકે ગણનાના માત્ર ધીતીયા

૧ સામાયકનુ ૨ પૂજનુ ૩ ન્હાવાનુ, ૪ બોજનનું ૫
બહારગામ જવાનુ ૬ મુવાનુ ૭ મગીનવાનુ

તેજ કાઠીયા

૧ આગમ ૨ મોખ ૩ અગ્ના ૪ માન ૫ કોપ ૬
પ્રમાદ (નિડા-ગદિરાપાન માદિ) ૭ કૃષ્ણતા ૮ ભય ૯
શોક ૧૦ અજ્ઞાન ૧૧ વ્યાપ્તિ (મામ તેમ જોયા કરુ તથા
મન બીજે ઠે તે મામ્વતુ તે) ૧૨ વિચ્છા (રાજકથાલોચન
કથા, સ્ત્રી કથા, દેશકથા) ૧૩ વિપચવામના

નિયમને આગ પ્રકારના લાગતા હોયો

મતને ગતિકમ, વ્યતિકમ, અતિયાગ અને અનાથાર એ
આર પ્રકારે હોય લાગે છે

હાખવા તરીકે કોઈએ અર્કવિદ્યાર ડ્યોં હોય હવે ક્યારે
તેને નતિ તૃપા (નરન) લાગે છે ત્યારે તે પાણી પીવાની
માન ઇચ્છા જ કરે છે, તે નતિકમ જે અનાથક પાણી હોય
તે સ્થળે જાય તે વ્યતિકમ પાણી પીવા માટે વાસણમાથી
ખાયો બી મુખ માગળ ધર પવુ પીએ નહિ તે અતિયાગ
પ્રથમ ક્યારે તે નિકરપણે અર્કવિદ્યા હોવા છતાં પાણી પીએ
ત્યારે તે અનાથાર કહેવાય છે

છ અર્કાધ્યોના નામ

૧ કારનમ મામ સળધી, ૨ કાનલુ માસ મળધી ૩
અસાડ મામ સળધી ૪ પર્યવણ સળધી ૫ આસો માસની

માળીલની ઝોળી) ૬ ચૈત્ર માસ સળધી (આળીલની
લીની) કાગલક માસની કાગલ માસની અને અષાઠ માસની
ફાંઈઓમા સુદ ૭ થી તે સુદ ૧૪ સુધી વિવિધ પ્રકારની
પશ્ચર્થા કરવી લીલોતરીનો ત્યાગ કરવો બ્રહ્મચર્યનું પાલન
આ ધોવાનો, ખાડવાનો દળવાનો ત્યાગ કરવો આ રીતે
જો અર્ધાઈને યથાશક્તિ સૌજ્ઞે આરાધવી પૂર્ણામા પણ પર્વ-
તિથિ છે તે માટે તે નિવમ પણ પાળવો

આસો અને ચૈત્ર માસની ઝોળીમા નવ આયળીલ કરવા
મા ઝોળી ઝેરી માથે નવ કરવી બની શકે તો યાવન્નિજવ
સુધી તેની આરાધના છોડવી નહિ આ ઝોળીમા પણ આરભ
સમારભ છોડી દેવા અને બ્રહ્મચર્ય આદિ શુભ કાર્યોનું
પાલન કરવું અન્ય અર્ધાઈઓમા દેવતાઓ નદીશિરદીપમા
જાત્રા કરવા જાય પણ ખરા અગર ન પણ જાય પરંતુ આસો
અને ચૈત્ર માસની અર્ધાઈમા તો વિષયસુખમા મગ્ન રહેનારા
દેવતાઓ નિશ્ચયથી જાય જ છે અને જો અપેક્ષાથી આ બે
ઝોળીને શાશ્વતી અર્ધાઈઓ કહેવામા આવે છે

પર્યુષણા અર્ધાઈ શ્રાવણ વદ ૧૨થી ભાદરવા સુદ ૪ સુધી
જુલાય છે આ પર્વ, સર્વ પર્વ ગિરિમળી શ્રી આ પર્વમા
સુખ્યનયા ત્રીચે જણાવેલ કાર્યોની આરાધના કર વર્ષે, એક
વખત જઘન્યથી તો કરવી જ

૧ સર્વત્ર લાગવગથી અગર ધન ખર્ચો અમાગી પ્રવર્તન
, એટલે છપ દયા પળાવવી

૨. સાધર્મિક વાતસત્ય કરવું

- ૧૩ ૫ સ્પર્શ ક્ષમાપના કરવી
- ૧૪ અષ્ટમ તથા કરવો
- ૧૫ ચૈત્ય પરિપાટિ કરવી
- ૧૬ દરેક વધે અઘની પૂજા કરવી
- ૧૭ સાધર્મિક લક્ષિત કરવી
- ૧૮ ચૈત્યમા મહોત્સવ કરવો રથ યાત્રા મહવી તીર્થ યાત્રા કરવી
- ૧૯ જિનમંદિરમા સ્નાન મહોત્સવ કરવો
- ૨૦ દેવડ યની વૃદ્ધિ કરવી
- ૨૧ મહાપૂજા કરવી
- ૨૨ રાત્રી જાગરણ કરવું
- ૨૩ માગમની પૂજા કરવી
- ૨૪ ઉત્તમ કરવું
- ૨૫ તીર્થ પ્રભાવના
- ૨૬ પ્રાયશ્ચિત્ત નહવું કરવું

ચોમામી કાળની વિગત

૧ જારતકે ચોમાસુ

૧ " પાણીનો કાળ—આ જુમા ચુલા ઉપરથી જે સમયે ઉકાળેલું પાણી ઉતર્યું હોય ત્યાંથી ચાર પહોર સુધી ચાલી શકે છે સૂર્યોદયની સૂર્યાસ્ત સુધી જેટલા ઢવાકો થતા હોય તેના ચોથા બાગને પહોર કહે છે ચાર પહોર પડી તે ઉકાળેલું પાણી પાણી સચિત્ત થઈ જાય છે જો તેમા ચુનો નાખવામા આવે તો ૭૨ કલાક સુધી વાપરવાના જામમા લઈ શકાય છે,

અરેબર ત્રણ ઉકાળા આવ્યા. વિનાના પાણીને પીનારા તથા માધુ મહારાજને વહોગવનારા દોષના બાગી થાય છે કટવેક રથે ન્હાવાના પાણીને પણ વહોરાવી દે છે, તે માટે ખાસ ખ્યાલ રાખવો.

સુખડીનો કાળ—એક મહિના સુધી ખર્ચે ને પછીની સુખડી મીઠાઈ આદિ અસાચ્ય ગણાય છે માટે સામગ્રી બનાવી ગમવી નહિ દિવસની ગણતરી રાખવી.

કામગીનો કાળ—મવાળના નૃસોદય પછી ગાંધ ઘડી સુધી કામગીનો ગળ હોય છે માજના સૂર્યાન્ત થવાની આર ઘડી પહેલાં શરૂ થાય છે (ચોવીશ મીનીની એક ઘડી થાય છે) ઉપર જણાવેલા સમય સુધી પૌષધમા રહેલા આવક-શ્રાવિદાએ કામગીરો ઓદયા વિના બહાર જવું નહિ ઉપગ્રથી મુદમ અપ્પડાયના છુવો વર્ષ છે તે ગ મ કપડાના ઉપર પડે તો બગી જાય છે અને મુતનાડે ઉપર પડે અગર ખાની શરીર ઉપર પડે તો મગી જાય છે એવા માટે ઓદવાની જરૂર પડે છે કટાસાઃ ઓગીને જવાય નહિ કારણ કે તેનાથી એ-તો આખું શરીર કટાય નહિ અને ત ખાસણા ઉપર નગત પાણુ બેમવાનું હોવાથી તેના ઉપર પાણીના પડેલા છુવો દગાઈને મગી જાય છે માટે પૌષધમા અગર પ્રતિક્રમામા કામગીરો હર્ષ મવાનો ઉપયોગ રાખવો.

કાગણુ ચોમાસુ

પાણીનો કાળ—ચુવા ઉપગ્રી ઉતર્યા પછી પાન્ય પડેા નો છે.

મુખડીનો કાળ (પકવાન વિગેરે)—૧૧ થી ૧૨ દિવસ મુખીનો
કામળીનો કાળ—બે ઘડીનો (૪૮ મીનીટ)

આ ચોમાસીમા ખજુર, ભાજી પાતો, તલ, ખારેક,
દાળુ આદિ અલક્ષ્ય ગણાય છે

અપાક ચોમાસુ

પાણીનો કાળ—૧૭૫ પહેર

મુખડીનો કાળ—૫૬૦ દિવસ

કામળીનો કાળ—૭ ઘડી (સવા બે કલાક નવ મીનીટ)

આ ચોમાસીમા ખાક સુકો મેવો અલક્ષ્ય થાય છે ભાજી
પાતો તો અલક્ષ્ય કાગળથી થયેલો જ છે આજના ભાગેલા
નાળીયેર, સોપારી, બનામ વિગેરે બીજે દિવસે અલક્ષ્ય થાય
છે તે જ દિવસે ભાગેલુ તે જ દિવસે ખપી મકે છે

અણાહારી વસ્તુનું સ્વરૂપ

લાળી તપશ્ચર્યામા તબીયતના કારણે ખાસ જરૂર પડે જ
અણાહારી વસ્તુઓનો ઉપયોગ થઈ શકે છે અને તે પણ
મુખ્યત્વે પચ્યખાણ પાચી પહેલા અગર તો પાણીનારુ
પચ્યખાણ કયાં પછી લેવામા આવે છે જેનો બીજુવ સ્વાદ
ન હોય, અર્થાત્ જીભના જેને ચાખવા ઈચ્છી ન હોય એવા
પદાર્થોની ગણતરી અણાહારી ચીજોમા કરવામા આવે છે કે
લાક લોકો વિના સમજ્યે માડરીયા પ્રવાહ મુજબ તપશ્ચર્યામા
ઝેરી કેપક વાપરે છે પરંતુ તે સોપાગીના જેવુ સ્વાદિષ્ટ

હોવાથી લેઈ ચમતું નથી તથા ઘોડાવન' જે તીર્થી અને
મોમા તમતમાટ ઉત્પન્ન કરનારી હોય છે આ જે ચીજ
વાપરનારાઓ પોતાની તપશ્ચર્યાનો લાભ કંઈ છે માટે તે
બીજોને હવે પછી નહિ વાપરના જામ પોને તથા આશુમાશુના
માણ્યોએ ઉપયોગ ગણ્યો ભોજ્યો

અણાહારી વસ્તુના નામ

૧ હીમકાના પાન અગો ૨ હરડા બેડા અને આમળા
નળુ લેગા ૩ તેની ગોળી જાયના મુત્રમા વાળેલી હોય
તો જ અણાહારી ગણાય છે ૩ ઠકુ ૪ કળીયાતુ ૫ ગવો
૬ નાહીયા ૭ ધમાનો ૮ જેરકાના મૂળ ૯ ભોગડીની દાલ
મૂળ ૧૦ ટેધરલી મૂળ ૧૧ ચિત્રો ૧૨ ખેરમાવ ૧૩ મુખડ
૧૪ મલયાગરૂ ૧૫ બીડી ૧૬ નાખર ૧૭ વસ્તુગી ૧૮
રાખ ૧૯ મુનો ૨૦ ગેહીલી ૨૧ હળદર ૨૨ પાતની ૨૩
આસગધી ૨૪ કુફરૂ ૨૫ ગડુચી ૨૬ મુકડી ૨૭ ની ભચી
૨૮ બોરખીયુ ૨૯ નાધી લીંગી ૩૦ રાગલી ૩૧ અનીલુ
૩૨ સર્વ જાતના ઝેર ૩૩ આજીખાત ૩૪ જીરું ૩૫ ઉંડ
લેટ ૩૬ ગુગલ ૩૭ અતિવિખની કળી ૩૮ પુવાડ ૩૯
એગીયો ૪૦ ચૂળીફળ ૪૧ મુરોળાર ૪૨ દહાળાર ૪૩
ગોમૂત ૪૪ બોગ ૪૫ મજુત ૪૬ અવરના મૂળ ૪૭
કુવારી ૪૮ ઘોર ૪૯ પચમૂળ ૫૦ ખાગે ૫૧ કપડી
૫૨ ચીમડ ૫૩ હરડેદવ ૫૪ વખમો

દાનને દ્રવિત કરનારા કાગળો

૧ અનાદરથી આપવું ૨ ધર્મીવાર વગાડીને આપવું

૩ વાકું મો રાખીને આપવું ૪ અપ્રિય વચન સભળાવીને
આપવું ૫ આપ્યા પછી પશ્ચાત્તાપ કરવો

દાનને ગોભાવનારા કારણો

૧ આનંદના આશુ આવે, ૨ રોમાય ખડા થાય ૩ બહુ
માન પેદા થાય ૪ પ્રિય વચન જાહે પ આપ્યા પછી અનુ
મોહના કરે

દાન નહિ આપનાના છ લક્ષણો

૧ આપવું પટે એટલે આજો તડે ૨ ઉનુ જોવું ૩ વચ્ચે
માઠી આઠીવાત કરે ૪ વાકું મોહું કરીને જોને ૫ મૌન ધારણ
કરે ૬ આપના આપતા ઘણો મમય લગાડે

શ્રાવકના મવા વમાની દયાની મમજાણ

મુનિ મહારાજ ત્રસ અને સ્થાવર એમ બન્ને પ્રકારની દયા
પાળે એટલે તેને શાશ્વત્તા વીમ વસાની દયા પાળનારા કહેવાય
તે એમાની શ્રાવક માત્ર ત્રસજીવોની દયા પાળી શકે અને
સ્થાવરજીવોની નહિ પાલી શકે એટલે રહ્યા દશ વસા

ત્રસજીવોની દયામા પણ નિર્ણયનેજ બચાવી શકે, મહોષને
નહિ બચાવી શકે એટલે ગદ્યા પાત્ર વમા

નિર્દોષજીવો પણ આનંદ મમાર લધી તો હણાય છે
એટલે ગદ્યા અઠી વમા

પોતાના સ્વચ્છ મળધી અગર પોતાને આશ્રયે રહેવા
પણ વિગેની એવા પ્રધાના રોગની નવા કરવી પટે અને તેમા
જીવો હણાય તેને સાપેક્ષ હિસા કહેવાય તે એટલે તેનો સવા

વસો બાદ કરીએ તો માત્ર સવા વના ઠી દયા આવકોને હોય
અને તે પણ મત ધારણ કરનારાને હોય

માધુની માથે આનકને ચાર પ્રકારનો મળે છે

- ૧ માતાસમાન—જેમ માતા પોતાના પુત્રની દરેક પ્રકારની
સારસલાહ રાખે છે તેના વિરુદ્ધ આવરણને જોઈને તેના ઉપર
નિસ્નેહ બની પડતી નથી જોવાની જરૂર જણાય તો ખાનગીમાં
ગીખામળ આપે છે તેજ મુજબ જે આવકો સાધુ મજા
રાજની સાર સલાહ રાખે છે, તેની સખવનાઓ જોવા યતા
તેમના ઉપરના સ્નેહને દૂર કરતા નથી, જોવા જોશુ ખાન
ગીમાં મ્હી દે છે તે આવકો સાધુના માતૃ પિતા સમાન છે
- ૨ બાઈસમાન—મુનિ મહારાજને માટે હૃદયમાં સ્નેહને
ધારણ કરે પણ તે બહારથી વિનય વિરેક આદિ મર્યાદાઓ
માન્યવવામાં મદદ આપે રાખનારો હોય, પરંતુ સાધુ
મજાગજનો કોઈ પરમશ્રદ્ધ કરે ત્યારે મદદ કરવા તરતજ
તેવાર થાય તેવો આવક સાધુના બાઈ સમાન છે
- ૩ મિત્રમમાન—મુનિ મહારાજ કોઈ પણ કાર્યમાં તેની માથે
પૂણ પરજ કરે નહિ અગર તેની કાર્યમવાહ હો નહિ ત્યારે
માધુ મજારાજથી રીસાઈ બાધ, પોતાની જાતને મુનિના કરતા
અધિક માને તેવા આવકો સાધુના મિત્ર તુલ્ય ગણાય છે
- ૪ શોષનમાન—જે આવકો હા મેશા બહુ રહનારા હોય,
હિતો જોવા કરતા હોય અને હા મેશા જેની તેની પામે
સાધુના અવગુણો જ ગાયા કરતા હોય તવા માધુને તૃણ
સમાન ગણતા હોય તે આવકો શોષ જેવા ગણાય છે

વિભાગ ૫ મો

દેવપૂજા અને દર્શનની મહત્તા

પ્રથમ કાળના પ્રભાને કહો અગર તો આપણા પાપોદયને વીધે કહો, એ નેમ નમજો પરન્તુ એ તો ચોક્કસ જ છે જ આજે આપણે સાક્ષાત્ નીચું કર દેવોના દર્શન કરવાનું સદ્ ભાગ પ્રાપ્ત કરી શક્યા નથી છતાં પણ તેમની ગેરહાજરીમાં તેમના અનંતગુણોનું ગમરણ કરાવતી મમતારમમાં બીસતી, રાગ અને કેષ વિનાની અને અખડ જ્યોતિને ધારણ કરનારી, ભૂતિની પૂજા અને દર્શન કરવાની, સુદૃઢ સામગ્રીને પામી શક્યા છીએ, એ યાદ આપી જાવ્યેની વાત નથી જિનપ્રતિમા પણ જિનમરખી જ ઠહેવાય છે એ માટે રાયપસેણી સૂત્ર કરમાવે છે કે, જિન પટ્ટિમા જિન સારીયો વીતરાગ દેવની પૂજા અને તેમના દર્શનનો લાભ મનુષ્યોને અનંતકાળની રણ કપડી પડી પ્રાપ્ત થાય છે તે સુદૃઢ તકને સુદૃઢ મનુષ્યોએ જતી કરવા જેવી નથી રાજા મહારાજાની સેવા તો કહાય એક જ ગામડા અપાને, પરન્તુ પોતાની રાજગાદી નહિ આપે પણ વીતરાગ દેવની સેવા-પૂજા તો માક્ષાત્ પોતાના જેવી વીતરાગનાને જ સમર્પણ કરી દે છે વીતરાગ દેવની મેવા વાસ્તવિક રીતે તો વીતરાગ બનવાના હેતુથી જ કરવી જરૂરી છે તેમની પાસે પૌરુષલિક વસ્તુની માગણી કરનારાઓ સોનાની કડીના સાટે જોર મગર સુકી ચણા ખરીદવા જેવી બાતીશ બેટા કરે છે ઘઉંની ખેતી કરનારાને જેમ ઘાસ તો આપોઆપ મળી જ

રહે છે, તેમ વીતરાગ દેવની પૂજા મોક્ષબુદ્ધિથી ઠરનાનને ગ્યા
સુધી તે મોક્ષ ન જાય ત્યાંસુધી દુનિયાના તમામ પૌરુષલિંગ
સુખની પ્રાપ્તિ કરાવેજ છે માટે મોક્ષ અને સાસારીક
સુખોની ઇચ્છાવાલાએ વીતરાગ દેવની મૂર્તિની પૂજા અને
દર્શન, હજારો ઝમો પડતા મૂંઝીને પહેલી તક છૂટી લેવાની
જરૂર છે વળી તે ભગવાનની પૂજા કરવામા નથી તો પૈસાનો
ખર્ચ અગર નથી તો કાંઈ જ છતા પ્રમાદી આત્માઓ સહેજ
અભાવે અને વિના કુટે પૂજાથી ઉત્તમ થતા પુન્યના કાર્યને
નાહકમા સુમાવી દે છે

અરે ! દુનિયામા એવો એક પણ વ્યાપાર નથી, કે જે
વ્યાપાર કરવા માટેની ઇચ્છા કરવા માનથી ધરમા પૈસો આવીને
પડતો હોય જગતના મધ્યમા વ્યાપારમા તન, મન અને
ધનનો ભોગ આપવો પડે છે, એ સૌ કોઈને અનુભવસિદ્ધ વસ્તુ
છે પરંતુ વીતરાગ દેવના દર્શન કરવા જવાની વાત તો દૂર
રહી પણ દર્શન કરવાની ઇચ્છા કરવા માત્રથી તેને લાભ થવો
શક્ય થઈ જાય છે દહેરે જવાની ભાવના કરવાથી, જવા માટે
ઉભા થવાથી, રસ્તામા ચાલવાથી શુ શુ ફળ થાય છે તે નીચે
જણાવેલ પૂ વિનયવિનયજી મહારાજ રચીત ચૈત્યવદનથી
માહુમ પડી શકશે

પ્રજ્ઞામી શ્રી ગુરુરાજ આજ, જિનમંદિર ડેરા,
પુન્ય ભણી ઠરશુ સફળ, જિન પચન ભણેરા ૧

દહેરે જાવા મન ડરે, 'ચોથ તણું કળ પાવે,
જિન જુહારવા ઉઠતા, છડું ચોતે આવે ૨

- જીનવર જીનવર ભાળીએ, માગ નાવતા,
હોવે ઠાઠગ^૨ તણ પુન્ય, ભક્તિ ભાવના ૩
- અર પથ જિનવર તણા એ, પદે ઉપવાસ,
ગેા સ્વામી તાંબા ભુવન, લડીએ એડ માસ ૪
- જિનવર પાર આવતા, છ મામી ફલ સિદ્ધ,
આન્યા જિનવર ગારણે, વર્ષાતપ ફલ લીધ ૫
- મે વડે ઉપવાસ પુન્ય, જે પ્રશ્નિણા દેતા,
સહ્ય વડે ઉપવાસ પુણ્ય, જે નગરે જોતા ૬
- ફલ ધાના ફલની માળ, પ્રભુ કંઠે ઠવતા,
પાર ન આવે જીન ના, ડેરા ફળ સુણતા ૭
- શિરે પુણ પૂજા કરો એ, સૂર ધૂપનભો ધૂપ,
અક્ષત નાર તે અક્ષય, સુખ નીપ તનુ રૂપ ૮
- નિર્મલ તનમને કરીએ, સુણતા ઇંદ્રિ જગીશ,
નાટક ભાવના ભાવના, પામે પ રી જગીશ ૯
- જિનવર ભક્તિ વળી એ, પ્રમે પ્રમગી,
સુખી શ્રી શુદ્ધ વ્યાસ માર, પૂર્વ ત્રપિ ભાળી ૧૦
- મદ ડમને ટાવવા, જિન મદિ જર્જશુ,
ભેગી નનુ ભગવતના, હવે નિર્મળ થાજુ ૧૧
- કીર્તિનિશ્ચ વેળાયાનો, વિનર કહે જ્ઞાનેડ,
સફલ હોએ સુજ વિનતિ, જિન નેનાનુ કેડ ૧૨

ઉપરોક્ત ચૈત્યવદનમા દુઃખાવેવ દર્શન અને પૂજની મહત્તાને સમજી દરેક આવક-આવિકાએ ત્રીકાળ પૂજા અને દર્શન કરવા ઉચ્ચમવત જનવાની જરૂર છે

અસખ્ય વૈભવ-વિવાગોમા રાત અને દિવસ મગ્ન જનેલા દેવો પણ નદિશ્વર દ્વીપ આદિ સ્થળોએ શાશ્વત પ્રતિમાઓના દર્શનાર્થે જાય છે તો પડી તેમની અપેક્ષાએ તુચ્છ વૈભવવાળા મનુષ્યોએ તો જરૂર જિનેશ્વરદેવના દર્શન કરવામા જરા પણ પ્રમાદ હરવો ઉચીત નથી

એકેકુ ડગલુ ભરે, ગિરિ સન્મુખ ઉજમાળ,
ઠોકિ સહમ ભવના જ્યાં, પાપ ખરે તત્કાળ

ઉપરનો ઢોહરો તદ્દન સાચો છે ગિરિરાજ ઉપર જવાની વાતતો દૂર રહી, પરન્તુ તેની સન્મુખ ભરવામા આવતું ડગલુ પણ હજાર કોડો ભવના પાપને દૂર લગી દે છે, પરન્તુ હું ડગલુ તે પાપને હરે એ વિચારવાની જરૂર છે તે ડગલુ ભરતી વખતે, જે હૃદયમા પાપના ડગલા તો ખડકેલાજ હોય છે, અન્યનુ છુટ જે દુષ્ટ ચિંતવન કડી જ નહીં હોય છે અને સસારની યાપાગ આદિની ખાપટ તો ચાલુજ રાખી હોય છે અને ગિરિરાજના પ્રાનને બદલે અન્યનુ જ બાંધે ચાલતું હોય એવું ડગલુ તેજા પાપને દૂર નહિ કરી શકે એ આસાવિડ છે

તેજ મુજબ જિનમંદિરે આવવા નીકળેલા પણ એ રસ્તામા વાતના ગપાટા માગ્તો ગહે, વચમા કામ પડે અને દુકાનો ની વીઝીટ લેતો રહે અને વ્યાપાર-ધધામાં પણ માથું મારતો જાય તો તેવા માણસને ઉપરના ચૈત્યવદનમા લખેલ દુઃખ મ પૂર્ણ

દહેરામરના કપડાએ ફેટલાક શરીરનો પસીનો તથા માકનો ઝલેનમ માફ કરે છે તેવા હાથથી તથા ગદા કપડાથી પૂજા કરવામા આશાતના થાય છે, માટે દર્દી તેમ કરવું નહિ

પૂજા કરતી વખતે રૂમાલ રાખવામા આવે છે તેના આઠ પડ થતા નથી માટે ખેસથીજ આઠ પડ કરવા, અને તે પછુ નાસીકા ઉપર બાધવા નાસિખ ખુદી રાખવી નહિ નાસીકાની દુર્ગંધ પ્રભુ ઉપર પડવાથી આશા તના થાય છે

૬ ફેટલાક લોકો માત્ર ચોખને ખાતર ગેજીકાક પહેગીને પૂજા કરે છે તે ઠીક નથી (માંગીના કારણે કરે એ વાત જુદી છે)

૭ પૂજા કરવાના કપડાથી શરીર સાફ કરવું નહિ પણ તેને માટે જુદો દુવાલ રાખવો

૮ પહેલા દ્રવ્યપૂજા (અગપૂજા) કર્યા પછી ચિત્તવકન રૂપ ભાવ પૂજા કરવી

૯ મમય બોલો હોય તો ચોકાજ ભગવાનને પૂજા કરી પરન્તુ જેમ તેમ ગમે તે જગ્યાએ પૂજા કરી વેઠ ઉતારવા જેવું કરવું નહિ

૧૦ વા મચાર વિગેરે થવાની તૈયારીમા તરતજ દહેરાસર બહાર નીકળી જવું

૧૧ દહેગસરમા ત્રણ પ્રદક્ષિણા, દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર એ ચતુરથીને પ્રાપ્ત થી ચોરામી લાખ ચોનિના ફેરા ટાળવા

માટે દેવાય છે, ઢોડધામ ઠરી નીચુ જોયા વિના પ્રદક્ષિણા દેવાથી જીવોની હિસા થઈ જાય છે અને તેથી દેશ જોજી થવાને બદલે અધિક ન થઈ જાય તે માટે બહુજ ઉપયોગપૂર્વક નીચે જોડેને પ્રદક્ષિણા આપવી

સાત પ્રકારની ગુદ્ધિ

અગ વાન મન ભૂમિકા, પૂજો પગરણ સાર,
ન્યાય દ્રવ્ય વિધિશુદ્ધતા, ગુદ્ધિ માત્ર પ્રકાર

- ૧ અગશુદ્ધિ — શરીર બરાબર ગુદ્ધ થઈ રહે એટલા માપ સર અચિત્ત જળવી જ્ઞાન પ્રીતે ઢોડા રૂમાલથી શરીરને બરાબર લુછી, ત્યાં ન્હાવાનું માળી ઢોડગતા જીવ જીવની વિશાધના ન થાય એ ધ્યાનમાં રાખવું
- ૨ વસ્ત્રશુદ્ધિ — પૂજા માટે પુરૂષોએ જે વસ્ત્ર અને જીઓએ રહ વસ્ત્ર ત્યાં રૂમાલ રાખવો, પુરૂષોએ અદ્યપક મુખકોશ માટે રૂમાલ રાખવાનો નથી, તથા જીજીરાક વિગેરે પૂજા કરતી વખતે પહેરી શકાય નહિ પૂજા માટેના વસ્ત્ર સફેદ, ફાટયા ૬ જાળ્યા વગરના તથા સાધ્યા વિનાન રાખવા, એ વસ્ત્રો ૨ થયે હોય તો પણ ૬ મેશા ધોવ જોઈએ તથા સુગંધી પદાર્થોથી વાસિત કરવા જોઈએ પૂજાના કપડા પહેરીને વગર ન્હાએલાને કે અશુદ્ધ વસ્ત્ર વાળાને અડવું નહિ
- ૩ મનગુદ્ધિ — જેમ જાને તેમ મનને પૂજામાં સ્થિર કરવું તથા બીજું બધું એટલે સસારના રગડા ઝંઘડા ખટપટ વિગેરે બૂટી જીવ જોડા વિચારમાં મનને પગેવવું નહિ

- ૪ મુખિ શુદ્ધિ — દેરાસરમા કાએ જરાજર લીધા કે કેમ તે જોણુ પૂજના ઉપકરણો લેવા મૂકવાની જગ્યા પણ જેમ અને તેમ શુદ્ધ રાખવી તેમ જીવાકુલ ન હોય તે માટે ધ્યાનરાખવું
- ૫ ઉપકરણ શુદ્ધિ — પૂજના જોઈતા ઉપકરણો કેસર, સુખડ, પુષ્પ, ધુપ, અગરબત્તી, દીપક, ચોખા, કળ, મૈવેચ, વિગેરે જેમ અને તેમ ઉચી જાતિના તેમજ જની શકે તે પોતાના ઘરના લાવવા કળગ, ધુપધાણા, કાનમ, અગતુજી વિગેરે, સાધનો પૂજ ઉજાના ચક્રચક્રાટ રાખવા જેમ ઉપકરણની શુદ્ધિ વધાએ, તેમ આ હાલ વધારે આવશે અને લાવની વૃદ્ધિ પણ વધાએ થશે
- ૬ દ્રવ્યશુદ્ધિ — જિનપૂજ આદિ શુભ કાર્યમા વપરાતુ દ્રવ્ય જો ન્યાયથી ઉપાર્જન કરેલું હોય, તે તે શુદ્ધ દ્રવ્યદારા લાવની જાહેજ વૃદ્ધિ થાય છે
- ૭ વિધિશુદ્ધિ — જ્ઞાન કરીને શુદ્ધ ઉજાના વસ્ત્ર પહેરી, પૂજના ઉપકરણો લઈ શુભ લાવના લાવતા જિનમંદિરે જવું, રમ્તામા કોઈ અશુદ્ધ વસ્તુનો સ્પર્શ ન થઈ જાય તેમ રમ્તામા કોઈ સમાજી વ્યાપર ખટપટમા ન પડાય એ ધ્યાનમા રાખવું તેમ ચામડાના પગરખા આદિ પહેરવા નહિ

શ્રી જિનમંદિરમા પ્રવેશ

દેરાસરમા ચેમતા પ્રથમ ‘નિઝિસહિ’ કહેવી, છટેથી પ્રભુજી સુખ જોતા લલિતપૂર્વક બે હાથ લોગા કરી મમ્તકે લગાડી ‘નમો નિજ્જાલ’ બોલવું જ્યા પ્રદક્ષિણા ફેંકી શકાય ત્યા ત્રણ

પ્રદક્ષિણા દેવી, પ્રદક્ષિણા કરવા અને ક્યાં પછી દેરાસરમાંથી આશાનના ટાંગવા બનતું કરતું પછી મૂળનાથક સન્મુખ જઈ સ્તુતિના શ્લોકો બોલવા પુરોપાચે જમણી બાજુ અને સ્ત્રીઓએ ડાબી બાજુએ ઉભા રહેવું, સ્તુતિ બોલતી વખતે પોતાનું અર્ધું અંગ નમાવવું

પૂજા કરનારે પોતાના કપાળમાં, મોઢે, હાતીએ અને નાભિએ ઓમ ચાર તિલક કરવા પછી બીજી વખત 'નિઃશ્મિતિ' વહી દ્રવ્યપૂજામાં ભેડાવું

શ્રી અષ્ટપ્રકારી પૂજનો ક્રમ

અષ્ટપ્રકારી પૂજા એટલે આઠ પ્રકારેથી શ્રી જિનેશ્વર દેવની પૂજા કરતી એ આઠ પ્રકારોમાં પહેલા ત્રણ પ્રકારની પૂજાને અગપૂજા કહેવાય છે પહેલી ત્રણ પૂજા પ્રભુના અંગને સ્પર્શ કરીને કરવાની હોવાથી, તેને 'અગપૂજા' કહેવાય છે

બેને શરીરમાંથી રમી જતી હોય તેણે અગપૂજા પોતાના ચક્રન-પુષ્પ આદિથી બીજા પાસે કરાવતી અગ્રપૂજા તથા જ્ઞાનપૂજા (ચૈત્યવહન) પોતે કરવી

૧ જલપૂજા - પ્રથમ પંચામૃતથી (દૂધ, દહીં, સાર, ઘી અને પાણી ભેગા કરીને) શ્રી જિનપ્રતિમા આદિને નહવણું કરી પછી ચોકળા પાણીથી નહવણું કરવું, ત્રણ અંગતુ છણી પોતાના હાથેજ જહુમાનપૂર્વક ઘરાઘર કરવા

જલપૂજાના દુષા

જલપૂજા ભુગને કરો, એવ અનાદિ વિનાશ, ૧

જલપૂજા ફલ મુજહાને, માગો ઓમ પ્રભુ પાન ૧

રના છાટા પટે નહિ એ ધ્યાનમા રાખવું મૌનપણે
પૂજા કરી દોહડો જોતી રહ્યા પછી અગે તિલક કરવું

અ દન પૂજનો દુહો

ગીતવ ગુણ જેહમા રહ્યો, રીતવ પ્રભુ મુખ રગ,
આત્મ ગીનક કરવા લાગી, પૂજે અગિહા અગ ૧

નવ અગ પૂજના દુહો

જગ ભરી મપુટ પત્રમા, યુગવિક નર પૂજત,
ઠપભ વશણ અશુકે, દાયક ભવજલ અત ૧

(પ્રભુના જમણા-ડાળા અશુકે તિલક કરવું)

ભનુભણે ઠાકિમગ રહ્યા, વિચયા દેગ વિદેશ,
ખડા ખડા કેવળ લાલુ, પૂજે જાતુ નરેશ ૨

(પ્રભુના જમણા-ડાળા ઠીચણે તિલક કરવું)

લોમતિક વચને જરી, વરસ્યા વરસી-દાન,
કર કાકે પ્રભુ પુજના, પુજે ભવી બહુમાન ૩

(પ્રભુના જમણા-ડાળા કાકે તિલક કરવું)

માન ગયુ દોય મગથી, દેખી વિધ અનત,
ભુખણે ભવજવ તયા, પૂજે ખાધ મહત ૪

(પ્રભુના જમણા-ડાળા ખણે તિલક કરવું)

મિદ્દ શિવા ગુણ ઉજ્જી, લોકાતે ભગવત,
વસિયા તેણે મરણ ભરી, શિર ગીળા પુજત ૫

(પ્રભુના મન્ત્રક શિખાણે તિલક કરવું)

તીર્થં કર પદ પુન્યધી, ત્રિભુવન જન સેવત,
ત્રિભુવન તિલક સમા પ્રભુ, ભાલ તિલક જયવત. ૬
(પ્રભુના, ઝપાલમા તિલક કરવું)

રોલ પહોર પ્રભુ દેશના, ઠઠે વિવર વતુલ,
મધુર ધ્વનિ સુરનર મુણે, તેણે ગળે તિલક અમૂલ ૭
(પ્રભુના ઠઠે તિલક કરવું)

હૃદયકમળ ઉપશમ બળે, બાળ્યા રાગને રોગ,
હિમ હહે વનખ ડને, હૃદય તિલક સતોપ ૮
(પ્રભુની છાતીએ તિલક કરવું)

રતનત્રયી ગુણ ઉજળી, સકલ સુગુણ વિશરામ,
નાભિ ઠમલની પૂજના, જરતા અવિચલ ધામ. ૯
(પ્રભુની નાભિએ તિલક કરવું)

ઉપદેશક નવ તત્વના, તેણે નવ અગ ત્રિલિંગ,
પૂર્ણે ગદુવિધ રાગથી, ઠહે ગુભનીર મુર્ધાં ૧૦

૩ પુષ્પપૂજા-સરમ, મુગ મીનાળા અને અખડ પુષ્પો ચડાવવા, નીચે પડેલ પુષ્પ ચઢાવવું નહિ —

૪ ધુપપૂજા-ગભારાની ગહાર પ્રભુની ડાબી બાજુએ ઉભા રહી ધુપ ઠવો

ધુપપૂજનો દુહો

ધ્યાનઘટા પ્રગટાવીયે, વામ નયન જિન ધૂપ,
મિચ્છત દુર્ગ ધ દૂરે ટળે, પ્રગટે આત્મસ્વરૂપ ૧

૫ દીપકપૂજ-પ્રભુની જમણી ગાળુએ ઉભા રહી દીપક પૂજ
કરવી

દીપક પૂજનો દોહો

દ્રવ્ય દીપ સુવિવેકજી, કરતા દુખ હોય દોષ,
ભાવ પ્રદીપ પ્રગટ હુએ, ભાસિત લોકલોક ૧

૬ અક્ષતપૂજ-અખંડ ચોખા વડે સાદો સાધિયો, અગર
નદાવતો રહે

અક્ષત પૂજનો દુહો

શુદ્ધ અખંડ અમત થહી, નદાવતો વિશાલ,
પુરી પ્રભુ મન્મુખ રહો, ટાની સકલ જનલ ૧

સાધિયો રતી વળતે બોલવાના દુહો

ચિહ્નુમતિ જમણુ સ સારમા, જન્મ મરણુ જનલ,
અદ્વૈત નિવારવા, માણુ મોક્ષ દેવ સાર ૧

અક્ષત પૂજ કરતા યજ્ઞ, સદ્ગુણ કર્તે અવતાર,
ફલ માણુ પ્રભુ આગળે, તાર તાર મુજ તાર ૨

દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના, આરાધનથી સાર,
મિલચિવાની ઉપરે, હો મુજ વામ શ્રીકાર ૩

૭ નેવેદ્યપૂજ-માકર, પતાસા, ઉત્તમ મીઠાઈ વિગેરે નેવેદ્ય
માધિયા પર મૂકુ

નૈવેદ્ય પૂજનો દુહો

અણાહારી પદ મે કયાં, વિગ્રહ ગર્ભ અનત,
દર કરી તે દીજીયે, અણાહારી શિવ સત ૧

૮ દલપૂજ-બગમ, મોપાની, શ્રીકૃષ્ણ અને પાદ્મ ફળો સિદ્ધ
શિવા ઉપર મૂખા

ફલ પૂજનો દુહો

ઇન્દ્રાદિ પૂજા લાવી, ફલ લારે ધરી રાગ,
પુકયોત્તમ પૂજ કરી, માગે શિવ ફલ ત્યામ ૧

આ યીતે આ પ્રકારી પૂજા કર્યા બાદ ચામર વિગેરેથી
પૂજા કરવી

ચામર પૂજા કરતા બોલવાનો દુહો

બે બાજુ ચામર ઢાળે, એક આગળ વજ્ર ઢાળે,
જઈ મેકે ધરી ઉત્સવે, ઇન્દ્ર ચોખક મઘીયા ૧ મે,
પ્રભુ પામનું મુખકું જોવા, લગ્નોલ્લવના પાતિક જોવા ૧

દ્રવ્ય પૂજા બધી પૂરી કર્યા પછી નીચ વખેની નિસ્સિદ્ધિ
કરી ચૈત્યવદનાદિ ભાવપૂજના જોવા

ભગવાનની પૂજનો પ્રસાવ

- ૧ તીર્થ કર દેવોની પૂજા સસાન્નપ્રમુદ્ધ દુલ્લભ પ્રાપ્તિઓ
માટે ચીમર સમાન છે
- ૨ શિવનગરીની પદવીને અર્પણ કરવા છે
- ૩ ગમેનેવા હારિદ્રધી પર્વતનો પુરો કથમાટે વજ્ર સમાન છે

- ૪ દેવતા અને મનુષ્યોના વૈભવોની પ્રાપ્તિ માટે ઈષ્ટવૃક્ષ સમાન છે
- ૫ દુઃખરૂપ અગ્નિને ણુઝાવવા પાટી સમાન છે
- ૬ સદૃશ સુખ, સુદર રૂપ અને સૌભાગ્યને અર્પણ કરનારી છે
- ૭ નણુ જગતનું સામ્રાજ્ય આપવામા ઉદાર હોય છે

મુસાધુઓનો પ્રસાવ

- ૧ માધુ મહારાજનો સમાગમ પુ ય-પાપના રસ્તાને બતાવનારો છે
- ૨ તેમની વૈયાવચ્ચ અને ભક્તિ જો સ સાર સમુદ્રને તરંગ માટેની બે ભુલઓ છે
- ૩ તેમના યોગેજ નૈનયાસન અખડિત નથી રહ્યું છે
- ૪ તેમની સેવાના યોગે મધર્મીઓનો સમાગમ થાય છે
- ૫ તેમની દેશનારૂપી ગાત્ર મોહનિકામા પડેલાને જાગૃત કરે છે
- ૬ તેમની પાસે વિનય, વિવેક, ઉદારતા, ક્ષમા આદિ નિર્મલ ગુણોની પ્રાપ્તિ થાય છે
- ૭ તેમને કંઈ વદન ઉત્તમ ગોત્ર બધાવે છે
- ૮ તેમને વદન કશ્વાધી તીર્થ પ્રદેવોની આજ્ઞાનું પાલન થાય છે
- ૯ વદનથી માનરૂપી પર્વત ગળી જાય છે અને તેથી નમ્ર લપુતા વિગેરે ગુણોની પ્રાપ્તિ થતા સાથે શાસ્ત્રશ્રવણ શાસ્ત્રઅધ્યયન કરવાની સુદર તક પ્રાપ્ત થાય છે

દ્વિદળ (વિદળ) નું સ્વરૂપ

દ્વિદળ એટલે જેની બે ફાડ થાય તેવા વાક, વટાણા, મગ, અડદ, તુવેર આદિ સઘળા કોળો ગણાય છે જેમાંની તેક નીકળતું હોય, અને બે ફાડ થતી હોય તો તે કોળા કહેવાતું નથી જેની બે ફાડ થાય એવા સઘળા કોળાના શાક સાથે અગર જે વસ્તુમાં કોળા આવતું હોય તે સઘળી વસ્તુ સાથે કાચુ દુધ, કાચુ દહીં અને છાશ (કાચી એટલે ગરમ કયાં વિનાની) ખાય શકાય નહિ. બે બન્ને સાથે ખાવામાં આવે તો અસખ્યાતા બે દ્રવિયવાલા હોયો ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે હોવાની હિસાનો ભાગીદાર તેવી વસ્તુ ખાનાગ થાય છે માટે તે બન્ને ભેગા ન ખવાય તે માટેનો ખાસ ઉપયોગ રાખવો, અને હાલનો ચગાકો જરા જોઈએ જરવો. જેથી અસખ્યાતા હોવાની હિસાથી બની જવાશે ઘણી રજાએ શીખડ સાથે વાલની દાગતુ શાક કરવામાં આવે છે ખીચડી સાથે કાચુ દુધ કાચી છાશ ખાવામાં આવે છે જે વડન અદ્યક્ષિત કહેવાય કાતો અજ્ઞાનતાને લીધે, કાતો હાલના મારી, મતો માન ઉપયોગની ખામીને લીધે નાહક હિસાનો ભાગીદાર થવું પડે છે, માટે કોળા સાથે અગર મોજવાતી વસ્તુઓ સાથે દહીં, દુધ અને છાશ ખાવાની ઈ ઉપવાસે તે ત્રણે વસ્તુ ન્યા સુધી આગતી હાંમે એવી ગરમ, ન રજ ત્યા સુધી પ્રાણુતે પણ ખાવી નહિ કેટલીક જગ્યાએ ગરમ સામાન્ય જેવી ગરમ થાય એટલે ચણાની દાગનો હા નાખે છે, તે પણ ઠીક ન કહેવાય ચોખાનો લોટ મગ નથી ન ખાતો ! હાથ મો જરાજર સાદ કરીને દહીં, દુધ, છાશ રજ શકાય છે

જાને સાથે આવતા જ રોપ ગણાય છે વિદ્યના સ્વરૂપને સમજી સૌ હોઈએ પાપમાથી બચવા પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે

કાર્યોત્તમર્ગનું ફળ.

■ આવશ્યકતા કાર્યોત્તમ (કાર્ત્તવ્ય) પાથનું આવશ્યક ગણાય છે કાર્યોત્તમ એટલે કાયાને છોડી દેવી છોડી દેવી એટલે તેને પાપમય પ્રવૃત્તિમાં ભેડવી નહિ બધા સુધી કાર્ત્તવ્ય ધ્યાનમાં હોઈએ ત્યાં સુધી મનને અન્ય સ્થળે જતા રોકવું વ્યવસ્થા મોઢ બોલવું નહિ, તેમજ હોઠ પશ્ચ કદાવવો નહિ અને કાયાને સ્થિર રાખવી ચહેસું નિમ્મલસયરા સુધી પચ્ચીશ શ્વાનોશ્વાસનું માપ થાય છે વાર્ષિક પ્રતિક્રમણ (સવત્સરી) માં બાવીશ લોગસ્સ અને ઉપર એક નવકારનો કાર્ત્તવ્ય કરાય છે તે ૧૦૦૮ શ્વાનોશ્વાસ પ્રમાણ ગણાય છે બીમાસીમાં પીંચ લોગસ્સનો કાર્ત્તવ્ય કરવામાં આવે છે તે પાંચનો શ્વાનોશ્વાસ પ્રમાણ થાય છે અને પાંચની પ્રતિક્રમણમાં બાર લોગસ્સનો કાર્ત્તવ્ય આવે છે તેના ત્રણસો શ્વાનોશ્વાસ થાય છે એક શ્વાનોશ્વાસમાં બે લાખ પીંચાવીશ હલ્લર ચારસોને આઠ ૫ યોપમ અને એક પાંચોપમના નવ ભાગ ઢરીએ, તેમાંના ચાર ભાગ એટલું દેવતાનું આયુષ્ય બધાય છે અર્થાત્ બધા દેવતાઓની એટલી સ્થિતિ હોય છે, તે સ્થળે એક ચિત્તે કાર્ત્તવ્ય કરનારો ઉત્પન્ન થાય છે કાર્ત્તવ્ય કરતી વખતે હૃદય નિમિષ ઉપર અગર સ્થાપનાઆદિ ઉપર સ્થાપવી મૌનપણે કાર્ત્તવ્ય કરવો કાયાને સ્થિર રાખવી મનના ભયથી શરીર ઢાકવું નહિ આ પ્રમાણે વિધિપૂર્વક કાર્ત્તવ્ય કરનારો ઉપર જણાવેલ દેવનું આયુષ્ય બાધે છે

પરન્તુ ખાર મહીને એક વખત પ્રતિક્રમણમા આવીને કાકરા ફેંકનારા, એક-બીજાના ધોતીયાની છેડાછેડી બાધનારા, કાઉ રસગગમા ભૂત વગગ્યું હોય તેમ ધૂણનારા, ચારે દિશામા દષ્ટિ ફેરવનારા અને બીજાને હાસ્ય પેદા થાય એવું બોલનારા, અથ ઢુસ્ટી અન્યને હમાવી, ભાગ્યશાલીઓના કાઉરસગગને ડોળાવનારાઓ કઈ ગતિનું આયુષ્ય અને કેટલા વર્ષોનું બાધતા હશે તે તો કેવળી ભગવાન જાણે. સદ્ગતિ જવાની ભાવના વાળાઓએ ઉપર જણાવ્યા મુજબ વિધિમર કાઉરસગગ કરવા પ્રયત્ન કરવો.

અમૂલ્ય મમયની મહત્તા કરનાર સામાયિકમતનું રહસ્ય

સામાય પોસઠ સઠિયસ્સ, જીવસ્સ જાડ જો કાલો ।

સો સફળો ધોષવ્વો, સેસો સમાર ફલ હેડ ॥

અર્થ—સામાયિકમા અને પૌપધમા રહેલા આત્માનો જે સમય પમાર થાય છે તે સમયજ સફળ ગણાય છે, બાકીનો વખત માત્ર સંસારના પરિભ્રમણને વધારવામા કાગળપૂત બને છે.

ઉપરના શ્લોકમા જણાવેલ રહસ્યથી સામાયિક અને પૌપધમતની મહત્તા સમજાય જાય એવી છે. સમ એટલે સમતા અને આય એટલે લાભ જેમા સમતાનો લાભ થાય તેનું નામ સામાયિક સામાયિક મતમા રહેનારાને ત્રસ અને સ્થાવર તમામ જીવો ઉપર સમભાવ હોય છે આ સામાયિકમા ૪૮ મીનીટ સુધીનું જીવન નિરાશયપણે જીવીત થાય છે જેટલી વખત થાવક સામાયિક કરે તેટલી વખત તે સાધુ જેવો ગણાય છે જે જીવની કાવના કુમા ફાંસેલા જીવનને

સામાયિક્તુ નુંદર ત્રત “સાધુ જેવો” એ પદની ઉપમા સમ
ર્પણ કરે છે એક સામાયિક કરનારને કેટલું પુણ્ય થાય છે
તેની નોંધ લેતા શાસ્ત્રકર્તા જણાવે છે કે—

દિવસે દિવસ લક્ષ્ય, દેઈ ‘સુવર્ણસ્ત સ્વદિય ઇગો ।
ઇગો પૂજ સામાયિક, કરેઈ ન પદ્મપ્પત્ત તસ્ત ॥

અર્થ—એક માલસ રોજને રોજ એક લાખ ખાંડી સોનું
દાન આપે અને બીજો એક માલસ રોજ સામાયિક કરે તો પણ
દાન આપનારો સામાયિક કરનારાની તોલે આવી શકતો નથી
અર્થાત્ દાન આપનારના કરતા સામાયિક કરનારો વધી જાય છે

એજ વાતની પુષ્ટિ કરતા શ્રી ધર્મસિંહ મુનિશ્રી મામા
યિક્તની સમજાવમા કરમાવે છે કે—

શ્રી વીર મુખે ઇમ ઉચ્ચરે, શ્રેણિકરાય ત્રત્યે જાણ લાલરે,
લાખ ખાંડી સોના તણી, દીએ દાન દિન ત્રત્યે લાલરે,
લાખ વરમ લગે તે વળી, એમ દીએ દ્રવ્ય અધાર લાલરે,
એક સામાયિકને તોલે, ન આવે તેહ લગાર લાલરે

વળી એક સામાયિક કરનાર જાણું કોડ જોગણસાહ લાખ
પચ્વીશ, હજાર નવસો પચ્વીશ પચોપમથી (એક પચોપમ
એટલે અસખ્યાતા વધો) અધિક દેવતાનું આયુષ્ય જાપે છે
રાત્રિ અને દિવસના પોમહમા ત્રીશ સામાયિક જણાય છે એટલે
પૌષધ કરનારને તેનાવી ત્રીશગણુ પુન્ય અને આયુષ્ય સમજી લેવું

એક પસો આપ્યા વિના જે સામાયિક લાખ ખાંડી સોનું
આપ્યા એટલું પુણ્ય અર્પણ કરે છે અને તપ, જપ જેવી

કદવાળી ક્રિયા કર્યા વિનાં દેવતાનું સુંદર આયુષ્યને જાંધોવે છે એવા સામાયિક અને પૌષ્ઠવ્રતને અમ્બવવાળા મનુષ્યો કદી જતા નહિ ઠરે, ઘણા અજ્ઞાની મનુષ્યો હિપરોક્ત વ્રતની કીમત અને મહત્તા નહિ સમજતા હોઈ પોતાના અમૂલ્ય દોષમુક્તિ ખાવા-પીવામાં, ગપ્પા-સપ્પામાં નિદ્રા-કુથ-નીમા અને રગડા-ઝમડામાં રંગ-રાગમાં વેડફી નાખે છે તે મમય નિરર્થક બાથ છે, એટલું જ નહિ પણ પાપનો જોળો ચિરે વધારતો જાય છે માટે સુક્ષ્મ શ્રાવક-શ્રાવિકઓએ નાહક તે સમયને-પાપ વર્ષ વાહીમાં ન શુભાવતા સામાયિક કરવાદ્વારા સંકળ કરવો જરૂરી છે

સામાયિકમાં ઠગમિલતેનું પચ્ચજખાણું કરાવવામાં આવે છે તે પચ્ચજખાણુમાં ન્યાસુધી હું સામાયિકના નિયમમાં હું ન્યાસુધી પાપના કાર્યો નહીં કરું એમ પોતે કમુલ કરે છે આ શરત-ઠરીને બેઠા પછી જે માણસો સામાયિકમાં રાજકથા, ભોજનપ્રથા આદિ વિક્રયાઓ કરે છે, અન્યની નિંદાનું સૂન લઈ બેસે છે, મનમાં કોઈનું ગુરૂ ચિંતવે છે, સામાયિક લઈ આવતેમ રખડી છવોની હિસાનું બાનુ રાખેના નથી તે માણસો ગુરૂ સાક્ષીએ અગર તો પોતાની આત્મેસાજે કરેલ શરતથી બ્રહ્મ થાય છે માટે તેમ નહિ ઠરતા સમતાપૂર્વક વિધિવિધાનને માન્યવી સામાયિક ઠરવા બલામણુ છે,

કદવાક આત્માઓ નીર્ધ દહિના : અસાવે એમ પણ કહ્યું છે કે હમો સામાયિક તો ઠરીએ છીએ, પરંતુ સંસારના રંગ રાગમાં હમારૂં ચિત્ત તો એટલું જ રહે છે વારવાર મન તો બહાર ભમ્યા જ કરતું હોય તો તેવી સ્થિતિમાં કરેલા સામાયિકની કીમત ગી ? માટે એના કરતાં તો ન કરવું સારૂં

ઉપર મુજબ દલીલ કરનારાઓએ એ વિષે લાભો વિચાર
કયો નવી અવિધિથી કરવા કરતા નહિ કરવું એ શ્રેષ્ઠ એને
તો સર્વજ્ઞ ભગવાન શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ (ઉત્સૂત્ર વચન) વચન કહે છે
છત્રુ છે ને-

અતિદિન્યા નરમવય, હસ્તુવયણ વયતિ સન્વણુ ।
પાયરિછને જમ્હા, અકપ્ ગુરુય વપ્ જહુયં ॥

અર્થ-અવિધિ કરવા કરતા ન કરવું એ સાફ એને સર્વજ્ઞ
ભગવાન ઉત્સૂત્ર શાપણ કહે છે કારણ કે અવિધિથી જે કરે છે
એને તથુ પ્રાયશ્ચિત આવે છે નવારે જે બીજાકુલ કરતો જ
નથી તેને મોટું પ્રાયશ્ચિત લાગે છે

ઉપરના શ્લોકમા અવિધિ થતી હોય એટલે કેઈ ધર્મ
કાર્ય નજ કરવું એવું ફરમાન નથી પરંતુ ક્રિયાને ચાલ
રાખી, અવિધિને દૂર કરવા પ્રયત્ન જરૂર કરવો

વળી શરૂઆતમા કેઈ પણ કાર્ય સીધું ઉતરતું જ નથી
પ્રથમતો તે કાર્યમા અનેક સ્ખલનાઓ માયુમ પડશે પરંતુ
લાભા સમય પછી તે કાર્ય પાછળ કરેલી પ્રેમીસ, આપેલ
સમયનો લોગ અને અવિધિ દૂર કરવાની મળજી, તે કાર્યને
પરિપૂર્ણ બનાવશે એ તમા અવિધિના કાર્યને કર
વાનું છોડી દેશે તો સત્કારનું પણ કોઈ કાર્ય થશે નહિ
છોકરી એકઠો શીખવા બંધ છે, ત્યારે શરૂઆતમા ધણા દિવસ
તો લીમોટા કાઢી માન સ્વેટ ઉપર કાતરાજ પાડે છે જો તેને
તેમ કરતા અટકાવશે તો તે છોકરી આગળ કદી બહારી શકે
નહિ છોકરી રોટલી વણતા શીખે છે ત્યારે શરૂઆતમા તે

હર કરનારા મ તો માટે પણ જ્યારે અમુક સાધનાની જરૂર રહે છે તો પછી આત્મા સાથે લાગેવા અનાદિના મોહ વિધને હર કરનારા આવશ્યક સૂત્રોની સાધના માટે પણ તપશ્ચર્યા આદિવિધિ વિધાનની આવશ્યકતા ન હોય એમ અનેજ કેમ ?

જેમ મુનિરાજોને આચારાગ આદિ સૂત્રોનો અભ્યાસ કરવા માટેની લાયકાત-યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા માટે યોગ વહનની ક્રિયા કરવી જરૂરી છે, તેમ શ્રાવક શ્રાવિકાઓને આવશ્યકક્રિયામા આવતા સૂત્રોની આરાધના કરવા માટે ઉપધાન તપ કરાવવામા આવે છે ઉપધાન તપની ક્રિયા ક્યાં સિવાય નવગર આદિ સૂત્રોનું ગણુલુ લણુલુ વિધિનરનું કહેવાતું નથી જે કે ગદ્યા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ઉપધાનતપ કરવા સમર્થ હોતા નથી અને તેથી તેઓ તે પવિત્ર સૂત્રોના પઠનથી, અને પ્રતિક્રમણઆદિ ક્રિયાથી પ્રચિત ન રહીં જાય એ હેતુથી ઉપધાન તપ ક્યાં સિવાય પણ તેની લણુવા ગણુવાની અવિધિને નભાવી લેવામા આવે છે પરંતુ શક્તિસપ્ત મનુષ્યોએ તો જીવનમા આ તપને જરૂર કરવા અને કરાવવા પ્રયત્નશીલ બનવું જોઈએ ઉપધાન તપ એ કાઈ કષ્ટાલ કષ્ટીત વસ્તુ નથી પરંતુ તે શાસ્ત્ર સિદ્ધ છે, જે મહાનિશ્ચયસૂરના ત્રીજા અધ્યયનમા જણાવેલ પાઠથી સાબીત થશે

જે વેદ અણુરહાણેણ સુપસત્ય જાણ અહીયતિ અજ્ઞા-
વપતિ ષા અહીયતેદ્વા અજ્ઞાવયતેદ્વા સમણુજાણતિ
તણ મહો પાવરુમ્મે મહતી સુપસત્ય જાણસ્સાસાપણ પકુવ્વતિ ॥

અર્થ—> ઠોઠ અતિ પ્રશસ્ત જ્ઞાનને ઉપધાન તથા કર્યા વિના બધે અથવા અન્યને લખાવે તથા બળુનારની અને લાલાયનાગની અનુમોદના કરે તે મહાકર્મને બાધે છે અને સુપ્રશસ્ત જ્ઞાનની આશાતના કરે છે

ઉપરના પાઠથી ઉપધાન તથા એ શાસ્ત્રસિદ્ધ વસ્તુ છે, એમ સાબીત થવા સાથે તેને છતી શક્તિએ નહિ ઠરનારાઓ જ્ઞાનની આશાતના ઠરે છે એ પણ સિદ્ધ થાય છે

આ ઉપધાન તથા કાર્ય લહેર ઉડાવવાનું સાધન નથી તેમા લગભગ એમી સાથે ઠોઠ મહિના સુધી પૌષ્ઠમાન રહેવું પડે છે તેટલો સમય સસારના તમામ વૈભવ-વિકાસોને તિલાંજલી આપવી પડે છે તેમા સાધુના જેવું જીવન ગુળ રવું પડે છે રાત્રે ત્રણ વાગે ઉઠવું પડે છે સો ખમાસમણ શેજ દેવા પડે છે વીશ બાંધી નવમસ્વાલી ગણવાની હોય છે શેજ એ લોગસ્થનો કાઠસ્થગ કરવો પડે છે, આતરે આતરે ઉપવાસ કરવો પડે છે આદિ અનેકવિધ કડીન ક્રિયાઓ બધા ઠરવામા આવતી હોય અને અપૂર્વ સયમ કેળવાતો હોય તેવા સયમી આત્માઓ માટે ખાવાની લાલચને આગળ કર નારા અને ઉપધાન તપનો રાકડો ફાટયો છે એમ બોલનારા અને લખનારાઓને રાદડામા રહેનારાની યોનિમા ન જવું હોય તો તે પવિત્ર તથા માટે અને તો તપની આરાધના કર નારા માટે ચદ્દાનદ્વા બોલના બધ થવાની જરૂર છે

તા ક જે વેડો ઉપધાન તપની આરમ્ભમાનો ઇન્કાર કરી, બધે લખાવે જો બહુતાની અનુમોદના > તઓ શ્રુત (જ્ઞાનની) આશાતનાનું જરૂર પાપ બધિં છે બાળી જે જ ૫ આત્માઓ તે

તપની જરૂરીઆતને સ્વીકારનારા છે, અવિધિને માન્ય રાખનારા છે, અને હમારે આ સમિતિના અભાવમા ન છુટકે કરતું પડે છે, એમ માનનારાઓ તેવા પ્રશ્નની ઘેર આશાનનાથી બચી જાય છે

રાત્રિભોજનથી થતા નુકસાનો

અનેક પાપસ્થાનકો પૈકી રાત્રિ ભોજન પણ એક પાપનું જ સ્થાનક છે સૂર્યાસ્ત પછી અનેક સુક્ષ્મજીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે જે જીવો ગમે તેવા જગ્ગર પ્રકાશમા પણ ફેળી શકતા નથી રાત્રે ખાનારના લાણુમા તે જીવો ઉડી ઉડીને પડે છે, અને મરણને શરણુ થાય છે તે સઘળા જીવોની હિસાતુ પાપ રાત્રિભોજન કરનારને લાગે છે તે પાપના પ્રભાવે રાત્રે ખાનારાઓને આવતા ભવમા ગીધ, સમડી, બીલાડા કાગડા આદિની નીચ યોનિમા જન્મ ધારણુ કરવો પડે છે તે અવનારને પામેલા પશુ પક્ષીઓ મોટે ભાગે માસનોજ આહાર કરનારા હોય છે, એટલે ત્યાંથી મળીને તેઓ નરક ગતિમા આપ્યા જાય છે આથી જો પણ સિદ્ધ થાય છે કે રાત્રિ ભોજનને કરનારો સીધો નરકમા નહિ જાય પરંતુ તિર્થંચ ગતિમા જઈને પરપરાએ પણ નરકનો મેમાન થાય છે આવી રીતે તિર્થંચ અને પરપરાએ નરકગતિને અપાવ નાશ રાત્રિભોજનને કયો સુસંપુર્ય તિલાંજલિ નહિ આપે ?

રાત્રિભોજનનો ત્યાગ ધર્મદષ્ટિએ હિતકર છે એટલુંજ નહિ પરંતુ આરોગ્યતાની દષ્ટિએ પણ તે સૌને અત્યંત હિત કરનારો જ છે રાત્રિભોજન કરનારાઓને શારીરિક નુકસાન શુ થાય છે, તેની નોંધ લેતા કવિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવાન પૂજ્ય હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજ શ્રી યોગ સાત્રમા ફરમાને છે કે-

મેઘા પિપોલિકા હન્તિ, યુગા કુર્યાજ્જલોદરમ્ ।

કુરુતે મક્ષિકા વાન્તિ, કુપ્ત રોગ ચ કોલિકઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કીડી યુદ્ધિનો નાશ કરે છે, જી ખાવામા આવે તો જલોદર રોગ થાય છે, માખી ઉડી (વોનીટ) કરાવે છે, અને કોલેજીયો કોલ રોગ કરે છે

કષ્ટસો દામ્સ્વપ્નઃ ચ, વિતનોતિ ગલગ્ન્યથામ્ ।

વ્યજ્ઞનાતર્નિપતિતમ્નાટું વિ પતિ વૃથિકાઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—કાંટો અગર લાડાનો કકડો ખાવામા આવી જાય તો ગળામા તકનીક કરે છે શાકમા પરલો વીડુ તાગવાને વિંધી નાખે છે

વિલાનશ્ચ ગલે ચાલ', સ્વરમદ્વાપ જાયતે ।

સ્ત્પાદયો દૃષ્ટદોષા , સર્વેષા નિગ્ધિ મોજને ॥ ૩ ॥

અર્થ—ગળામા વાળ આવે તો સ્વરભગ થઈ જાય છે એ વિગેરે રાત્રિભોજનના દેખીના દોષો સૌને થાય છે

ઉપર જણાવ્યા મુજબ રાત્રિભોજનના ત્યાગીને આ લોકમા તેમજ પરલોકમા જોમ જન્મે લોકમા કાયરો થાય છે, માટે રાત્રિભોજનનો ત્યાગ કરવામા સુસજ્જનોએ જરાપણુ ઢીલ કચી ચોડ્ય નથી

રાત્રે હોત્ર આદિમા આ પીનારાને તથા ખાનારાને શારીરિક તુષ્ઠ્યાન ઉપરાત મરણુ સુધીનુ મહાન તુકથાન પણુ થયુ છે, જે આજના ન્યુસપેપરો વાચનાથી માનુષ પડે છે

ધર્મી આજો દિવસ ખાવા દેતા માત્ર રાત્રિભોજન
કરનારાને એક મહિનામા પદર ઉપવાસનો લાભ પ્ર
છે જે નીચેના શ્લોક ઉપરથી માલુમ પડશે

ये रात्रौ सर्वथाहार, वर्जयन्ति सुमेषतः ।
तेषा पक्षोपव्रामस्य, फल मामेन जायते ॥

અર્થ—જે શુદ્ધિશાળીઓ રાત્રિને વિષે મર્વથા
આહારનો ત્યાગ કરે છે, તેમને એક મહિનામા
પામનો લાભ મળે છે

ટેટલાક પોતાના આત્મથી ગનભિર માણુને
ઠહે છે કે રાત્રિભોજનો નિવેધ, માત્ર જીનશાસ્ત્રમા
એની સાથે ઠાઈ સળધ નથી, એમ ભોલનાશઓ
વેલ શ્લોકો તપાસવાની જરૂર છે

चत्वारि नरकद्वाराणि, प्रथम रात्रिभाजन ।
परस्त्रीगमन चैव, सत्यानाशनतरुयिके ॥

ચાર નરકના ધારણામા પ્રથમ રાત્રિભોજન
પરસ્ત્રીગમન છે, ત્રીજુ લીલુ અથાલું (સુકન્યા વિ
ભોજો અથાલું ઠહે છે, અને ચોથુ અનતકાય એ
જાતના કદમૂળો છે

મહા ભારત—

मय-मासाशन रात्रौ, भोजन यदमक्षणं ।
ये कुर्मन्ति वृथा तेषा, तीर्थयात्रा जपस्तप ॥

અર્થ—હાડ-ભાસ, રાત્રિભોજન, અને ડહમૂળનું બક્ષણ જે લોકો ઠે છે તેની તીર્થયાત્રા, તપ-જપ બધું ફેાકન થાય છે

મયમાસાશન રાત્રી, મોજન, રુદ્રમક્ષણ ।

મક્ષણાન્નરુ યાતિ, ધર્જનાત્ સ્વર્ગમાપ્નુયાત્ ॥

અર્થ—હાડ, ભાસ બક્ષણ, રાત્રિભોજન અને જમીનડહના બક્ષણ ॥ નરકમા જવાય છે અને તેને છેડી દેવાથી સ્વર્ગ પ્રાપ્ત થાય છે

ચાતુર્માસ્યે તુ સંપાપ્તે, રાત્રિમોજ્ય કરોતિ ય ।

તસ્ય શુદ્ધિર્ન ત્રિયેત, ચાત્રાવણગતૈરપિ ॥

અર્થ—ચાતુર્માસ આવે છને જે રાત્રે ખાય છે, તેની ને ઠડો આન્દ્રાયણ તપથી પણ શુદ્ધિ થતી નથી

માર્કંડેય પુરાણ—

અસ્ત ગતે દિવાનાયે, આપો રુધિર મુન્યતે ।

અગ માસ સમ પ્રોક્ત, માર્કંડેય મહર્ષિણા ॥

અર્થ—સૂર્ય અસ્ત થયા પછી પાણી પીવું તે લોહી બરાબર છે અને અન્ન ખાવું તે માત્ર બરાબર છે, એમ માર્કંડેય ઋષિએ કહ્યું છે

પદ્મ પુરાણ—

મૃતે સ્વત્રનમાત્રેપિ, સુતરુ જાયતે ક્ષિલ ।

અસ્ત ગતે ત્રિવાનાયે, મોજન ક્રિયતે વયમ્ ॥

ઉદમ્ભવિ ન પાતવ્ય, રાત્રવત્ર યુધિષ્ઠિર ? ।

તપસ્વિના વિશેષેણ, ગૃહિણા તુ વિમેષિના ॥

કેાડે સ્વજન માન મની જાય છે તો સુતક આવે છે તો પછી સૂચ અસ્ત યયા પત્રી ભોજન કરાયજ કેમ ?

એ યુધિષ્ઠિર ? વિવેકી ગૃહસ્ત્રીએ તથા તપસ્વીએ તો ખાસ કરીને પાણી પણ પીવું ન જોઈએ

આ મુજબ દરેક શાસ્ત્રોમા નિષેધ કયલ્લા શાસ્ત્રિભોજનના મહા પાપને તિલાંજલિ આપી, સ્વ અને પર આત્માઓતુ રક્ષણ કરવાતુ મહાન્ પુણ્ય ઉપાર્જન કરે।

મુખ્યતથા હમેશને માટેજ શાસ્ત્રિભોજન નહિ કરવુ તેમ નહિ બને તો બોમાસામા તો નજ કરવુ અને છેવટે તેમ કરવા માટે પણ અશકત અને પ્રમાદી આત્માઓએ પર્વ-તિથિએ તો છોડીજ દેવુ

પચ્ચખાણુની આવશ્યકતા

જીવનમા રહેલી પાપપ્રવૃત્તિઓને તિલાંજલિ આપવા માટે જ્યાં શુદ્ધ મહારાજ કેાડે પ ચ્ચખાણુની વાત કહે છે ત્યારે વાજની જેમ બેસ લડકે તેમ તે જાધાઓની વાતથી લડકી ઉઠે છે જે જગ્યાએ વાણુ વાગવાથી બેસ લડકી હતી તે મ્થાને કરી તે જેમ તો આવે છે પરન્તુ જાધાના નામથી લડકેલા માનવીઓ તો ઉપાગમને પણ છોડી દે છે આ એક તેમની નરી અજ્ઞાનતા અને ઉતાવળીયુ પગનુ જલ્પાય, કારણ કે મહા રાજ તો ચોતાની સગતમા આવેવા માણુમનુ કયાણુ ઠરવાની કરજ સમજીને મન પચ્ચખાણુની વાત કહેજ પરન્તુ ધણીને

કહે તો હો નહિ તો કાંઈ મનરાજ મારી મચડીને તો આપતા નથી ને ?

વાત ? હવે આ પ્રતિનાની વાત થાય ત્યારે ઘણા તો એમજ કહે છે કે નાહોજ ? હમો ખાતા નથી, પછી હમોને પાપ શેતુ લાગે ? અને પરચખાણની જી જરૂર છે ? આણુ બોવનારાએ પાપ ગાવી આવે છે ? અને પરચખાણની શી જરૂર છે ? તેને હજી મમજવા કોશિષ કરીજ નથી વળી જ્યારે શુદ્ધ મહાગજ તેને પૂછે છે કે જો તમે અમુક વસ્તુ ખાતાજ નથી, અને બોગવતાજ નથી, તો પછી પ્રતિના લેવામા તમોને અડચણ શી આવે છે ? ત્યારે તેઓ જવાબમા કહે છે કે જો તો સાહેબ ? કોઈ વખત ખાવાનો પ્રસંગ આવી જાય ઇન્જા થા જાય તો ખાવું પડે આવી મિદ્ધ થાય છે કે હજી તે વસ્તુ ઉપરની ઇન્જા ખમી નથી, અને જ્યાં સુધી તે વસ્તુઓ ઉપરની ઇન્જા જાય નહિ, અને ખાવાનો પ્રસંગ કયા દિવસે આવશે તે દિવસ નખી થાય નહિ, ત્યાં સુધી ટેજને ટેજ પાપના ભાગીદાર બનવું પડે છે

જાગીયામા પાણીને જવા માટે નીડ (નહેર) હોય છે, શહેરમા મનુષ્યોને ચેસવા માટે હરવાજા હોય છે, હવા, ધૂળ અને જ્યારને ચેસવા માટે જાગી જારણા હોય છે તેમ પાપ રૂપ ક્યારને ચેસવા માટે કોઈ માધન તો હોવું જ નોંધને ? પાપ કોઈ કોઈને ઉડીને તો જાગી જતું નથી ને ? માટે જ્યાં સુધી કર્મ રૂપ ક્યારને ચેસવાના માગેને જ્ઞાન નહિ થાય અને જ્ઞાન થયા પછી તે માગેનું જાંઘ કરવામા નહિ આવે ત્યાં સુધી આત્મારૂપ મમનમા ક્યારે ચેસનોજ રહેવાનો

જેન શાસ્ત્રકારોએ કોર્મોને આવવા માટેના ચાર માર્ગો બતાવ્યા છે જેમા નાના માર્ગોનો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે

૧ મિથ્યાત્વ ૨ અવિરતિ ૩ કષાય ૪ યોગ

૧ મર્વજી લગવાને કહેવા તત્વથી વિરુદ્ધ માન્યતા રાખવાથી પાપ આવે છે

૨ કોઈ પણ પાપપ્રવૃત્તિને પ્રતિજ્ઞાદ્વારા નહિ રોકવાથી પાપ આવે છે

૩ હોધ, માન, માયા, અને લોભથી પાપ બધાય છે

૪ મન, વચન અને કાયાને પાપપ્રવૃત્તિમા જોડવાથી પાપ આવે છે

ઉપરોક્ત ચાર પાપના માર્ગોમાથી બીજા નબરના પાપ માર્ગોને અવિરતિ કહેવામા આવે છે અવિરતિ જોટલે કોઈ પણ પાપ પ્રવૃત્તિને અચ્ચબ્ધાણ દ્વારા નહિ રોકવી તે આથી જો સાબીત થાય છે કે કોઈ પણ વસ્તુ આવ ટે નહિ આવે પીઓ કે નહિ પીઓ, ભોગવો કે નહિ ભોગવો તો પણ તે વસ્તુની પ્રતિજ્ઞા ન હોવાથી આત્મા પાપપ્રવૃત્તિ (કાંઈકથી) લેવાયજ છે કારણ કે આત્માકેવળ બીજામા પાપરૂપ નીરજ લાવનારી તે વસ્તુઓ ઉપની અભિલાષા-લાલસા-કે, ઇચ્છા રૂપ નીકે જુની છે

વસ્તુનો અભાવ, અગર તો વસ્તુના ભોગવનાનો અભાવ જ્યાં જ્યાં નજરે પડે ત્યાં ત્યાં તેનો ત્યાગ છે, જોમ માનશે તો નીચે જણાવેલાઓને પણ ત્યાગીની કેળિમા ગણવાને પ્રસન્ન આવશે

- ૧ માત્ર લગોટાબર રહેનારા, હાથમા ચપલીયુ લઈ માગી ખાનારા અને કુટપાથ ઉપર સુઈ રહેનારાઓ, મુદર વસોના હાટ હવેલીના ડે ધનના ત્યાગી છ એમ ગણાયે ?
- ૨ મીઠ મળુરો અને જગની લીલોને ઘી, દૂધ, ખાવાનું પીવાનું તો દૂર રહ્યું પણ જોવાનું પણ ભાગ્યેજ મળે છે તો તેઓ બે વિગ્રયના ત્યાગી કહેવાય ખરા ?
- ૩ મુગા માણસને સત્યવાદી, કુઠાને અહિં સક, અને પાગળાને દિશા પરિભ્રમણતને ધારણ કરનારો, અને નપુંસકને પ્રજ્ઞાચારી કહેશે ખરા ?
- ૪ ટાઇફીડ ક્ષીવરમા મોસળીના રસને પીનારાઓ, અને સચ્ચંદ્રીના રોગમા છાશને પીનારા, દુનિયામા રહેલા સમસ્ત ઈષ્ટ અને મીષ્ટ પદાર્થોના ત્યાગી કહેવાશે ?
- ૫ મુસાફરીમા કોઈ વખત બી કુલ ખાવાનું નહિ મળવાથી ભુખે રહેનારા, રીસાઈ જમને ભુખે મરનારા અગર બીમારીના કારણે ભુખે રહેનારા, અગર તો વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે નહિ પત્ની ગરબાથી માત્ર એજ વખત ખાનારા, શુ ઉપવાસ અગર એકાસણા કરનારા છે એમ કહી કહેવાશે ?
- ૬ નાટક જોઈને મોડી રાતે સુનારો જાગ્ય પથારીમાથી દશ વાગે ઉઠે તો તેને નવકારગીના અગર ચોરગીના પચ્ચ જખાણનો લાલ મળી શકે ખરો ?
- ૭ હજારો વર્ષ સુધી દેવતાઓને આહાર ખાવાની ઇચ્છા પણ થતી નથી છતાં પણ તેમને ઉપવાસથી થનો લાલ પ્રાપ્ત થતો નથી તેમા પણ પ્રતિજ્ઞાનો અભાવજ કારણ છે ને ?

- ૮ હિંમા કુનાને કમાઈ ઉત્તો હોય ત્યારે હિંસા નથી કતો તેથી તે દારૂ રાત્રે અહિંમક છે એમ કદી શકાય નહિ કારણકે તેણે હિંમાના પરિણામને પચ્ચખાણુદ્વારા રોક્યા નથી
- ૯ શક્તિના અભાવે અગર તો હિંમા જરવાના માધનના અભાવે અધાજ અહિંસક કહેવાતા હોય તો પછી કાક તો નિશ્ચય રહે છે ઘાઈપણુ ડોળને નુકશાન કરતું નથી તો પછી તેનો અર્થ અગર મોક્ષ કદ શક્ય જવો જોઈએ પણ તેમ જનતું નથી તેમા ઘાઈપણુ કારણ હોય તો તેની અહિંસકભાવની દેખાતી સઘળી ક્રિયાઓ ઇન્છા પૂર્વકની નથી પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક તેણે સઘળા પાપના સ્થાનકો ત્યાગ્યા નથી
- ૧૦ અરે બધી વાત જવાબોને ! જન્મગ્રીજ પવિત્ર જીવને જીવનારા ખૂદ તીર્થંદ્ર દેવો પણ સમન્ત સંસારનો ત્યાગ કરતી વખતે સર્વ સામગ્રી ઝોગ વચ્ચકામી (અર્થ — તમામ પાપગ્રી કાર્યોનો હું ત્યાગી ત્યાગ કરું છું) એ કરેમિલતેના પાઠથી મધ્યાજ્ઞ માનવો અને દેવો સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા ગ્રહણ કરે છે કહો, પ્રતિજ્ઞાની મહત્તા અને તેની જર્જીઆત જતાવવા માટે આનાથી મથોટ પુરાવો બીજો કયો છે ! મન અગતો કથરાટમે ગંગા એમ બોલનારાઓના ચિત્તો તીર્થંદ્ર દેવો કરતા અધિક નિર્મળ હશે ! એમને ! આજની રાષ્ટ્રમરકારે પણ સત્તા ઉપર આવતા પહેલા પ્રવલને વફાવા જતી નહેવા માટે પદરમી જોગસ્ટે પ્રભમમક્ષ કુળેલી મોગદવિધિ પણ પચ્ચખાણુની મહત્તાનેજ માળીન કરે છે

અત્યંત કહેવું જ પડશે કે ઉપર જણાવેલ આત્માઓએ તે તે વસ્તુઓના ઉપરની લાલસાને છોડી દઇ ત્યાં સુધી પચ્ચખાણું કર્યું નથી, ત્યાં સુધી તેઓ તેના ત્યાગી જો એમ કહેવાય જ નહિ.

ઠોઈ માણસ તમારે ત્યાં વ્યાજ વિગેરેની વાતચીત કર્યા વિના રૂપીયા મૂંડી જાય તો તેને વ્યાજ મળતું નથી, તેમ જગતના લક્ષ્ય અગર તો અલક્ષ્ય પદાર્થોને નહિ ખાવાની પ્રતિજ્ઞા ધારણ નહિ કરે ત્યાં સુધી તેનું પાપ આવ્યાજ કરે છે.

કોડ એક વ્યાપારી પેદીનો ભાગીદાર તે પેદીમાથી ત્યાં સુધી પોતે છુટા થવાની નોટીસ આપે નહિ, ત્યાં સુધી તે પેદીમા થતા નફાનો અગર તો ટોટાનો ભાગીદાર જરૂર થાય છે તેજ સુજળ જગતમા રહે-ની અનેક પ્રકારની પાપ કર્મોની પેદીમાથી આત્મા પ્રતિજ્ઞા રૂપી નોટીસ આપી છુટે થતો નથી, ત્યાં સુધી તે પાપનો ભાગીદાર જરૂર બને છે.

ઉપરની હકીકતથી મૌને પચ્ચખાણુની મહત્તા સમજાઈ હશે હવે હમે ખાતા નથી તો શા માટે ખાધા લઈએ એમ નહિ બોલતા જેના વિના નલાવી શકાતું હોય તેવા સમગ્રા માન્ય અગર અલક્ષ્ય પદાર્થોનો ત્યાગ કરવા કર્મર વસવા હમાગી સખ્ત લલામણુ છે નરકમા અને પશુ પક્ષીઓની યોનિમા પરત્રપણે તો જૂખ-તગ્સ ટાઢ અને તડકા આદિ અનેકવિધ વડલીફા કર્યા નથી સહન કરી ? , પરન્તુ તે તકલીફોમા ધર્મબુદ્ધિનો ઉદ્દેશ ન હોવાથી તેનાથી માત્ર અમામ નિર્જ્ઞાન થવા પામી છે આત્માને જે લાભ થવો જોઈએ તે

નથી માટે હવે માનવ ભવ પામી મત પચ્ચખખાણ
પ નિત્ય નિયમોમા ચક્ર બની તે ભવની સાચી મફ
ઠરવા ભાન્યશાગી બને

પચ્ચખખાણનું કૃષ્ણ

સવારના જ્યન્યથી (જોખમા જોખ) નવકારની અને
મા ચક્રવિહાર તુ પચ્ચખખાણ કરનારો તીર્થ ચ અને ન
મા જતો નથી નવકારની આદિ પચ્ચખખાણ ઠરનારાઓને
અને કટલો મુદર લાખ થાય છે, જે નીચેની હપીકતથી
શકાશે નારકીમા રહેવો આત્મા અકામનિર્જરા વડે
ની ભાવના વિના જે કુ ખો સહન કરવામા આવે છે
તેનાથી જે કમો કાય થાય છે તેને અકામનિર્જરા
ય છે) જેસીતમ અને અસદા કુ ખોને સહન ઠરવાથી
પમા જેટલા કમો ખપાવે, તેટલાજ કમો માત્ર નવકા
પચ્ચખખાણ કરનારો ખપાવી શકે છે પોરનીથી એક
વર્ષના, સાર્ધ પોરસીથી દશ હજાર વર્ષના, પરિમૃત્થી
લાખ વર્ષના, એકાસણાથી દશ લાખ વર્ષના, નિવિધી
કોડ વર્ષના, એકલઠાણાથી (આ પચ્ચખખાણમા માત્ર
અને મો સિવાય વાર્ધ અગ હાવતું ન જોઈએ, અને
ચક્રવિહાર કરવો જોઈએ) દશ કોડ વર્ષના એકવ દત્તથી
પચ્ચખખાણમા પહેલી વખત જેટલુ ભાણામા પીરમાય
જ ખાઈને ઊઠી જવાતુ હોય છે) સો કોડ વર્ષના,
લીથી એક હજાર કોડ વર્ષના અને ઉપાસથી દશ હજાર
વર્ષના કમો ખપાવી શકાય છે આ પ્રમાણે એક એક
સની વૃદ્ધિ એ દશ શુભ વર્ગો વધારતા જુ નરકના
હજોના લોગવટાથી જે કમો ખપે છે તેટલા કમોને

ઉપર જણાવેલ તપસ્યા કરવાથી ચુરો થઈ જાય છે માટે મુદ્દ
સ્ત્રી-પુરુષોએ હમેશા યથાશક્તિ પ્રત્યેક પન્થજાણી કરવા ઊંચ
મશીલ બનવાની જરૂર છે

**બાધા ભાગી નાખવી તેના કરતા ન લેવી ઠીક
એમ બોલનારા મહાનુભાવો પ્રત્યે**

બાધા ભાગી નાખવી તેના કરતા ન લેવી ઠીક, એ વાત
સાચી છે પરંતુ બાધા ભાગી નાખવા માટે મુશ્કેલીઓ આપતા
પણ નથી તેમ કહ્યા માણસો લેતા પણ નથી

બાધા હમેશા પાળવા માટેજ અપાય છે અને લેનારાઓ
પણ પ્રતિજ્ઞાપાલન કરવા માટે જ લે છે વળી બાધા ભાગી
નાખવી અને બાધા ભાગી જાય એ બે વસ્તુમા ઘણો તફાવત છે
જ્યારે બાધાની વાત થાય છે, ત્યારે ઘણા મનુષ્યો તો શરૂઆત
તમાજ સાહેબ ! ભાગી જાય તો ! એમ જીજી મુઝા પહેલાજ
ચોક્કસ માટે છે હજી લીધા પહેલાજ ભાગી નાખવાની વાત
કરનારાઓ, “ રડતો જાય એ મુઝાનીજ ખખર લાવે ” એ
ઠહેવનને અરિતાર્થ કરનારા છે પરંતુ તેઓ સસારના કાર્યમાં
એવો યોજ વિચાર કરતા નથી અને તેમ કરવા જાય તો તે
તેમને કદી પાવવે એમ નથી દાખલા તરીકે દુકાન ખોલતી
વખતે દેવાળુ આવશે તો ! એમ બોલતા નથી છોકરી પર
ણાણુ છુ તો ખરો પણ રાડશે તો ! ઘન બધાણુ છુ તો ખરો
પણ ધરતીઠપના આચકાથી પડી જશે તો ! સ્ત્રી પરણું છુ
તો ખરો પણ પરણ્યા પછી ચોક્કસ દિવસમા મરી જાય અને
બધો ખર્ચ નકામો જશે તો ! ડોક્ટર. વગેરે આદિની

પ્રાપ્ત કરવા હબારે રૂપીયા ખર્ચ કરીને લાતું છુ તો ખરે પણુ તે ડીઝીઝો મળ્યા પછી તરતજ હુ મરી જાઉં તો, બધા પૈસા અને મહેનત નકામી જાય તો ! સ્ત્રીમરમા બેઠી વિચારત જાઉં અને કદાચ વચમાજ સ્ટીમર ડુબી જાય તો ! ઉપરોક્ત મધળા કાર્યોમા જો આવા વિચાર કરવામા આવે તો અસારનું એકપણુ કાર્ય ણની શક્યે નહિ એવા પ્રસંગે માત્ર વર્તમાનકાળના જ સંભેગે જોવા જરૂરી છે અવિધ્યમા તુ યથે તેનુ આપણને જ્ઞાન નથી, માટે અવિધ્યમા થતા નુશ્ચાનની શકા માત્રથી ટોપણુ કાર્ય અટકાવી શકાય નહિ વેપારમા ટોટો આવશે એવી શકાથી વેપારનેજ નહિ ઢરનારો ધન પ્રાપ્તિના લાભને મેળવી શકતો નથી મરી જવાના ભયથી જે લણુતોજ નથી તે ઠાઠ રહે છે તેજ મુશ્કળ પ્રતિજ્ઞા ભાગી જશે એવી ખોટી શકાથી પ્રતિજ્ઞાને નહિ લેનારો પચ્ચખાણથી (પાપના અટકાવ ૩૫) થતા લાભથી સદાને માટે વચ્ચિત રહે છે માટે હરેક સુસ મનુષ્યે મન મજબુત ણનાવી પચ્ચખાણથી થતા લાભના મર્મને સમજી પ્રતિજ્ઞા ગ્રહણ કરવામા પ્રમાદ કરવો જરૂરી નથી બાધા ભાગી નાખવાના ઈરાદાથી બાધા લેનારો તો મૂર્ખ માણસ છે કદાચ લીધા પછી કર્મવશાત્ મોહના પાસમા ફસાઈ જઈ બાધા ભગ થઈ જાય તો તે માણસ તો નાયશ્વિત લઈ શુદ્ધ ણની શકે છે તે પોતાના શુન્દામાથી મુક્ત થાય છે પ્રતિજ્ઞા મનુષ્યોને અકાર્યમાથી બચાવી લે છે કોઈ પણ અકાર્યમા પ્રવૃત્તિ કરવાની ભાવનાવાળો તે કાર્ય કરતા પહેલા વિચાર જરૂર કરશે કે, મને તો આ કાર્ય નહિ કરવાનો નિયમ છે મે શુરૂ સાક્ષીએ મત ગ્રહણ કર્યું છે મારાથી તે મત પ્રાપ્તો પણુ ભગાયજ કેમ ? વિગેરે તુલ્ય વિચાર

તિસાવાલા માણસને આવ્યા વિના નહિ રહે માટે પ્રતિજ્ઞાની
હતા સમજ્યા પછી બાધા ભાગી જાય માટે નહિ જેવી
મેં બોલે નિશ્ચય કરી લેવાની જરૂર નથી, બીટકુલ બાધા
નહિ લેનારો તો સઘળા પાપથી લેપાયેલા રહે છે, જ્યારે
પ્રતિજ્ઞા પાળનારો તો જ્યાં સુધી પ્રતિજ્ઞા પાળશે, ત્યાં સુધીના
થયેલા લાભનો ભાગી થશે વળી તેને તે પાપનો પશ્ચાત્તાપ
રહેશે હા ? પ્રતિજ્ઞા લેનારાએ, તથા દેનારાએ, પ્રતિજ્ઞાના
પાલનથી થતા પુણ્યને અને ભગશી થતા પાપને સમજવાની
તથા સમજાવવાની કૌશલ્ય તો જરૂર કરવી જોઈ

તપનું મહાત્મ્ય

કર્મ ખપાવે ચીકણા, ભાવ મગળ તપ જલ્દી,
પચામ લખિ ઉપજે, જય જય તપ ગુણાદ્ય

અનાદિ અનંતકાળથી ધર્મને વિવશ બનેલા જગતના
સમસ્ત પ્રાણીઓને અધિ વ્યાધિ, અને ઉપાધિકૃપ ત્રિવિધ
તાપની અસહ્ય પીડા અર્પણ કરનાર ચતુર્વિધગતિ રૂપ સંસારમા
દીર્ઘ પરિભ્રમણ પછી મહાન્ પુણ્યોદયથી કવચિતજ્ઞ માનવ
દેહની પ્રાપ્તિ થાય છે જે માનવભવ ધર્મ મગળની આરાધના
માટેની સુદર અને સોનેરી તક ગણાય છે

જગતના સર્વ મગલોમા ધર્મ જોજ ઉત્કૃષ્ટ મગળ છે એ
વાતની પુષ્ટિમા દશવૈકલિકસૂત્રના કથો આચાર્ય ભગવાન્ શ્રી
શંખ્ય ભવસૂરીશ્વરજી મહારાજ કરમાવે છે કે ધર્મો મગલ મુક્તિ
અદિ સા સર્વમો તવો અર્થોત્ ધર્મ જો સર્વ શ્રેષ્ઠ મગળ છે
અને તે ધર્મ આ

મ અને તપ સ્વરૂપ છે અદિ સા અને

સયમના પાલનમાં પણ તપનોજ મુદ્દર ટેકો છે. સીમળા કર્મોનો નાશ કરવા માટે તપ એ એક સમગ્ર ઈલાજ છે તેજ ભવમાં જેમનો મોક્ષ નિશ્ચિત વડે ચૂક્યો છે, એવા શ્રી પરમતારક તીર્થે જ રહેવો પણ મોક્ષ જાય ત્યાં સુધી તપનો આદર જરૂર છે. માત્ર ઈદ્રિયો રૂપ અશ્વિને વશ કરવા માટે તપ એ એક સુર લગામ છે ચિત્તની સમાધિ અર્પી સમસ્ત કર્મોનો નાશ કરી આત્માના મૂળ શુભોને પ્રગટ કરી, નિર્વિઘ્નસ્થાને ઠાવે પહોંચાડનાર હોય તો તે એક તપ છે.

અઢાર હજાર સાધુઓમાં શ્રી નેમનાથ ભગવાને શ્રી હંહણુ કુમારને પ્રથમ નંબર આપ્યો હોય તો તેમાં પણ તેમનું હંધર તપજ કારણ છે જઘાચારણ અને વિગ્રાચારણ મુનિઓને નદીશ્વરદ્વિપ સુધી ઉડીને જવાની શક્તિ અર્પણ કરનાર કોઈ હોય તો તે પણ તપજ છે. સનતકુમાર ચક્રવર્તીના ધુન્ના સ્પર્શમાં પણ સંડેલી આગળીને મુખર્વ સમ જનાવવાની તામત પ્રાપ્ત કરાવી હોય તો તે તપજ કરાવી છે. દંડપ્રહારી અને અર્જુનમાવી જેવા ધૌરર્ધ્વમક આત્માઓનો ઉદ્ધાર કરનાર કોઈ હોય તો તે તપજ છે. ખૂબ મહાનીરપરતમાએ ધના-અણુગારને ઉત્કૃષ્ટો અણુગાર ગણ્યો હોય તો તેમાં પણ તપજ નિમિત્ત છે. સ્વરમ તીર્થ કરના વજ્રર શ્રીમાન્ ગૌતમસ્વામીએ ખીરના પાતરામાં અગુઠો રાખી પદરસો તાપમને પારણું કરાવવાની અપૂર્વ લખિય પ્રાપ્ત કરી હોય તો તે તપના પ્રભાવેજ તપના જેટલાં યથોગ્યાન ગાંધ્યે તેટલાં ઓછા છે. ગૌતમશાસ્ત્રજરોએ અનેક પ્રકારના તપો દરમાવ્યા છે તેમાં શ્રી વર્ધમાનતપ અને શ્રી સિદ્ધચક્રમહારાજની નવપદની ઓળીની

આરાધના અગ્રમ્થાને ગણાય છે આ જન્મે તપોનો પ્રચાર આજે અનેક શહેરોમા અને ગામડાઓમા થઈ રહ્યો છે જે તપના ભાવપૂર્વકના આરાધનથી શ્રી-વદંબેવળી અને શ્રી શ્રીપાળ મહા રાત્રી માનવભવની સાચી સફળતા સાધવા ભાગ્યશાળી જન્યા છે

અનાદિકાળથી આત્મા સાથે લાગેલા કર્મ જ્યારને સાફ કરનાર અને સર્વ હુ જોનો અત કરનાર એ તપોની મુદ્દર આગધના કરે, કરાવે અને કરનારાની અનુમોદના કરે છેવટ તમારા વૈભવવિવાનોના લોગવટા માટે જારમગીને યત્ન અઠળક ખર્ચોમાવી થોડું ઘણું જન્વાવી તે તપોની જ્યા આગધના કરાવ વામા આવતી હોય તેની મમ્થાઓમા, અતારપાપમ્થાનકો ને સેનીને ઉત્તમ કરેની લક્ષ્મીનુ દાન કરવા તમારો ઉત્તર હાથ લગાવે

જ્ઞાન ક્રિયાભ્યામ્ મોક્ષ

સમુદ્ર, સંવેર કે નદીને તરી જવા માટે જેમ એ ભુન જોની આવશ્યકતા રહે છે, તેમ સમાર સમુદ્રને તરવા માટે જ્ઞાન અને ક્રિયાની પણ આવશ્યકતા છે એ જન્મે વસ્તુજોનો સુમેળજ મોક્ષ નગરીનો મેળ કરી આપે છે

જોડ-ખીલથી નિરપેક્ષ રહેવા જ્ઞાન અને ક્રિયા ધાર્યું હામ આપી શકતા નથી માટેજ જૈન શાસ્ત્રકારોએ જ્ઞાન ક્રિયા જ્યમ્ મોક્ષ એ અટળ અને ત્રિધળ અગ્રાધિત સિદ્ધાન્તને મોક્ષ પ્રાપ્તિના ઉપાય તરીકે વર્ણવ્યો છે હા ? કર્મવશાત્ પ્રમાદને આધીન જનેલા આત્માઓ સમ્યક્ જ્ઞાનને ન લાગી શકે અગર તો વીનરાગ પ્રજ્ઞીન ક્રિયાકાટોને આવરી ન શકે એ તો જનવા જોગ છે પરન્તુ જેઓ માત્ર જ્ઞાન નયનેજ વળગી

ક્રિયાનયની, અને ક્રિયાનયને વળગી જ્ઞાનનયની અવગણના કરે છે, તેઓ તો એકાન્તે મિથ્યાદષ્ટિ બની, અજ્ઞાની જનતા. મિથ્યા માર્ગ ઉપરજ ઘસડી જનારો ખાલીશ પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે એમ ઠીકેતો તેમા કશુંજ ખોટું નથી સામાન્ય બુદ્ધિ પણ તેઓને વિચાર કરશે તો તેમને માત્રુમ પડશે કે જો તો આ મામા રહેલા કર્મ ડરશને જણાવનાર છે ત્યાંજે ક્રિયા તે ક્રમ ક્યારને ફર કરનાર છે એટલે જ્ઞાનનુ કાર્ય અવગણી અને ક્રિયાનુ કાર્ય પણ અલગ છે એમ રસોઈ બનાવવાનાતવાળે જ્યાં સુધી રસોઈ પકવવાની ક્રિયા નહિ કરે સુધી માત્ર જ્ઞાનથી તેની હુધા ફર થતી નથી, માર્ગને જાણનાર જ્યાં સુધી આવવાની ક્રિયા કરે નહિ ત્યાં સુધી પોતાના ઇષ્ટધ્યાને પહોંચી શકતો નથી તરવાના જ્ઞાનવાળો પાણી પડ્યા પછી હાથ પગ હલાવવાની ક્રિયા કરે નહિ તો તરે નહિ પણ હુમે તો જરૂર હવાના જ્ઞાનને ધારણ કરનાર સુધી હવા ખાય નહિ ત્યાં સુધી રોગ મુખ્ત થતો નથી જલના હવાનવમા મપડાયેલો આપણો અને લગડો એ જ્યાં સુધી અરમપરસ ભેગા ન થાય ત્યાં સુધી ભેમાવી પછુ તે હવાનવમાવી પોતાનો બચાવ કરવા સમર્થ થતા નહીં તરણુ કે લગડો દેખે છે પણ ચાલી શકતો નથી આપણા ચાલી શકે છે પણ દેખી શકતો નથી પરન્તુ આપણા ખભા ઉપર લગડો ભેસી બાય, અને લગડો જે રસ્તો બતાવે તે રસ્તે આપણો ચા થા કરે તો બન્નેજણુ હવાનવના હવામાથી મુખ્ત બની શકે છે જ્ઞાન હુતુ છે, અને ક્રિયા આપણે પછુ જે જીવનમા તે બન્ને એકત્ર રહે છે તેજ જીવન સંપૂર્ણ હવાનવના ફૂળમાથી બની બાય છે પરન્તુ જ્ઞાન

પ્રમદ કરનારો, નાનનીજ પુષ્ટિ કરી ક્રિયાનો તિરસ્કાર કરે અને ક્રિયાકાંડનો ચોખ્ખીન ક્રિયાની પુષ્ટિ કરી જ્ઞાનનો તિરસ્કાર કરે છે, તેવા આત્માઓ આ મસાર સમુદ્રમાં ભટક્યાજ કરે છે અને ? જ્ઞાન તો કોણ પામે ઉછીનું પણ લેવાય છે અર્થાત્ જ્ઞાન તો ખીલનું પણ કામમાં આવે પરન્તુ ક્રિયા તો પોતેજ કરવી પડે છે કાંઈ ગામમાં જવા માટે રસ્તાનું તો નાન ટોઈપણ કાઢવી શકે છે પરન્તુ ત્યાં પહોંચવા માટે પાલવાની ક્રિયા તો દરેકને પોતેજ કરવી પડે છે

વળી ચારિત્રવિનાના જ્ઞાનીને તો શાસ્ત્રમરોએ નીચેના શ્લોકમાં ગર્હભની ઉપમા આપી છે ત્હું તે ક-

જગત્ત્વરો ચદન ભારવાહી, ભારસ્ત્રભાગી નહુ ચદનસ્ત ।
પરંતુ નાળી ચરણેણ હીણો, નાળસ્ત્રયાગી નહિ સુગન્ધ ॥

અર્થાત્-ચદનના (સુખક) ભારને વહન કરનારો ગર્હભ ચદનનો ભાગી નથી પરન્તુ ભારનોજ ભાગી થાય છે તેજ સુગન્ધ ચારિત્ર વિનાનો જ્ઞાની માત્ર નાનનોજ ભાગી થાય છે પરન્તુ સદ્ગતિનો ભાગી થતો નથી

હુકમાં જોટલું જણાવવું જરૂરી છે કે ક્રિયાકાંડ કરવામાં પ્રમાદી અને એટલી આત્માઓથી તે તે ગુણ ક્રિયાઓનો અમલ ન થઈ શકતો હોય તો પોતાની જાતને દુર્ભાગી સમજી શુષ્ક બેઠી રહેવામાં વધુ કહાપણ છે પરન્તુ અજ્ઞાન જનનાને વીતરાગ-પ્રણીન ધર્મ અનુષ્ઠાનના આચરણથી ખસેડી દઈ સ્વયં દુર્ગતિમાં પડી અન્યને દુર્ગતિના ગડરાખાકામાં પડકવાના પાપમાંથી મુક્ત અને એજ હિતકર છે

હવે તો વિધિનો અપ કરો

જેમ કેઈ માણસ પાચતો સાતમો રૂપીયા ખર્ચોને વરો જમાડે પરંતુ માત્ર મીઠા મરચાની કસર કરી રસોઈને બગાડી નાખે છે અને તેથીજ જમનારાઓ તરફથી સારી રકમનો વ્યય કરવા છતાં તે જશને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી તેજ મુજબ ઘણા મનુષ્યો પ્રતિક્રમણ, સામાયક, પૂજા અને પૌષ્ઠ આદિ પવિત્ર ક્રિયાઓ ભાવપૂર્વક કરતા હોવા છતાં, કાતો અજ્ઞાનતાના કારણે, કાતો પ્રમાદ વશ બની જરૂરી વિધિ વિધાન નહિ સાચી શખવાથી તે શુભ અનુષ્ઠાનોનું સંપૂર્ણ ફળ તેઓ પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી જે નીચેની હકીકત ઉપરથી જાણી શકાય છે.

નાના અગર મોટા ઘણા ભાઈઓ પ્રતિક્રમણમાં અગરતો પૌષ્ઠમાં માત્ર (લઘુનીતિ) કરવા માટે માત્ર માથા ઉપર ઠટાસાડું ઝોઢીને ચાલ્યા જાય છે, જે તદ્દન અનુચીત ગણાય માથે ઝોઢવાનું કારણ એજ છે કે સવારના સૂયોદય પછી અમુકઘડી અને સાંજના સૂયોન્ત પહેલાં અમુકઘડી આકાશમાંથી અપમયના (પાણીના) છીનો વરે છે તે છીનો શરીર ઉપર અગર સુતરાઉ કપડા ઉપર પડવાથી મરી જાય છે જ્યારે ગરમ કપડા ઉપર પડવાથી તેનો બચાવ થઈ જાય છે એજ માટે આખું શરીર દકાય એવી ગરમ કામળી ઝોઢવી ભેંધીને પરંતુ ઠટાસણ ઝોળીને જવાય નહિ કારણ કે તેનાથી આખું શરીર દઠાતું નથી વગી તુરંતજ તે કાસણા ઉપર પાડી બેસવાનું થાય છે એટલે તે છીનો દમાઈને મરી જાય છે અને તેથી છવદ્યાનો ઉદેશ મચવાનો નથી વગી તેજ ક્રિયામાં બહાર બાગીએ જઈ ચુકે છે, તથા પ્રયેશ્વર નાખે છે તે પણ

તે ક્રિયાની અવિધિજ સ્ત્રેવાય કાચુકે તેથી પણ અને
 છો મરી જાય છે, તે માટે તો રાખની કુડી અગર ખેરીયુ
 (ગરમ ઘસડાનો કુકડો) રાખવો જરૂરી છે તેમજ રાત્રે જમીન
 ઉપર નત્તા છવજતુઓ ફેળી સખતા નથી, તો તેમને ખચારી
 સેવા માટે કડામણનો આવવા જવામા રીતસર ઉપયોગ થયો
 ભોધ્યો તે પણ થતો નથી પૌષધમા જ્ઞાન, ધ્યાન કરવાને બદલે
 આખો દિવસ મુવામાજ પત્રાગ્ર ધાય છે તે પણ કીંચિત્ થતું નથી
 વળી દીવાના પ્રમશમાં પણ કામળી જોડ્યા વિના જવાથી અગ્નિ
 કાથના છવોનો વધ ધાય છે, છતાં કામળી જોડ્યા વિના પ્રકાશ
 વાગા સ્થાનમા જવાય છે આવા નજીવા કારણથી તે ક્રિયા
 કરનારાઓ તેનું સંપૂર્ણ કાળ મેળવવા ભાગ્યશાળી બનતા નથી
 જે તો એમજ આપ્યા કરે એમ કહી અવિધિની પુષ્ટિ નહિ
 મળે વિધિનો ખપ કરવા પ્રયત્નગીઢ બનવાની જરૂર છે
 અવિધિ સાથે તો વર્ષો થયા પ્રેમ રાખ્યો હવે તો વિધિ સાથે
 પ્રેમ જોડા

બનતું નથી એમ નહિ બોલો પણ કરતું
 નથી એમ બોલો

તપ, જપ, જ્ઞાન, પચ્ચખખાણ, મામાયક, પ્રતિક્રમણ વ
 પૌષધ આદિ ધર્મ ક્રિયાઓનો અમલ કરવા માટે બ્યારે બ્યારે
 હિતચિત્તકો તરફથી તેમના સમાગમમા આવનારાઓને કહે
 વામા આવે છે, ત્યારે ત્યારે મોટે ભાગે તેમના તરફથી એજ
 જવાબ મળે છે અને તે એ કે હમારાથી બનતું નથી આ
 તેમનો તદ્દન પોષ્ટક અને છુલો બચાવ છે કારણ કે તેનું

જોવનારાઓ ઉપાસના ધર્મક્રિયાઓ કરતાં પણ સસારની અનેકવિધ કષ્ટવાળી ક્રિયાઓ કયા નથી કરતા ? શુ ટાઈફીડ શીવરમાં દિવસોના દિવસો મગના પાણી ઉપર નથી રહેતા ? તો પછી તપ-જપ કરવામાં શો વાધો આવે જોમ છે ? અમુક બીમારીના પ્રસંગે વૈદ્ય કહે તો તે પદાર્થો ખાવાના છોડી દે છે કે નહિ ? તો પછી ધર્મશુદ્ધિઓના કહેવાથી ઠઠમૂળ આદિ અભક્ષ્ય પદાર્થોને તિલાંજલિ આપવામાં શી હરકત આવે જોમ છે ? પૈસાના લોભને ખાતર ઢેચી દેવતાઓની મેવા તનમનથી કરો છો તો પછી આત્માની સુક્ષ્મતાને ખાતર વીતરાગ દેવની પૂજા તો કર રહી પણ શું દર્શન પણ ન થાય ? નિંદા, કુમર અને ગરખામખા મારવાનો સમય મળે છે તો શુ જ મીનીટનું એક સામાયક કરવાનો સમય નથી મળતો ? પાનખચ્છીશનો પગાર આપનાર એકની આજ્ઞા અડધીરાતે ઉઠાવવા તૈયાર થાઓ છો તો શુ દેવ અને શુદ્ધિઓની શક્ય આજ્ઞાઓનું પાલન ન થાય ? સુપરટેન્ડન્ટ, ઇન્કમટેક્સ અને વોનરટેક્સ આદિ અનેક ટેકસોના પૈસા ખુશીથી ભરાય છે, તો પાનખચ્છીશના ખાતાના લાગાઓ આપવામાં કેમ આતંકાની થાય છે ? આથી એ સિદ્ધ વાય છે કે મસારની અનેકવિધ ક્રિયાઓ કરો છો તેમ ધર્મની ક્રિયાઓ પણ કરવી હોય તો થઈ શકે છે માટે જ કહેવું પડે છે કે બનતું નથી જોમ નહિ બોલવું કરવું નથી જોમ બોલો.

શ્રાવક કરણીની સક્ષિપ્ત નોંધ

શ્રાવક શુ ઉઠે પરભાત, ચાર ઘડી લે પાછલી રાત,
મનમાં સમરે શ્રી નવકાર, જેમ પામે બવ સાયર પાર

ઠવણ દેવ ઠવણ સુર ધર્મ, ઠવણ હમાઈ છે કુલ ધર્મ,
 ઠવણ હમારો છે વ્યવસાય, એવું ચિતવજે મનમાય ૨
 સામાયક લેજે મન શુદ્ધ, ધર્મની હેઠે ધરજે ભુદ્ધ,
 પડિધમણ કુરચણી^૧ તણુ, પાતક આવોઈએ આપણુ ૩
 ઠાયા શક્તે કરે પચ્ચખણુ, સુધી પાલે જિનની આણુ,
 ભણુજે ગણુજે સ્તવન સજ્જાય, જિણુદ્ધતિ^૨ નિસ્તારો થાય ૪
 ધરજે નિત્ય ચડે નીમ, પાલે દયા ભવતા સીમ,
 દેહેરે જઈ જુહારે દેવ, દ્રવ્ય ભાવથી કરજે સેવ ૫
 પૂજા કરતા લાભ અપાર, પ્રભુજી મહોટા મુક્તિ દાતાર,
 જે ઉદ્યાપે જિનવર દેવ, તેહને નવ દડકની દેવ ૬
 પૌચાલે શુદ્ધવદન ભય, સુણુજે વખણુ મહાચિત્તલાય,
 નિર્દૂપણુ સૂજતો આહાર, સાધુને દેજે સુ વિચાર ૭
 સ્વામીવચ્છલ કરજે ધણુ, સગપણુ મોહુ સામી તણુ,
 હુ ખીયા હીણા દીનને દેખ, કરજે તાસ દયા સુવિશેષ ૮
 ધર અનુસારે દેજે દાન, મહોટાસુ મ કરે અભિમાન,
 શુર સુખ લેજે આખડી^૩, ધર્મ ન મૂકીશ એકે ધડી ૯
 વારુ શુદ્ધ કરે વ્યાપાર, ઓછા અધિકારનો પરિહાર,
 મ કરજે દેની ફૂડી^૪ શાખ, કુડા જનશુ કથન મ ભાખ ૧૦
 અનતકાય છઠી ભરીશ, અભક્ષ્ય બાવીરે વિદ્યાવીશ,
 તે ભક્ષણુ કહો દીજે દીમે^૫, ઠાયા કુણા^૬ ફળ મત જિમે ૧૧
 શત્રિભોજનના બહુ ટોપ, જાણીને કરજે સતોપ,
 સાજી સાજી લોહ ને ગળી, મધુ ધાવડી મત ચેચો વચી ૧૨

વની મ ઠરાવે ૧ ગણ પામ, દૂધણુ ઘણા કહ્યા છે તામ,
 પાણી ગળજે બે બે વાર, અણુગવ થીતા દોષ અપાર ૧૩
 છવાણીના કરજે મત્ત, પાતક ઠી કરજે પુણ્ય,
 દાણા ઇંધણુ^૧ બુનો ભેથ, વાવરજે નિમ પાપ ન હોય. ૧૪
 ઘૂતની^૨ પરે વાવરજે નીર, અણુગલ નીર મ ધોઈશ^૩ ચીર,
 બારે મત સૂધા પાલજે, અતિચાર સઘળા ટાળજે ૧૫
 કહ્યા પન્નરે કમોદાન, પાપ તણી પરકરજે ખાણુ,
 માથે મ લેજે અનરથ^૪ દડ, મિથ્યા મેલ મ ભરજે પિંડ ૧૬
 સમકીત શુદ્ધ હૈયઠે રાખજે, બોલ વિચારીને ભાખજે,
 પાથ તિથિ મ કરે આરભ, પાળે શિયળ તજે મન દલ ૧૭
 તેલ તક^૫ ઘૂત દૂધ ને દહીં, ઉઘાટો મત મેલો સહી,
 ઉત્તમ ઠામે ખંરવો વિત્ત^૬, પર ઉપકાર કરે શુભચિત્ત ૧૮
 દિવસ ચરિમ ઠરજે અઠવિહાર, ચારે આહાર તણો પરિહાર,
 દિવસ તણા આલોયે પાપ, નિમ ભાજે સઘળા સતાપ ૧૯
 સધ્યાયે આવસ્થક^૭ સાચવે, નિનવર ચરણ શરણુ ભવભવે,
 ચારે શરણુ કરી દંડ હોય, સાગારી^૮ અણુમણુ લે સોય ૨૦
 કરે મનોરથ મન ઝેહવા, તીરથ શત્રુજયે ભવવા,
 મમેતગીખર બાણુ, ગીરનાર, લેટીશ હું મન્ય મન્ય અવતાર ૨૧
 શ્રાવણની કરણી છે ઝેહ, ઝેહથી થાજે ભવનો છેહ,
 આઠે ઠમ^૯ પડે પાતલા, પાપ તણા છુટે આમળા ૨૨

૧ તાકડા ૨ ઘીની પેડે ૩ વજ્ર ૪ નાદકનું પાપ. ૫ દાણ.
 ૬ મન = પ્રતિક્રમણ ૮ છૂટખટવાણુ

વારૂ લાઠીયે અમર^૧ વિમાન, અનુક્રમે પામે શિવપુર ઠામ,
ઠહે જિન હર્ષ, ઘણું સસનેહ, કરણી હુ ખ કરણી છે એહ ૨૩

પદ્માવતિ આરાધના

હરે રાણી પદ્માવતી જીવ રાણી ખમાવે,
ભણપણું જગતે સત્તુ ઇણું વેળા આવે ૧
તે મુજ મિચ્છામી દુષ્કડ અરિહંતની શાખ,
જે મે જીવ વિરાધીયા ચઉરાશી લાખ
તે મુજ મિચ્છામી દુષ્કડ ૨
સાત લાખ પૃથ્વીતણા માતે અપ્પકાય,
'સાત લાખ તેઉકાયના ચાતેવણી વાય 'તે ૩
દશ પ્રત્યેક વનસ્પતિ ચઉદહ માધારણ,
બીત્રિ ચઉરિંદ્રી જીવના જે જે લાખ વિચાર તે ૪
દેવતા તીર્થ ચ નારદી ચાર ચાર પ્રગંશી,
ચઉદહ લાખ મનુષ્યના એ લાખ ચોરાશી તે ૫
ઇણું ભવ પરભવે સેવીયા જે પાપ અદાર,
ત્રિવિધ^૧ ત્રિવિધ^૨ ઠરી પરીહરૂં દુર્ગતિના દાતા તે ૬
હિમા કીધી જીવની જોવા મૃધાવાદ,
દોષા અદત્તા દાનના મૈયુન ઉન્માદ તે ૭
પરિગ્રહ મેલ્યો કારમો કીધો ક્રોધ વિશેષ,
માન માયા લોભમે, કીધા વળી રાગ ને દેષ તે ૮

૧ દેવ વિમાન ૨ મન વચન કાયાથી ૩ કર નહિ પ્રાપ્ત નહિ
અને કરતાને અનુમોદ નહિ

ઠસજ ઝરી જીવ હુંહવ્યા કીધા કુડા ઠસક,
 નિંદા કીધી પારખી રતિ અરતિ નિચડ તે ૯
 ચાટી કીધી ચોતરે કીધો ચાપલુ^૧ મોસો,
 કું શરૂ કું દેવ કું ધર્મનો ભલો આરયો ભરોસો તે ૧૦
 ખાટકીને ભવે મે કીધા જીવ નાનાવિધ ધાત,
 ચીંગીમાર ભવે ચરકલા માર્યા હિનરાત તે ૧૧
 ઠાજ સુણાને ભવે પદી મત્ર કોર,
 જીવ અનેક જશ્ને^૨ કીધા કીધા પાપ અધોર તે ૧૨
 માછીને ભવે માછલા ઝા-ચા જળ વામ,
 ધીવર બીલ ઠાળી ભવે મૃગ પાડયા પાસ તે ૧૩
 ઠોટવાળને ભવે મે કીધા આકરા કરે દડ,
 જહીવાન મરાખીયા ઠોરડા છડી દડ તે ૧૪
 પરમાધામીને ભવે કીધા નારખી દુખ,
 ઉઠન લેઠન વેઠના તાડન અતિ તિજખ^૩ તે ૧૫
 કુભારને ભવે મે કીધા નાભાડા પચાબ્યા,
 તેની ભવે તેલ પીવીયા પાપે પિંડ ભરાબ્યા તે ૧૬
 હાવી ભવે હળ ખેડીયા, ફાડયા પૃથ્વીતા પેટ,
 સુડ નિંદાન^૪ ઘણા કીધા કીધા જળદ અપેટ તે ૧૭
 માળીને ભવે શેપીયા નાનાવિધ વૃક્ષ,
 મૂળ પત્ર ફળ ફુલના લાગ્યા પાત તે લક્ષ તે ૧૮

૧ કોઈની મૂકેલી રકમ ઉચાપત કરી લેવી. ૨ જનનથી માર્યા
 ૩ આકરા ૪ પાસ ઉપેડી નાખવું

અધોવાઈઆના સવે સર્વા અધિકા સાર,
 પોઠી પુઠે કીડા પડ્યા દયાનાટી લગાર તે ૧૯
 છીપાને સવે છેતર્યા, કીધા રગણ પામ,
 અગ્નિ આરભ કીધા ઘણા ધાતુવાદ અભ્યાસ તે ૨૦
 શૂરપણે રણઝૂંઝતા માર્યા માણસ વૃન્દ^૧,
 મદિરા મોસે માખણ લખ્યાર ખાધા મૂળને દદ તે ૨૧
 ખાણુ ખણાવી ધાતુની પાળી Cલેખ્યા,
 આરભ કીધા અતિ ઘણા પોતે પાપજ સચ્યા તે ૨૨
 ઢમ^૨ અગાર કીધા વગી વનમે દવ કીધા,
 સમ ખાધા વીતરાગના કુડા કોવજ કીધા તે ૨૩
 બીક્ષી સવે ઉદર લીધા ગીંગાની હત્યારી,
 મૂઠ ગમાર તણે સવે મે જુ લીખ મારી તે ૨૪
 ભાડ જુન તણે સવે એકેન્દ્રિય જીવ,
 જવારી ચણા ગદુ મેકીયા પાડતા^૩ રીવ તે ૨૫
 ખાટલ પીસણુ ગારના આરભ અનેક,
 રાધણુ ઈધણુ અગ્નિના કીધા પાપ ઉત્કે તે ૨૬
 વિક્રયા^૪ આગ કીધી વળી સેવ્યા પાચ^૫ પ્રમાદ,
 ઈષ્ટ વિયોગ પાડ્યા કીધા રૂદન વિપવાદ તે ૨૭
 સાધુ અને શ્રાવક તણા મત લહીને ભાગ્યા,
 મૂળ અને ઉત્તર તણા મુગ દુધણુ લાગ્યા તે ૨૮

૧ સમુદ્ર ૨ ખાવા ૩ જુમ મારના ૪ રાગમ્યા, ભોજન મ્યા,
 ૫ ક્યા, દેશ મ્યા. ૫ મગ, વિશ્વ, કાન, નિદ્રા, વિમ્યા

માપ વીંછી સિંહ ચીવગ શકરાને મમળી,
 હિસક છવ તણે ભવે હિસા કીધી સળગી તે ૨૬
 મુવાવડ દુપણુ ઘણા વળી ગર્ભ ગંગા-ગ્યા,
 છવાણી યોગ્યા ઘણા શીળ ત્રત લખાવ્યા તે ૩૦
 ભવ અનત ભમતા થકા કીધા દેહ સળધ,
 ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસીરૂ^૧ તીલગુ પ્રતિભધ^૨ તે ૩૧
 ભવ અનત ભમતા થકા કીધા પરિગ્રહ સળધ,
 ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસીરૂ તીલગુ પ્રતિભધ, તે ૩૨
 ભવ અનત ભમતા થકા કીધા કુટુંબ સળધ,
 ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસીરૂ તીલગુ પ્રતિભધ તે ૩૩
 ઈંછીપરે થકા ભવ પરભવે કીધા પાપ અળત,
 ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસીરૂ ઠરૂ જન્મ પવિત્ર તે ૩૪
 એળીવિધ એ આરાધના ભવિ કરશે જેહ,
 સમય મુદર કહે પાપથી વળી છુટશે તેહ તે ૩૫
 રાગ-વેરાડી જે મુલો એહ ત્રીજી ઢાલ,
 સમય મુદર કહે પાપથી છુટે તત્કાળ તે ૩૬

૫

અત્યાત્મ ભાવના

(રોજ એક વખત નાચો)

- ૧ હે ચેતન! તું મરણથી શામાટે ડરે છે? તું ડરવામા નથી તને તે છોડીદે એમ છે? વળી જે જન્મે છે તે જરૂર મરે છે એ તું શું નથી જાણતો? જાણવાને અગર બહા દૂરને, રાજાને અગર રકને, મૌ કોઈને સમય આવે મૃત્યુ કદી છોડતું નથી જો તને મૃત્યુથી વાસ્તવિક ડર ઉત્પન્ન થયો હોય તો તો જન્મ મરણ આપવામા નિમિત્તભૂત પાપોથી પ્રથમ ડરવાની જરૂર છે માટે હવે સાવધાન બની નવા પાપોને બંધ કરી જુના પાપોને પશ્ચાત્તાપ કરી ભવાતરનું ભાથુ જાધી લેવા માટે સજ્જ થઈ જા
- ૨ હે ચેતન! હવે તું જરાપણુ જો-કરીશ નહિ તારા કરેલાજ કર્મોનું આ પરિણામ છે અન્યનો દોષ કાઢીશ નહિ આ ભવમા જે પરભવમા જેણે જે કર્મ કર્યું હોય તેને તે અવશ્યમેવ ભોગવવું જ પડે છે, સુખ-દુઃખમા અન્ય તો નિમિત્તમાત્ર થાય છે માટે ગમેતેવી અસહ્ય વેનાને પણ સમભાવે સહન કરતા શીખ નારક અને તીર્થ ચના ભવોમા પરત્રપણે વેઠવી પડતી વેના આગળ આ તારી વેદના કાંઈ હિસાબમા જ નથી મુજે અગર હું જે તારા કરેલા કર્મો તારેજ ભોગવવાજ પાંચે હસતા હસતા સમભાવ રાખી જો ભોગવી લેશે તો જુના કર્મોને નાશ થશે અને નવીન કર્મો આવતા અટકશે અન્યના ઉપર દ્રેષ કરીશ તો તેનું કાંઈ બચાવનું નથી, તેમ દરી ત તારેજ પરભવ બગાડી રહ્યો છે

- ૩ હે ચેતન ! જીવન, યૌવન, લક્ષ્મી, રૂપ અને સ્નેહીજનોનું સમાગમ એ સર્વે પવનથી પ્રસાયલા સમુદ્રના તરંગોના માફ-વ્યવળ છે, માટે તેની પાછળ નાહકુમા ગાડો ઘેર બની શામાટે નિત્ય આત્માની ખાતાખરાબી કરી રહ્યો છે ?
- ૪ હે ચેતન ! તુ એકલોજ આવ્યો છે, તારે જવાનું પાંથ એકવાજ છે સુખ અને દુઃખનો. અનુભવ પણ તને એકવાએજ કરવાનો છે સર્વે જીવો જે એક વખત તને સ્વજન બન્યા હતા તે તારા પરજન પણ બની ચૂકે છે મમારે ॥ સમસ્ત પ્રાણીઓ સાથે તારે અનેક સખા થઈ ચૂક્યા છે માટે આ મારો અને આ પારકો એ તુલ્યતાને છોડી કંઈ મધ્યગી વસ્તુઓમા મમત્વભાવ ત્યાગ કરી એકત્વ ભાવનામા રક્ત બન
- ૫ હે ચેતન ! પૈસા આપીને ભાટે રાખેલા ધરની માલિકાનપાલન કરાયલું આ તારું વિનંદર શરીર મોડું વહેલું તારે છોડવું તો પડશે જ માટે જ ચરણરૂઢિર, માસ, હાડકા, વિદ્યા અને મજામૂત્રથી અપાત્ર આ શરીરમા મૂળેને ધારણ કરી શરીરથી આરાધી શક્ય શાશ્વત ધર્મના અનુષ્ઠાનોને શામાટે જતા રહે છે ?
- ૬ હે ચેતન ! ધન, સ્વજન, હાટ-હવેલી, હાથી-ધેનુ, જર, જમીન, એરૂ અને છોડ આદિ સર્વે વસ્તુઓ અપાત્ર છે, નિશ્ચય માન એક ધર્મ જ છે માટે હિંસા, ચોરી, જાતી અને પરિશ્રદ આદિ પાપોને તિલાંજલિ ભવોભવમા કામ આવે એવું ધર્મભાથુ એકત્વ પ્રયત્નશીલ બન

૭ હે ચેતન ! તારા કૌર્મ્યથી શત્રુ નથી તારા વાસ્તવિક શત્રુ તારા કર્મોજ છે માટે ચાલે ગતિમા ગહેલા ચોરાગી લાખ જીવોને ખમાવી લે હું મરેને ખમાવું છું અને તેઓ પણ મારા અપરાધને ક્ષમે આ સાચી મૈત્રીભાવનામા આત્માને તરબોળ બનાવી દે

૮ હે ચેતન ! તીર્થની સ્થાપના કરી હંબરોના તારણકાર સ્વભાવિ ચોવીશ તીર્થકર્તુ જ સદા સ્મરણ કર હંબરો-ભવમા એકઠા કરલા કર્મમૂલને જેમણે ધ્યાન ગ્રમિણી બાળી ભસ્મીભૂત કરી નાખ્યા તે મિત્ર પરમાત્માઓનું ધ્યાન ધર પચાસાર પાગવામા શૂર જોવા આચાર મહારાજશ્રી, સર્વ શ્રુતનાનને ધારણ કરનારા ઉપાધ્યાયજી મહારાજ અને અપર કાર્યને સાધનાગ સમાચીક મુનિ વરોને ભાવપૂર્વક નમસ્કાર કર

૯ હે ચેતન ! શ્રી અરિહંતનું શરણ, શ્રી સિદ્ધનું શરણ, સાધુનું શરણ અને દેવલી ભાષિત ધર્મનું શરણ એ ચાર શરણા સ્વીકારી ચાર ગતિનો ચૂકે મરી જ મમરનો દૂર કરી દે

૧૦ હે ચેતન ! જીવનમા થયેલા પાપોને ક્ષમાથી પચાસાપ કરી, શુભ કાર્યોની ખૂબ અનુમોદના કરી, જણ ઉપાધિઓને ત્યાગી યથાશક્તિ અનશ્ન કરી, જેવા આત્મા તારા હેઠને જો તું છોડી દેશે તે તક્ષી સમજજો કે જન્મ મરણો પણ તારા આગળે પીછે છોડી દેતા વિદ્વજ નહિ કરે

૧૧ હે ચેતન ! આચક્ષેત્ર, ઉત્તમકૃષ્ણ, પાચ ધર્મિયોની પટુતા
 અને વીતરાગ પરમાત્માના ધર્મયુગ્મ માનવદેહ મળવો
 અત્યંત દુર્લભ છે, માટે સમર્થિત બની ધીરજ અને
 મહાનશીવતા દેખવી સમાધિ મરણને ઝેવડે આપી તે
 જોઈ આ મા શાશ્વત શાંતિ પ્રાપ્ત કરી શકે

